ℭ Quę consideranda sint ad natiuitatis iudicium

ℭ Primū ꝯsiderabis ascen. in natiuitate q̃ diligentius fieri potest verificantur per animodar vel trutinā, vel si natus statim habuerit per aliquod accidentia. deinde nati patrem prolem ꝯtrutinā ꝯsiderabis ut proprium qualitatis eius fiat iudiciū. qm̄ n. ꝯstellarum fluxus in vna natiuitate in aliam diuersis modis ꝯparantur. deinde videbis ascendentis ꝯdum numeris ꝯ in alium diuersis modis ꝯparantur. deinde videbis ascendentis ꝯdum tempori dnūq vnā cum angulis reperitur eo tpre quo ☉ ad. 1m vel. v. ascendet qui natiuitati proximā ꝯcedit. deinde ꝯsidera an dnūs natiuitatis vel locus ☉ aut ☾ aut ⊕ seu mediū Celi, sine ꝯ ascens locus sit illius fortunā vel infortunā quod in dicto anno lrātur, & ex hoc significatoris bonitatē seu malitiam vel minus vel augebis a. 5. locis hylegialibus predictis. postea ꝯsidera si anno natiuitatis aliq̄ eclipsis precesserit aut aliqua ☌. inter planetas superiores aut alias, & vide quis locus predictorum hylegialium ꝯdiū teat ipsius eclipsis precedentis seu ☌. & quū hoc euenerit, nato pronuntiabis aliquid magnū sibi euenturū atque pati secundum loci hylegialis significationē, quiquidē loca ascendenti ꝯ diū habuerit, & hoc accidens bonū vel malū esse poterit secundum [illegible]tio nē eclipsis vel magnę ☌. notandus est etiam ☌. vel ☍. q̃dus natiuitati precedens magnę .n. potestatis ē ꝯ dus ille. & si euenerit ut ipse ꝯdus in aliquo loco forti in figura natiuitatis ꝯstituatur, tunc temporis q̃dus tale accidens futurū ꝯsentit loci natum. & si forte fortuna repiatur in 10m gradum excellentē ꝯfieruē honoris & magistratus natus ꝯsequetur, si in 7a vxorē morij gratia optimam adipiscetur fortunā & sic de aliis. si aūt fortuna repiatur opus portendit. & notandum q̃ eiusmodi gradus & quoad vitā & quoad corpus vim magnā habet, quare ad loca tam fortunarum quam infortunarum ē dirigendus.

ℭ An nutuetur natus sedem reperiendi hylech in natiuitate.

Sunt in fauctis natiuitat. extant particularitates q̃ plurimę, verū rationabilius ē ut hylech & alcocoden ueniantur. hylech vitę dispositor inter planetas, alchocoden annorum dator. loca igitur ex quibus hylech ꝯstituitur sunt in diurna genitura. ☉ in. 1. 10. 11. in quolibet signo. vel in. 7. 9. masculino tamen. ☾ in. 10m. 11m. 4m. 5m. in quouis signo. In nocturna genitura ☾ in 10. 11. 4. 5. feminino. vel in. 1. 2. 3. 7. quolibet. ☉ in 7. 4. 5. quolibet, vel in. 1. 2. masculino tamen. & si luminaria non fuerint idonea in e la tione hylech videlicet si natiuitati precessit ☌. vel ☍ luminarium si fuerint in angulo vel succedente. & idem de ⊕ intellige. & si non accipe gradū horoscopi verū in his signis quę non ꝯsiderantur. ☉ in ♈. aut ♌ potest esse hylech & alcocoden idem de ☾ in ♉ vel ♋. planeta ꝯsiderans locū hylech & ibi habens aliquā dignitatem dicitur alcocoden. ☾ combusta non erit hylech. hylech aūt non potest nisi habeat alcocoden.

1a. 2a. 3a. vel in. 5. 4a. 10. sed minimo tamen.

	maiores		medii		minores	
♄	57.	0	43	6	30	0
♃	79	0	45	6	12	0
♂	66	0	40	6	15	0
☉	120	0	69	6	19	0
♀	82	0	45	0	8	0
☿	76	0	48	0	20	0
☾	108.	0	66	6	25	0
	anni.	min.	anni.	min.	anni.	min.

Si alcocoden repitur in angulo sine impedimento dat suos annos maiores, si in succedenti medios, si in cadenti minores. Addunt etiam planetę & minuunt annos ad alcocoden secundum eorum radiationes bonas & malas. Si ♄ ♂ ☉ ☿ & ☾ fuerint infortunati, & alcocoden □ aut ☍ intueantur singuli annos suos minores numeros minuunt. verū si ♄ & ♂ alcocoden ✶ vel △ radiatione inspiciant nihil addunt. ☉ ☿ & ☾ fortunati annos quos malo aspiciebant aspectu bono contribuunt. ♃ & ♀ quocunque aspectu addunt annos suos minores & hoc maxime si non sunt male affecti. Si ☊ repiatur in fine. 12. q̃dus prope alcocoden addit 4am anno rum partem, quos alcocoden prestitit. Nota q̃ si alcocoden fuerit adustus aut sub radiis, virtutem quam prius dandi habebat fere prorsus amittit & loco annorum dies & horas tribuit.

¶ An vita nati sit longa vel brevis.

¶ Multe particularitates hac de re considerantur imprimis videlicet videtur si hylech in se fortis sit, hoc est si in propria domo aut in alia suarum dignitatum reperiatur, aut si in signo sit forti, idest in loco forti, quod si fortis fuerit, fortem quoque eius in nati humidum radicale futurum predices, sicuti debilem contrarium processerit. preterea si dispositor loci hylech respectu fortitudinem bene situatus fuerit, sic propter loci situationem & propriam fortitudinem utriusque complexionem nati forte ac robustam futuram prognosticabis. verum si dispositor hylech debilis fuerit, debilis quoque complexionis natum esse profers, quod complexio statim alterabitur & brevis vite erit. ceterum si ambo hyleck videlicet & dispositor male sese habebunt, tunc nato ob multorum malorum genera vite abscissionem pronunciabis. Scias etiam quod si non fuerit adhuc directio hyleck ad aliquem malorum planetarum, sed quod divisio hyleck sit in fine signi aut in terminis malorum planetarum, mala occurrente revolutione & anno alinthie ac signo profectionis male se habentibus poteris quoque nato pronuntiare [illegible] brevem sibi obventuram. Sed adverte quod quando hyleck & eius dispositor fortes fuerint ex sola directione ad ipsos, licet ipsa sit potens non debes obventuram abscissionem vite, sed aliqua accidentia in corpus quod quidem nati ad obitum fere usque inducat fortunatorum infortunium, & adverte in hac re; idest dum hyleck & eius dispositor fortes fuerint nato etiam morte non esse pronuntiandam, presertim si nati unus vel mes forte, nisi si tot multa simul occurrerent. verum si natus ipse fuerit senio confectus, eo quod virtus hylegi quo tibi remitteretur, tunc ex sola directione licet non sit admodum potens potes ipsius vite terminum obventuram. Item considera etiam utrum aliqua eclipsis gradum ascendente aut alterum angulum figure occupaverit, nam in tali casu, nisi admodum fuerit potens vite significator, terminationem vite nato obventurabis.

¶ Ad cognoscendum nati corporis complexionem et valetudinem.

¶ Hec ab ascendente, a ☽, a .6. domo, ab eius domino consideranda sit, quoniam si aliqua infortuna fuerit in ascendente aut ibi radios suos diffundat prognostica bis nati debilioris complexionis futurum, multisque corruptionibus obnoxium. idem quoque pronuntiabis si lunam in malo statu reperies presertim si sexte domui aut sexte domus domino fuerit copulata huiusmodi significatio augebitur quoties autem in .6. domo reperietur infortuna presertim ♄. qui in hoc loco plurimas infert infirmitates. verum si aliquem horum significatorum corporis infortunatum reperies, non multas infirmitates nato pari pronuntiabis. verum si omnes hi significatores aut pars maior in mala dispositione reperies, multas passurum infirmitates pro certo & minima quaque de causa in valetudinem incidere: si magna futura erit contrario. hoc predices quotiescumque malos significatores in angulo reperies predicta loca aspicientes, aut si luminaria ab his malis predicta loca aspicientibus malis aspectibus, illustrata fuerint. In hoc enim casu nato varias sibi parari infirmitates pronuntiabis, quibus sese difficillime expediturum predices, valetudinem enim natum ab infortuniis & aspectibus dictorum loca aspicientibus, facillime considerabis.

¶ Regula pro nati felicitate opibusque considerandis.

¶ ⊕ considerato sicut ait Ptholomeus a ☉ in ☽ semper accipitur presertim si plenilunium nativitati preesset, & in hoc ☽ sit sole potentior, tunc enim ⊕ a ☽ in ☉ extrahitur. quare si fortuna in aliquem quartorum angulorum inciderit, eius que dominus fortis reperiatur & potens tunc nati multis opibus ditescere pronuntiabis. verum si ⊕ in cadente fuerit, eius que dominus sit debilis, tunc nati inopem futurum prognosticabis. & nota quod si ⊕ dispositor fortuna erit tunc prognosticare debes natum quamplurimis ditandum esse divitiis, eisque feliciter gavisurum. verum si infortuna fortis fuerit in signo, divitias nato ipse conferet atque iniuste non sine infamia. & casu quod ipsa infortuna

est ♃. natus talis fuerit quemque sibi ipsi bonum faciet nec aliis, verum avarissimus et sitibundus thesauros omnino cumulabit. Si ♂ est in fortuna, natus per vim divitias cumulabit et per latrocinia, quae demum breviter peribunt parumque permanebunt in familia, eius quoque heredibus non manebunt. Ceterum si ☿ fuerit substantiarum significator, per mercaturas et scientias nato opes polliceatur. Sciendum est tamen non debere iudicia tantum ex divitiis quae ♃ et ☿ largiuntur. Verum si ♀ divitiarum fuerit significatrix natus per munera et per mulieres multum adipiscetur divitiarum incrementa, quas in negotiis ut plurimum lascivis, in vestimentis, conviviis que dispendet. Necessarium est tamen quin secundum domicilium eiusque dominum consideres, secundum eius qualitatem bonitatem, malitiam, fortitudinem seu debilitatem divitiae per ⊕ significantes aut augebuntur aut minuentur.

Regula pro nati dignitate et honoribus iudicandis.

Excitatur principalis dignitas a solis dispositione, qui si forte reperiatur velut si est in ascendente aut in medio caeli in suis dignitatibus aut eius dispositor sit in angulo cum aliqua dignitate, tunc dices nati ad aliquam magnam dignitatem gradum perventurum prout fuerit genitura conditio. Verum si cum ☉ reperiatur cum quoque plurimum fuerit ... si ☉ cum pluribus planetis matutinis circumdatus fuerit atque ipsi planetae sint fortes, magnam potietur natus dignitatem. Praeterea aliqua que medium aspice eiusque dominum videlicet si dominus ascendentis bono ipsum aspectu aspiciat, quod si dominus ascendentis fuerit in medio caeli aut dominus medii caeli in ascendente, natus dignitatem, muneribus magistratibus et singulari principum que amicitias adipiscetur. Verum si dominus m. c. aut dominus ascendentis alienus fuerit et male dispositus, tunc temporis nati nullam consequuturum dignitatem profiteris, verum tamen unum notandum est quod medii caeli dispositio debilior est solis dispositione, quoniam si ☉ a malis planetis circumdaretur, et caeli medium et eius dominus male dispositi reperiantur, natus tamen honores et dignitates audaciter polliceris, verum non tanta facilitate acquirendas, nec adeo magnas, nam quanto maiores constellationes fuerint, tanto magis augebuntur effectus. Considerandae sunt quoque stellae earumque quae primae aut 2ae sunt magnitudinis et quae parvae sunt ab ecliptica latitudinis, magnas etenim afferunt dignitates atque honores etsi sit natus vilis conditionis, fixae namque stellae quam plurimum in his locis sicut, in ascendente s. in 10a in 7a aut cum ☉ diurno, aut cum luna nocturna, aut cum ⊕: similiter considerato quod parte harum domorum fixarum aliquas stellas reperies; praedices fortunas ac dignitates secundum naturam significationem suis domicilii, videlicet si talis stella fixa in 5a domo reperiatur, natus habebit filios fortunatos, nobiles atque formosos, et sic in aliis domibus ceteris in aliis.

Si natus fratres habebit, et si vicini sint, si fortunati et si erit inter eos pax et amicitia

In hac 3a domus, eius dominus et qui in ea collocantur planetae et qui ipsam aspiciunt considerandi sunt, namque si boni aderint planetae, multos significant fratres, divites et fortunatos, verum si mali fuerint planetae, natum paucos habiturum fratres praedices et illos infortunatos. Vide etiam si dominus 3ae ascendentem vel eius dominum bono aspectu aspiciat, tunc enim amicitia inter fratres significabitur, si malo autem aspectu odium denotabitur. Vide etiam partes fratrum et eius dispositionem, magnum etenim sibi significat fratrum et fratres et hoc pacto alias domos. Iudicato fruitionem signa et sideribus eorumque dispositiones, eorum que vires et debilitates et earum partes significantem quae eas sic quibus bene se boni partes eas disposuerint indicato; male autem si mali, atque hoc generaliter dictum sit. Verum si particularia volueris, quadripartitum lege, aliosque authores qui super hanc materiam liquido scripserunt. Videntur tamen mihi monendi studiosi aliquarum particularitatum quae quidem scripta sunt in determinando earum domorum significato quae

hus meus intellectus difficile quicquam, multis n. inuenio, hoc est licet non ignoramus tamen propter constellationum diuersitatem euenire, propter quod significatum in unius natiuitate positum, alterum non impediat. exempli gratia. in aliqua natiuitate, uidebis secundum regulas nati filios uite fore breuissime, in quo quidem particularitate meum non quiescit iuditium, possit. n. eidem nasci filius, in cuius natali erunt uite significatores adeo potentes, quod diu uiueret. idem etiam in aliarum domorum significato euenire potest ubi alterius accidat impedimentum.

☾ De coniugijs.

I n connubio uirorum uide 4.am quam luna occupat, si est pars orientalis, natus in iuuentute uxorabitur, uel cum fuerit etate senili confectus iuuenculam ducet in uxorem. 4.e orientales sunt domus. 12. 11. 10. 6. 5. 4. figure celestis. uerum si ☽ 4.am occidentalem occupauerit, natus postquam fuerit senio confectus uxorabitur, uel in iuuenili petulantia cum uetula matrimonium contrahet. 4.e occidentales sunt. 8. 9. 3. 2. Si ☽ in signo collocatur unicorporeo, uel ad solum planetam applicauerit, uni soli copulabitur. sed si in signo bicorpore fuerit uel pluribus planetis d. uel alio aliquo aspectu applicauerit, pluribus copulabitur. si ☽ fuerit in aliqua suarum dignitatum, uel cum fortunis aliquam habeat conuenientiam, presertim ex laudabili aspectu, sponse nati erunt conuenientes, laudabiliumque morum comprobatorum. si autem ☽ ipsa stellis infortunantibus applicauerit, nati sponse erunt rebelles, suosque maritos odio persequentur. Si ad ♄. erit applicatio et luna sit in dignitatibus suis, uxor eius erit erumnosa, prauab[ilis] et dolosa, diuinusque eius fero...erit & crudelis. Si ad ♃. ☽ applicauerit, erit conueniens et idonea, perfecteque indolis. Si uero ♂. applicauerit ☽, erit martialis et iracunda. Si ♀. erit formosa, iocosa, et leta, si ad ☿. bene intellectus cauta, presertim in suis negotijs. Verum si ♀ ipsa copulabitur saturno, ioui uel ☿. intentus ad uitam pertinentibus erit satis utilis marito. si cum ♂. fuerit ♀ copulata, erit deuastatrix bonorum mariti, instabilis, insipida, et simplex.

In matrimonio mulieris aduerte ☉. quod si in 4.ta orientali repertus fuerit, uirum in iuuentute desponsabitur, uel in senio maritum iuuenem accipiet. si autem in quartis occidentalibus ☉ reperiatur, tarde uinculo matrimoniali alligabitur, uel iuuenis iam senem accipiet maritum. si in signo unicorporeo ☉ reperiatur uel si ☉ uni planete matutino associabitur, mulier uni tantum uiro desponsabitur. si in signo bicorporeo extiterit, aut in figura plures quam uni planete matutinali ☉ comitatus fuerit, multos maritos mulier possidebit. Si ☉ ex figura sociatur ♄.o uel sit in aliqua suarum dignitatum positus, maritus talis erit probus, iustus, industriosus et laboriosus. Si uero ☉ cum ♃. societatem habuerit, erit maritus ille humilis et magnanimus. Si cum ♂. erit infidus crudelis, nullius dilectionis et duri cordis. Si cum ♀ erit probus et formosus. Si cum ☿. in rebus ad uictum quotidianum spectantibus erit sollicitus et industriosus. Si ♀ ipsa cum ♄.o sociabitur, maritus ille erit fessus, et ad actus uenereos debilis et abstinens ab illis. Si cum ♂. ♀ fuerit, erit ualide complexionis, fornicator in utroque: et circa actus uenereos curiosa sollicitudine implicatus. si cum ☿. ♀ ipsa alligabitur, erit maritus ille in filiorum amore pius et amabilis ualde.

Quando luminaria in utraque natiuitate uiri et mulieris ad inuicem tam ex parte signorum quam ex parte ascendentium conuenient, aut luminaria trigona, siue exagona radiatione sese mutuo intueantur, maxime si in natiuitate uiri, luna conuenienter soli in natiuitate mulieris coniungetur, amor inter eos reciprocus erit magnus.

☾ An morte nati per ferrum, per ignem, per aquam, per ruinam, per laqueum, per quadrupedia, seu per proprias infirmitates eueniet.

Huius in .8.ᵐ significatorque optime consideratis, h. e. infortunas angulos, lumina-
ria, 8.ᵃᵐ domum, eiusque dominum. Quod si infortunae erunt fortes in angulis, & lumina-
ria impedita, seu ambo luminaria malo aspectu aspiciant, malam nato mortem
minantur praeliato idem erit si in 8.ᵃ fuerint malo aspectu ascendentem aspicien-
tes. Mortis autem genus a planeta disponitur significatore, a loco in quo positus est, a
signo in quo reperitur, a commixtione quam cum aliis habebit, & a dispositore. Quare si
planetae testes mortis fuerint, aut per ferrum, aut per ignem, aut per morsus bestiarum
aut per praecipitium, prout dispositio eorum debitur ad unum magis quam ad alterum mortis
genus inclinari. exemplum si haec mala dispositio in signo humano reperi-
retur, natus ab homine interimetur, si in signo igneo, igne comburetur, si in signo
terreo per praecipitium peribit, si in aqueo ita. Verum si eius in interitu plures
testimonium exercuit, vel per suffocationem, vel per suspensionem, vel per venenum mortem
patietur, fortasse in occultis locis, aut in carcere, aut per submersionem morietur
prout fuerit natura vel commixtio saturni. nam si in .10.ᵃ fuerit & ascendens malus mor-
tis significatore, in eminenti loco peribit, prout est suspensio, praesertim si in sig-
no aereo fuerit. Si vero in .4. vel in signo aqueo, nati vita per submersionem finietur
nihilominus in hoc Ptholomei regulas & alias poteris considerare, quas quidem
ne prolixiores simus dimittemus. Tempus deinde quo huiusmodi mortis
gravitas expectanda est erit quotiens cumque hylech per directionem ad locum
vitae infortunata pervenerit, aut cum nato pessima occurrerit revolutio
quam nativitati sit similis, & hylech interemptione ipsius infortunae repletus fuerit. &
si ipso anno nato prava mors non acciderit, laborabit tamen in ipso statu pro-
re in magnoque discrimine, pro singulis accidentibus: ut ipsis evenire solet qui
in submersionis vero sunt discrimine, & postea dei gratia liberantur, & illis qui
per iustitiam publicamque morti damnati sunt, deinde sunt divina gratia liberati.
Verum si fortunae bono aspectu ascendentem & luminaria seu 8.ᵃᵐ domum
aspexerint propria natus peritura est valetudine quae a planeta ascendente proce-
det & a signo in quo ipse & dispositor reperiuntur

Initium sapientiæ timor domini

ANTONII

MIZALDI MONSLVCIANI PLANETOLOGIA, REBVS ASTRONOMICIS, MEDICIS, ET PHILOSOPHICIS ERVDITE REFERTA: EX QVA, COELESTIVM

corporum cum humanis, & Astronomiæ cum Medicina societas, & harmonia (quam prisci ἰατρομαθηματικὴν perapposite nuncuparunt) paucis degustatur, & dilucidè aperitur.

Reliqua, pagina versa dabit.

Ad generosissimum principem & Cardinalem CAROLVM A LOTHARINGIA.



LVGDVNI,

Apud Mauricium Roy, & Ludouicum Pesnot.

M. D. LI.

Cum Regis Priuilegio ad decennium.

Hic præter PLANETOLOGIAM *insunt, Satyrica de μυσοgέ-νοις Expostulatio: qui cum bruto, Epicureorũ grege, & cœlum rident, & de sua maiestate illud (vt olim Gygantes) impiè deturbare satagunt: quo sanè, tota rerum mundi vniuersitas nihil habet diuinius.*

QVERIMONIA *quòd vetustißimum doctrinæ genus de cœlo & stellis non exerceatur: cum pulcherrima nomenclatura eorum, qui olim tum immortali gloria res cœli excoluerunt, & amauerunt.*

DIALOGVS *elegantißimus quo docetur quatenus cœlestium prognosticorũ significationes & decreta procedant. Et quòd corpora stellis subijciantur, potius quàm voluntas, solius hominis propria: modò illa sensuum titillationibus, & cupiditatum illectamentis non acquieuerit.*

COELVM ET SOLVM.

Extraict du Priuilege.

IL est defendu à tous Imprimeurs & Libraires, sinon à Macé Bonhomme Imprimeur & Libraire de Lyon, de non imprimer, ne faire imprimer, ny exposer en vente, ce present liure intitulé *Antonij Mizaldi Monslucian Planetologia, rebus astronomicis, & medicis, & philosophicis eruditè referta, &c.* iusques au bout, & terme de dix ans, venants, ensuiuants, & consecutifz: commenceants du iour & datte de la presente impreßion. Et ce sur peine de confiscation desdicts liures, & d'amende arbitraire, ainsi que le tout est plus amplement contenu au Priuilege sur ce octroyé & donné à Paris le deuziesme iour de Ianuier, Mil cinq cents cinquante. Signé, Buyer.

GENEROSISSIMO PRINCIPI ET CARDINALI CAROLO A LOTHARINGIA, literarum parenti & patrono, ANTONIVS MIZALDVS Monslucianus, S. P. D.

CVM olim repentino quodam tumultu erumpente auditum esset à Corinthiis, Cardinalis & princeps illustrissime, Philippum Macedonum Regem suam in illos expeditionem conuertere: & ea de causa quisque quod esset ex re & vsu patriæ perstrenuè aggrederetur: hic scuta sibi apparādo, ille loricam induendo, alter ocreas & galeam aptando, nonnulli sese baltheo præcingendo, frænatos equos admittendo, currus militares conscendendo, tesseram per aciem prodendo, ad manipulos, centurias, & chiliadas excurrendo, bellicas machinas proferendo, aggeribus, fossa, muro, propugnaculis & milite urbem actutum muniendo, commeatus parando, lapides ad mœnia comportando, tuba, cornu, & tympanis animos faciendo, signa explicando, classicum canendo, susque deque festinando: in summa, pro re & tempore, sedulò (sicuti par erat) quiduis agitando, vt & vrbi, & patriæ maturè prospiceretur, nec quidquam ad arcendum hostem intentatum relinqueretur, ferunt ἀμεγάβιον *Diogenem, deposito philosophico & pileo, & pallio, fronte supra pollicare supercilium corrugata, impexo capillitio, eoque cano & sesquipedali, ad hæc propēsa & incomposita barba, setosisque brachiis, ac vnguibus ad enorme*

excrementum prominentibus, dolium illud suum versatile (quod palatium cum cœlo, & aëris tempestatibus sese immutans nuncupare solebat) per vicinum vrbi collem, ἄνω καὶ κάτω (quod Græci dicunt) hoc est sursum ac deorsum, aliquot dies voluisse, reuoluisse, subuoluisse, ac deuoluisse. Quod cùm plerique admirarentur, atque adeò rogarent, ecquid insolito, nouoque labore sese conficeret, ne inter tot operarios (respondit) solus cessator videar. Dignum me hercule tanto philosopho ἀπόφθεγμα. Quod vbi ad aures meas venit, me virum planè fecit: meique officij seriò commonuit. Cùm enim doctißimos quosque in hac Parisiensi Academia, legendo, scribendo, docendo, & aliter certatim de literis & posteritate bene mereri viderem: Palladijsque machinis aduersus ἄγνοιαν fœlici Marte pugnare: & eam in rem nouas acies subinde instruere: quæ & cæsim, & punctim in illam, eiusque fautores & coniuratos sub præstantißimis ducibus irruant: precium operæ facturum me putaui, si pro mea tenuitate, in medium campum cum illis prodirem: nec inter tot egregiè militantes, vnus de multis (vt dicebat Diogenes) cessator haberer, & proinde, Hesiodi illud in me cadere meritò agnoscerem, ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης. Quid tu his amplius expectas ornatissime Cardinalis & Princeps? Certè, in hac velitatione, & verè Apollinea expeditione, cùm armorum (quæ mihi vsui essent) delectus peropportunè quæreretur: in eoque, diu ac multùm frustra à me sudaretur (propterea quòd à strenuis militibus occupata essent omnia, nec vllus in castris relictus mihi esset locus: imò verò ne dux quidem propositus, sub cuius vexillis, dato nomine, tutò militarem) confestim de mutando consilio, deserendisque castris, ac transfugiendo deliberare cœpi. Quod cùm subodoratus esset Castalius Gallorum Mercurius, sub incomparabili Rege nostro Henrico, vnà cum Lotharingo Apolline, studiosæ huius militiæ Imperatore vigilantißimo, Antesignanus impiger, heus heus Mizalde (inquit) quorsum tam subitò à doctorum agmine deficere cogitas? quasi verò quidquam sub illustrißimo Lotharingo Apolline (qui te mecum, vnà cum multis alijs fouendum suscipiet) in hac acie tibi defuturum polliceri debeas. Eia bono animo esto. Heic plerosque agnoscis pro Grammatica, pro Rhetorica, pro triplici philosophia, pro medicina, pro iuris prudentia, pro Theologia, pro Mathematicis,

Cardinalis à Lotharingia, & à Castilione, sub Christianissimo Rege Henrico, duo hodie literarum patroni.

thematicis, in summa, pro Latinorum, Græcorum, Hebræorum (vtinam etiam Arabum) re omni, contra ἀγνοίαν strenuè dimicare: diurnas, nocturnasque excubias agere: & quouis telorum genere in media arma ruere. Eho, túne tam citò clypeum abijcies, ac tam generosos concertatores negliges? En tibi arma, & sumptus, quibus te posthac cōmodè tuearis: & me duce, pro Vrania, aut (si vis) pro cœlesti Philosophia, ex animo pugnes. Agè itaque, instructissimos milites tecum selige, qui illam de impijs Gygantum manibus eripiant, & in veterem possessionem, veluti postliminio reuersam alacriter afferāt: priscumque illius cum Philosophia & Medicina coniugium, iamdiu ab impurissimis quibusdam adulteris labefactatum, generosè reparent. Verùm enimuero, caue, caue (inquit) ne, quod hodie plærique omnes faciunt, illam ex vmbra in tenebras præcipites: hoc est, diuinas cœli vires ad vanas præstigias, mēdacia, imposturas, & (vt loquitur Gellius) æruscationes impudenter traducas. Quod scelus sicuti Apollini, & mihi item, valde est inuisum, ita breui publicè plectendum. Ergo, cœlestia philosophicis & medicis (vt cœpisti) ac Vraniam Aesculapio prudenter coniungere, & stabili connubio firmare, satage. Hoc si feceris, quàmplurimos tibi demereberis, ac me vbique patronum semper habebis. O dulcissimum classicum! ô efficacem vocem! ô diuinam exhortationem! Quæ, ecquem per deos immortales, vel in scholarum puluere adhuc iacētem non erigat, & excitet? Ad illam sanè animus meus ex demisso erectior factus, ex fracto integer redditus, & ex languido vegetus planè visus, illico & incalescere, & me ad arma cū alijs capessenda extimulare nihil est cunctatus, vt obsidem Vraniam si minùs liberare, saltem de muro salutare, & suorum maritorum nomine (philosophorum, inquam, & medicorum) bene valere, & fœliciter sperare nuntiarem. In quam rem, Princeps & Cardinalis eruditissime, literariam hanc machinulam recenter fabricatam, cum præteritis aliquot alijs hodie ereximus: alias atque alias deinceps emissuri, ni temporum obstiterit iniquitas. Dominus, cui & cœlestium, & humanorum corporum summa est cura, conatus nostros, pro sua pietate, adiuuabit: facietque, vt & Lotharingus Apollo, & Castalius Mercurius, Mecœnas noster & patronus, manum nequaquam detrahent: qui honesta sectan-

tes promouere solent, ac bonis animis vltrò occurrere. Hæc sunt, Princeps & Cardinalis amplissime, quæ me subinuitarũt vt præsentem Planetologiam, astronomicam æquè, atque medicam ac philosophicam cum suis appendicibus, in tuo nomine diuulgarem. Quem verè noui, non solùm rerum cœli & medicinæ studiosos, sed & alios quosuis eruditione aliqua insignes amare, domi & foris alere, meritis honoribus augere, & tandem honestis modis locupletare: non sine immortali nominis tui gloria. Quam viam, & heroes, & heroum filij omnes ingressi, locum inter astra sibi demeruerunt. Quòd si mihi heic hortandus est, qui alios hortari, iuuare, ac excitare solet: ego Gallicũ Apollinem, Gallicũ Principem, Gallicum Cardinalem (vt Teucrum Mycenceus ille apud Homerum) hunc in modum hortabor, βάλλ' οὕτως. Sic iace, non sagittas (inquam) vt ille de scuto fratris sui Aiacis, sed pulchra, vt cœpisti, immortalitatis tuæ fundamenta, literas, & illarum professores locupletãdo: Iace (inquam) radios tuos, ò Gallicane Apollo, in literarium orbem: qui te, vnà cum meo Mercurio reueretur, suspicit, & meritò amat. Hoc si feceris, non ampliùs eris Carolus, sed literis omnibus, & illarum cultoribus Chara Lux. Quam nobis diutissime seruare dignetur, qui & vera, & vitalis, & sempiterna est lux, illuminans omnem hominem venientem in hunc modum. Bene vale. Lutetiæ, postridie assumptæ Virginis in cœlum.

1551.

ORONTII FINEI REGII

Lutetiæ Mathematicarum professoris & illustratoris ἔννοιαι, ad ANTONIVM MIZALDVM pro coniugio cœli & Medicinæ.

TELLVRI cælum si secula prisca maritãt:
Si sine vi cæli, si sine Sole nihil.
Si plantam gignit cum terra Phœbus: & illam
Fœcundans animat, promouet, atq; fouet.
E cælo vires si stirpibus, atque metallis
Manant: queis morbos ò Medicina leuas.
Hinc te de cælo non dices iure profectam?
Ac inuentorem promeruisse Deum?
Si tibi materiam tellus immunda ministrat
Exhaustam, & (cælum ni iuuet) exanimem?
Quid non te cælo debere fateberis? ex quo
Certa salus ægris statq; caditq; tuis?
Si cælo tellus substernitur: infima cælum
Si mouet: & proprio temperat arbitrio?
Nùm quidquam acceptum referes cælestibus? Εἶα
Est quod posse putes viribus acta tuis?
Si humanum corpus, sine quo contempta iaceres,
Cælo cognatam sustinet effigiem?
Dic agè, cur cælum fraterno fœdere iunctum
Fastidis, ac si tetra venena daret?
Vis natum è gremio patris diuellere? amabò,
Núm Phœbo est genitus maximus Aesclapius?
Si inferiora vigent radijs moderata supernis?
Cynthia si morbos indicat vna tuos?
Cessa sacrilego cælum insectarier ore:
Et fratrem Astrologum noscere perge tuum.

Sed hæc plus nimio: cùm tu, Mizalde, quibusuis
Id doctè ostendas, doctius excutias.
Coniugium scribis numerisq́, modisq́ probatum,
Astrologos medicis quo bene concilias.
Hactenus impietas hominum disiunxerat illos:
Quos tu coniungis, nec sinis esse duos.
Hoc fecit terræ studium, ac inscitia crassa
Quorundam: cœli scandere summa vetans.
De quorum pluma non pauci sunt λογιάτροι:
Queis cœlum sordet, sordida terra placet.
Vnde suis dixere scholis, scripsere libellis,
Cœlum cum medicis iuris habere nihil.
Tu contrà censes, Antoni, cogis, & instas:
Quod bellè prisci te docuêre σόφοι.
Dum facis Astrologum medicum, medicũ Astrologũq́,
Esse doces vnum quos duo vulgus habet.
Multa tibi debent cœlum & medicina, reponent
(Crede mihi) meritus præmia digna tuis.
Fulgebit cœlum blandè, mentiq́ fauebit:
Quam reddet diuis, dum tua Fata volent.
Vt tamen interea stet sana in corpore sano:
Curabit musis hoc medicina tuis.
Quæ duo concilians, quid agis, nisi quòd tibi cũctos
Concilias medicos, & simul Astrologos?
Qui te percupidè rogitant, Mizalde, rogari
Si tamen à doctis tu bene ferre potes.
Vt quos in magno numero, noctesq́, diesq́
Describis libros edere nil dubites.
Optati venient, relegentur non sine laude,
Ac immortali nomine, viue, vale.

VIRESCIT VVLNERE
VIRTVS.

ANTONII

MIZALDI MONSLVCIANI PLANETOLOGIA,

REBVS ASTRONOMICIS, PHILOSOPHICIS, MEDICIS, ET ALIIS REFERTA: CVM BREVI demonſtratione veteris ſocietatis Medicinæ & Aſtronomiæ, quam priſci ἰατρομαθηματικὴν perappoſitè nuncuparunt.

PLANETIS, ac cœleſtibus ſtellis, & ſignis, nomina nec temere, nec fabuloſè indita fuiſſe.

CAPVT I.

EQVIDEM IN EA ſemper fui opinione, ut exiſtimauerim, nec ab re, nec per iocum planetis ac cœleſtib' ſtellis & ſignis, nomina indita fuiſſe: nec fingendi, dicendiúe libidine à quopiam illis comparata eſſe: q̃n potius, certa quadam ratione à primis rerum cœli obſerua-

Planetis & signis nomina temerè imposita nō fuisse.

toribus (ut posteà ostendemus) bene, & apposité commenta fuisse: ut cuiusque planetę natura, & signi cuiuslibet proprietas, similitudine quadam ad posteros commodè transferretur:& alterum ab altero propria appellatione, ut par est, distingueretur. Quod etiam ab ipsis hominibus in apponẽdis rerum nomenclaturis(modò diligens fueris perscrutator) factum, obseruatumq; reperies. Ita tamen, ut nótarum ipsarum, ac nominum bona pars, ab effectionibus rerum quas indicant, proprietatibusq; potissimùm deducatur. Sic, quibus in rebus Agricultura uersatur, imò uerò ars quæuis, earum appellationes sanequàm appositas habet. Vnde laudi quoque dandum est rerum cœli inuentoribus, si hoc idem seruârunt, dum occultissimas planetarum ac signorum significationes uocibus perquàm accommodatis insigniuerunt. Quod etiam à Medicis in plærisq; herbis, ac medicamentis familiare fuisse, & hodie in receptissimo usu esse non ignoras. Cæterùm, cœlestibus his nominibus, cœlestiumq; decretorum, ac potestatum notis, plurimum ornamẽti prisci attulerunt poëtæ: dum commentis suis illam philosophiæ partem, quæ ad stellas pertinet, inornatam relinquere noluerunt. Itaque, quemadmodum illi hominibus nòmina effinxerunt pro eorum uirtutibus & uitiis: sic planetis ipsis ac signis, nomina quoque sub fabuloso cortice indere studuerunt, quæ per quandam similitudinem animalium, personarum, aut rerum aliarum, proprietates ipsarum stellarum, signorúmue indicarent: ac designandis cùm corporum, tum animorum constitutionibus, quæ ab illis prodeunt, oppidoquàm opportunæ essent. Ergo, sicuti nauigationem consuetudo reperit,

Poëtas multum ornamẽti cœlesti philosophiæ attulisse.

Rerum cœli cognitionẽ pe

rit, bellicam disciplinam usus, Rhetoricã, & omnem dicendi artem exercitatio, Agriculturam assiduitas, & Medicinam obseruatio: ita stellarum nomina, motum, significationes, & effectus, illa eadem obseruatio, ac pertinax sedulitas peperit. In qua, cùm maiorum nostrorum solertia tota esset, cùm rerum cœli peruestigationem, & partium eius nomenclaturam diligenter perscrutaretur, ac cœlestium corporum rationem satis compertam adhuc non haberet, ignes ætherios in genere, nũc stellas (quòd stare putaret) nunc sidera (opinor à sidendo) nuncupauit. Tandem uerò cùm motuum cognitio, quæ ἀστρονομία dicitur, in lucem prodiit, septem inferiores stellas ab ipso errore & uaga peragratione, uno omnes nomine πλανήτας, hoc est erraticas, & errones, cœtumq; reliquum superiorem, fixas & inerrantes (quòd illarum motus post centum annos, quod uitæ humanæ spacium est longissimum, uix deprehendatur) generatim cognominauit. De quarum numeroso theatro, sicuti pauco tempore, paucæ uix dignosci potuerunt, ita permulto, quàmplurimæ. Quas nec frustra moueri, nec incassum sua munera obire, certo certius existimandum est. Sed omnium maximè potestates planetarum ac naturæ (de quibus hîc sumus acturi) citò, ac facilè comprehensæ fuerunt: cùm ob propinquitatem, tum etiam ob motus celeritatem. Nam & cursus, & tempora quibus illos peragunt, & quid in coniunctionibus, quid item, in aspectibus, & in singulis tum locis, tum signis decernant, industria adhibita, pedetentim assecutum est. Verùm hæc ad alia properanti, quòd ad hunc locum attinet, satis erunt.

perit obseruatio.

Stellæ unde erraticæ & fixæ.

Planetarum natura quomodo cõprehensa.

STELLAE quomodo dicendæ calidæ, frigidæ, humidæ uel siccæ : & quòd à sole non caleant: nec possint illorum qualitates à colore iudicari.

CAPVT II.

NE ILLOTIS, QVOD AIVNT, pedibus cœleste hoc planetarum theatrum ingrediaris: & institutam de illis narrationem, astronomicam perinde atque medicam, temere attentes: precium operæ facturum me putaui, si pauca, hîc de cœli, & stellarum qualitatibus, de motu, orbibus, corpore, natura, & colore adnotauero. Quod, ut dictum, ita factum existimes, nunquàm, opinor, is fuisti, qui dum cœlestia corpora, humida, sicca, frigida, uel calida legisti, aut scripsisti, idipsum perinde atque de nostris corporibus, de stirpibus, & elementis, elementaribusq; rebus omnibus (ut paucis colligam) intelligere uolueris, nedum somniaueris. Nam corruptibilium corporũ & uicissitudines subeuntium (quarum cœlum est expers) proprium id esse, uel ex primis philosophiæ rudimentis iam olim didicisti. Recordaberis itaque nullum cœlis inesse elementaris qualitatis excessum, ut Peripateticè loquar: alioquin, siue ita compositum sit, iam esset tot seculis dissolutum, siue etiam simplex sit, tanta saltem magnitudine, potentia, & perenni motione cætera perdidisset omnia. Itaque tanquam moderatissimũ omnia moderabitur, diuersaq; in unum cõmiscebit. Quando uerò dicimus non esse in cœlo ullum elementaris qualitatis excessum, intelligimus, nullam ibi esse insignem qualitatem, sed uirtutes potius, temperatarum qualitatum effectrices. Atque ubi quædam illic frigida,

Authoris scopus, & institutum.

Cœlum corruptibilis qualitatis expers esse.

frigida,ſiccaq́;,aut aliter nominamus, hæc Platonica accipimus ratione,ut frigidum appelletur,quod minimi caloris eſt cauſa: ſiccum uerò, quod humorem nobis exhibet minimum. Sic Ptolemæus in ſuo Mathematicarum prædictionũ libro, ſcribit Saturnum corpus noſtrum quodammodo frigidum atque ſiccum efficere,quia calorem & humorem noſtro minorem ſuo radio deſuper inſtillat: & ita de reliquis. Rectè igitur deinceps exiſtimabis,primos rerũ cœli ſcriptores,primos inueſtigatores, primos nomẽclatores,dum ex ſtellis alias humidas, alias ſiccas, frigidas item,uel calidas ſcripſerunt: aliud nihil innuere uoluiſſe, quàm hanc, aut illam qualitatem in rebus inferioribus,magis,minus,pro inſita cuique ui, uel augere,uel ciere,uel fouere. Id quod obſeruationes eorũ quæ quotidie contingunt,docere ſatis queunt. Luna enim,ut etiam Venus,& uaporoſa alia quæuis cœli ſtella,in humido ſigno,cũ humidis aſtris collocata, in aëre, & per illum, ſublunaribus materiis, ea plærunque excitat,quę naturam ſtellarum cum quibus habet commercium, ſequi ſolent: nimirum humiditatem. Sic Mars cum igneis ſignis, & ſtellis, æſtum,Saturnus cum frigidis,frigiditatẽ,& ita deinceps: iuxta congenitam cuique ſigno ac ſtellæ uim, & naturam. Ergo in poſterum tam hebes non eris, nec uſqueadeò ſtupidus rerum cœli philoſophus, ut credas Solis corpus in ſuo orbe calidum eſſe, & proinde ſuperiora nedum inferiora calefacere, adhæc Saturni frigidum,Martis igneum, Lunæ humidum,Veneris uaporoſum, Iouis tepidum, & Mercurij uarium: ſed bene in elementis: elementaribúſque rebus, eiuſcemodi qualitates inducere, ac mouere, mouendo afficere,& afficiendo apparare,atque con-

Stellæ quomodo frigidæ, humidæ &c.

Demõſtratio ſanè quàm pulchra, & appoſita.

Quomodo ſtellis qualitates adſcribendæ.

temperare existimabis: ut rerum omnium prouentus deorsum fiat: sequaturq; iusta ipsarum qualitatum fermentatio, permixtio, & alternatio: ex quarũ probitate ac improbitate, tam generatio, quàm corruptio manare solent. Quæ cùm in cœlo nec sint, nec ut fiant necesse est: quorsum ibi calidum, frigidum, humidum, uel siccum statuas? Non itaque cœlis, nec partibus illorum stellatis, qualitates ullæ elementares inerunt, licet rebus omnibus mũdi inferioris illinc, pro ui cuique stellæ, à primis cœlorum fundamentis (si ita loqui fas est) indita, certò impertiantur, ac deriuent. In quo parum admodũm stupere debes: quando etiam sub cœlesti orbe multa reperias, quæ de crassa, & corruptibili materia, ꝑ sibi infusa facultate, id aliis præstare possunt, quod in illis nequaquam agnoscas: usqueadeò rebus ipsis naturalis quædam uis subest, qua multa, etiam ad stuporem efficiunt, & cæca uia operantur. Quarum rerum si publica à me testimonia exigis, præter innumera, prodigiosas aliquot aquarum naturas, ex Nasone, Lucretio, & Pontano, hîc (nam fusius in nostris rerum occultarum Cõmẽtariis) tibi recitare, neque cunctabor, neque grauabor.

Rerum mundi plurimarũ occultæ sunt vires, ac operationes.

Ouid. lib. 15. Meta.

medio (inquit ille) tua corniger Ammon
Unda die gelida est: ortuq;, obituq; calescit.
Admotis Athamantis aquis accendere lignum
Narratur: minimos cùm Luna recessit in orbes.
Flumen habent Cicones, quod potum saxea reddit
Viscera: quod tactis inducit marmora rebus.
Crathis, & hinc Sybaris, uestris conterminus oris,
Electro similes faciunt, auroq; capillos.
Cui non audita est obscœnæ Salmacis unda,

Aethiopesq;

Aethiopesq́ lacus? quos si quis faucibus hausit,
Aut furit, aut patitur mirum grauitate soporem.
Clitorio quicunque sitim de fonte leuârit,
Vina fugit, gaudetq́ meris abstemius vndis.
Huic fluit effectu dispar Lyncestius amnis:
Quem quicunque parum moderato gutture traxit,
Haud aliter titubat, quàm si mera vina bibisset.
Est lacus Arcadiæ (Pheneum dixere priores)
Ambiguis suspectus aquis, quas nocte timeto:
Nocte nocent potæ, sine noxa luce bibuntur. *Mirabiles aquarum naturæ & proprietates.*

Et Lucretius de fonte Iouis Dodonæi in Epiro notissimi.

Frigidus est etiam fons, supra quem sita sæpe
Stupa iacit flammam concepto protinus igni.
Tædaq́ consimili ratione accensa, per vndas
Collucet: quocunque natans impellitur auris.

Adhæc Iouianus Pontanus in suis Meteorologicis.

uideas lapidescere Sarni
Cæruleo sub fonte alnum, filicisq́ manipłos:
Et paleæ intortos lento cum vimine culmos.

Hactenus illi. Quæ, si ut scribunt, se habent: si aquæ ipsæ crudæ, materiales, & corruptioni obnoxiæ ea dant, ea mouent, & excitant, quæ de omniũ sensuum exploratione non sustinent: credibile est profectò, diuina stellarum corpora, ab omni materia, & corruptione aliena, occulto cœlesti priuilegio, multò maiora efficere posse. Volo dicere, ab insita sibi ui, humiditatem, caliditatem, frigiditatem, siccitatem, & (ut paucis dicam) qualitates primas, & item secundas, aliaq́, rebus sublunaribus desuper facilè instillare, atque afflare, tametsi illas nec habeant, nec in se *Stellas diuino priuilegio in mouendis qualitatibus dotatas esse.*

agnoſcant. Sed quibus dominentur, ac pro arbitrio præſcribant. Vnde ſtellæ ipſæ tales eſſe prorſum tibi debent, quales ſunt qualitates, quas in rebus inferioris naturæ, uel fouent, uel excitant.

Solem ſtellarum corpora non calefacere.

Sol itaque in ſuo orbe (ut id denuo repetam) tibi poſthac neque calidus eſſe, neque ſtellarum corpora calefaciendo, ſua propinquitate, aut perfrigerando, ſua elongatione, ullo modo afficere exiſtimabitur: affectaq́; in aliam, atque aliam qualitatem transmutare. Quòd ſicubi aliter à nobis uel dictum, uel ſcriptum fuiſſe leges, uti etiã de ſtellarum coloribus, id doctrinæ, & demonſtrationis gratia, modo quodam uſitato factum fuiſſe tibi perſuadebis. Ergo ſicuti in cœlo nulla fit generatio, nec itẽ corruptio, nec qualitatis unius in aliam permutatio, ita in illo nullum corpus propriè calidum, frigidum, humidum, aut ſiccum eſſe putabitur. Sed, hîc ſciolus quiſpiã, ſic fortaſſe inſurget. Quis prçter unũ IESVM CHRISTVM unquam de cœlis deſcendit, & rurſum in illos aſcendit, ut iſta exploraret? ô quantum eſt in rebus inane? Quis, amabò te, neſcit experientiam ceſſare, ubi certa ratio fidem facit? Quis, uel mediocriter in rebus mundi & naturæ uerſatus, non intelligit calorem à ſolis uibratione & motu excitatum, ubiq; de radiorum eius reflexione concipi? ipſamq́; reflexionem, uel in aëre, uel per aërem fieri, ac diffundi? Iam cùm in cœlo nullus ſit aër, nihil prorſus aëreũ, nihil corruptibile, & ex alia qualitate in aliam (ut id iterum, atque iterum inclamem) conuertibile, quomodo, illic de radiorum ſolis reflexione ulla fiet calefactio? Eia, hoc ſi uериſſimum eſt, ut re uera eſſe cõſtat, quid hîc nobis experientia opus eſt? aut quorſum in manifeſtis, probatis, & confeſſis palàm hæremus? nihil omnino

Inepta planè & ridicula obiectio.

Vnde aut quomodo Sol calorem imprimat.

omnino credentes, nisi quod aut uidemus, aut contrectamus? Hoc fortasse mihi concedens, ad alia trāsfugies: nimirum martię stellę corpus, igneum ac feruidum idcirco censeri, quia rutilum apparet, & Saturni frigidum, quia liuidum: Solis calidum, quia fuluum, & aureum: Lunæ humidum, quia caliginosum: Veneris uaporosum, quia albidum: Iouis temperatum, quia (ut sic dicam) argentaureum: & Mercurij uariæ naturæ, quia uersicolor. Ego certè, ut paucis respondeam, audiendos nunquam putaui, qui & planetarum, & reliquarum cœli stellarū qualitates à colore ex alto uenandas esse dixerunt. Vel ob id, quòd inter philosophos & medicos admodùm cōueniat, colores insidos esse primarum qualitatum testes: etiā si tam sibi similes fuerint, quàm est (quod dicunt) ouum ouo, aut lac lacti. Id quod apertè indicabūt, Leucoij, & nympheæ, siue nenupharis flores. Quorum illi calidissimi sunt, hi uerò frigidissimi: licet in lutheo colore ambo uersentur. In quia differentia, calx & cerussa constituuntur: ex quibus illa calida esse censetur, hæc frigida: color utrobiq; candidus, & penè idem. Sic flores uiolæ nigræ, & ireos, cœrulei quadamtenus sunt: hîc tamen cum tota sua planta calet, ille friget. Addam anemones & papaueris florem: qui tametsi sub eodem colore militant: qualitate nihilo minus inter se uariè differunt. Quæ demonstrationes, si tibi sordent, hinc ansam arripiā, ut tibi fortasse negem, sideribus colores ullos propriè & peculiariter inesse (qui à uaria primarum qualitatum mixtione, quæ in cœlis nulla est oboriri solent) statuamq; illis potius fulgores, ac splendores, quàm aliud quiduis. Qui per aërem diffusi, quia nō uno modo nostros oculos afficiunt, ita nec similes

Planetarum, ut rerū aliarum qualitates ex colore pessimè iudicari.

Demonstrationes elegantissimę.

Stellis fulgores potius, quàm colores inesse.

utique in omnibus & planetis, & stellis apparent: cùm ob naturam corporis ex quo splendor ipse exilit, tum etiam ob aëriæ regionis constitutionem, mutabilem, fugacem, ac planè uariam. Per quam ad nos radii stellarum modò recti, modò obliqui, & aliter iaculantur. Qui, quoniam à remotissimis, & æditissimis locis, per aërias nubeculas, & fumidum, caliginosumq; tractum, in oculum defluunt, idcirco uarii, ut uariæ sunt nubes, in qualitate, uel quantitate, nobis indicantur ac collucent. Ad quæ uisus nostri errorem, & hallucinationem etiam adiicies: qui hos, uel illos colores in cœlestibus corporibus, imò uerò in aërijs nubibus (, quæ haud ita procul iacent), diuersimodè mentiri solet, atque effingere. Exempla, ut quotidiana, ita minimè obscura habes in Sole & Luna: quorum corpora, sub alio colore spectari in tractu cœli orientali & occidentali, quàm in meridiano nullus non uidet, nisi fortasse oculis malè lippus inunctis. Adhæc, per uapidum aërem aliter apparere, quàm per rubicundulas nubes, per pallidum cœlum, lutheum, rufum, aut fuscum, quàm per cœruleum, lympidum, ac serenum. In quarum rerum demonstrationibus, causis, & signis, quia Phænomena nostra, siue aëriæ Ephemerides, totæ sunt, uerbum non amplius addo.

Vnde varietas colorum in stellis, & illarũ radijs.

DE PLANETARVM, & reliquarum stellarum corporibus, qualianam sint, & quòd suis orbibus non infigantur: nec ab illis moueantur, vehanturúe. Adhæc, quòd rectè orbiculata sint, & circuli in cœlo imaginarij omnes habeantur.

Caput

CAPVT III.

PHYSICORVM communis est sentẽtia, quòd planetarum, uti etiam reliquarũ cœli stellarũ corpora, ex cõcretiore suorũ orbiũ parte cõstãt. In qua multũ luminis coactũ est, ex quo illa magis lucet. Qui orbes, sicuti elemẽta nõ sunt, ita nec elemẽtare quidquã cõtinent sicuti de illorũ stellis dictũ est nõ calidũ, nõ frigidum, nõ siccũ, non humidum: sed alia quædã sunt, siue natura, siue, ut hodie loquuntur, essentia: quã quintã nũcupare, multis uisum fuit. Cùm itaq; stellas uel corpora dici, uel illis corpus ascribi, posthac audies, aut leges, perinde atq; de elementaribus corporibus illud ipsum intelligere cauebis. Quãquã dimẽsionẽ recipere, quæ suis circũscribatur terminis, nõ ĩficiamur: sed mutari, ut nostra corpora, & corrũpi, ut inferiora, in aliasq; naturas, ac qualitates trãsire, (qđ elementariũ corporũ est propriũ) planè reiicimus, ac negam⁹. Nã cœlũ, ut etiã stellæ ei⁹ oẽs, diuinitatis est particeps: & proĩde corporeę cõmotionis, elemẽtarisq; alternatiõis prorsum expers. Quæ cœli stellæ, tametsi moueãtur assiduè, id certè nõ habẽt, agũtúe ut ĩferiora corpora, ac elementa ex q̃bus, ut dictũ est, constamus. Eo enim motu (excludo uniuersalẽ) illas propriè moueri cẽsemus, q̃ solis corporibus cœlestibus suus est, & reb⁹ ĩmortalib⁹ peculiaris. Deĩceps itaq; existimabis, stellas, & maximè planetas, per suos orbes motu peculiari, & diuinitus insito progredi: nũc accedẽdo, nũc recedẽdo, tardãdo quãdoq;, quandoq; accelerando: aliàs descendẽdo, nõnũquam ascendendo, & aliter: sicuti quotannis intuentium oculis patet: pro cuiusque stellæ ui, à Deo omnium motore particulatim data & concessa: non uiolenter, ut multi scripserunt, sed naturaliter: nec

Orbes planetarum elemẽta nõ esse, nec quidpiã elementare continere.

Stellæ quomodo dicantur habere corpora.

Quo propriè motu stellæ moueantur.

Stellarũ & maximè planetarum motus.

coactè,ſed liberè: ita,ut ordinem, & numeros quos cœleſtiũ Choragus modulatur,ſua ſequantur ſponte,atque ab officio nunquam recedant:nulla externa ui,nec ullo adminiculo,nullâue forinſecus neceſsitate adducta. Quod certè, etſi miraculum non paruum habet,temperabitur nihilominus, ſi ſedulò animaduerteris,nullum animalium ſeſe mouentium, alieno & externo inſtrumento,ut moueatur,egere:ſed tantummodo proprio,ſibiq; à natura inſito:ex quo motus animali cuiq; ſuus emergit: & pro corporis cuiuſque forma,ac modulo naturalis habetur. Sic teſtudines, quadrupedando mouentur:ſerpentes, rependo:piſces,natando ac lubricando:aues, uolando:cancri, regradatim eundo:homines,ac iumenta,alternatim pedes protendendo,& ita de reliquis. Hinc uidemus aues nunc ſurſum,nunc contrà deorſum, quandoque ad dextram, nonnunquam ad ſiniſtram,uolatum exercere:& piſces natatum:non rarò etiam ſidere. Nam ſic à natura,ui propria inſtituuntur. Ambulant ea de cauſa auium quædam, ut cornices: ſaliunt aliquæ,ut paſſeres,& merulæ: currũt aliæ, ut perdices,& ruſticulæ:ante ſe pedes iaciunt nonnullæ,ut ciconiæ, & grues: aliquot in ſublime ſeſe attollunt, & recto uolatu (etiam ex aqua) cœlum petunt, ut anates, &c. Quorum motuum uias,unà cum ratione uſqueadeò diuerſas, ſi in corruptibilium animalium corporibus agnoſcis, in diuinis, & cœleſtibus, propius(opinor)agnoſces:atque illinc facilè colliges ſtellarũ corpora,& maximè planetarũ,ſuis orbibus, (ut ſunt claui in rota),nullo modo defixa eſſe: quẽadmodũ multis etiã ſummis philoſophis, tradere uiſum eſt. Adhęc ab illis ipſis orbib⁹ motu particulari nequaquã rapi. Si enĩ hoc eſſet,eãdẽ ſemꝑ latitudinẽ (ut de

Motus animalium.

Elegãs analogia motus animaliũ, ad motum cœleſtium corporum.

Stellarũ corpora ſuis orbibus infixa nõ eſſe.

(ut de lōgitudine nihil dicã) retinerēt: qđ falſiſsimũ eſſe multa docent: quæ ſanè ad alia feſtinans, libenter omitto. Non itaque, perinde atque cum rota claui, & cum naui, ea quæ eius tabulatis affixa ſunt, mouebuntur planetæ: ſed potius, ut nautæ: qui cum naui longius procedendo, iter ſuum conficiunt, & per eam à dextro latere in ſiniſtrum, & rurſum à ſiniſtro in dextrum, rectè, uel obliquè diſcurſantes, officium ſuum peragunt: quandoque ſtando, nonnunquam retrocedēdo, & aliter. Sed uelim hîc mihi dicant, qui arbitrantur planetas in ſuis circulis defigi, in hisq; (ceu homines in curru) uehi, à quibuſnam circuli illi moueantur? Num à propria ui, & inſita natura? maximè, inquient. Hoc ſi eſt, cur non ſtellarum quoq; corpora, ſua etiam ui, & natura mouebuntur? Præterea, ſi planetarum corpora, quę (ut diximus) ex cōcretiore ſui orbis parte conſtant, omnibus in conſpectum palàm prodeunt, cur itidem circuli ipſi, quos ex ſuorum orbium concretione conſtare par eſt, in eundem conſpectum non emergunt? Hoc cùm minus fiat, credibile eſt & circulos, & orbes, re ipſa in cœlis nullos eſſe: quos docendi, demonſtrandiq; gratia, unà cum uariis linearum ſectionibus, & earūdem multipliciter figurata deſcriptione, ſolertes uiri, uel ob id commenti mihi uidētur: quòd uix alia ratione cœleſtis diſciplina, ac cœleſtium progreſsionum cognitio tradi poterat. In quo ſanè diuinã induſtriam, & mirabilem inuētionem ſumma laude proſequendam ſemper exiſtimaui. Nam, quid per deos immortales in diſciplinis utilius? quid ad docendum accommodatius, quàm ut intellectui præſidiũ; ac uires ſenſus ipſi ſubminiſtrent? & quod intellectus contemplando aſſequitur, idipſum quoque oculis uidendũ,

Apta nautarum ad planetas cōparatio.

Obiectio ingeniosa de circulis planetarum.

Laudantur inuentores theoricæ planetarum, & mathematicorum instrumentorum.

ac manibus contrectandum exponatur? quemadmodum in horologijs, & mathematicis organis, instrumẽtis, & machinulis quàmplurimis, diuina arte, potiùs quàm humana excogitatis, intueri licet, attrectare, ac contemplari.

Ouid. Lib. 1. Fast.

Fœlices homines quibus hæc cognoscere primùm:
Inq; domos superas scandere cura fuit.
Credibile est illos pariter vitijsq; iocisq;,
Altius humanis exeruisse caput.
Non Venus, & vinum sublimia pectora fregit:
Officiumq; fori, militiæue labor.
Non leuis ambitio, perfusaq; gloria fuco:
Magnarumq; fames sollicitauit opum.
Admonêre oculis distantia sydera nostris:
Aetheraq; ingenio supposuere suo.

Circuli in cœlo omnes imaginarij & ficti.

Rectè itaque, & appositè cõmenti sunt, epicyclos, eccentricos, augium lineas deferentes, & circulos alios innumeros, de planetarum theorijs excipiẽdos. Qui omnes, (quia cœli moles continua tota est) imaginarij prorsum habendi sunt: sed tamen artificiosè ad motus demonstrandos, & eliciendos, ut dictum est, excogitati. Quomodo in Hydrographia uentorum lineę pro nauigatione: in Geographia, climatum, & parallelorum distinctiones, pro locorum situ, & horarum uarietate: in Cosmographia, Zonarum positiones, pro explorandis regionum temperaturis, & ita deinceps. Habebis itaque, ut rem istam aliquando tibi confirmem, imaginarios omnis generis in cœlo circulos uniuersos, cùm ob multa, tum quòd quæ illic oculis non cernuntur corpora, ea nusquam esse coniectandum est. Nam, uel lucida essent, uel opaca.

Cur in cœlo circuli multi.

Si primum, per se uiderentur: si postremum, saltem luce præsente clarescerent: ut in Luna apparet: cuius corpus,

corpus,ex se alioquin obscurū, & sua natura opacū, de Solis maiestate illustrari, uideriq́; , nemo , etiam φιλόσοφος,negauerit.Quod unū,si in cœlestibus circulis,à sole minùs fieri posse cōtendis,fortasse ab ea stella quam tu epicyclo insidere,figiq́; prædicas , uel ab utroque simul,fieri posse annues?Atqui,nec hoc, nec illo modo,ulli unquam circuli in cœlis,ne Lynceo quidē , (uel,si quid eo oculatius fabulatū est)ha ctenus apparuerunt.Itaque,ibi uel nulli erunt,uel,si sunt,ociosi,(contra naturæ scopum)omnes esse censebuntur.& proinde planetas neque uehere,neq; agitare,quib⁹ colligere perfacile erit,illos à suis orbibus nullo pacto agi ferriq;:quin potiùs,à seipsis, & uidiuinitus cuiq; insita moueri:cùm multò sint perfectiores,quàm nostra corpora.Vnde alienis,ascititijsq; instrumentis non indigent:aptā, concinnamq́; suis motionibus figuram, tā ex toto , quàm in parte adepti. Quæ,quorsum(obsecro te)orbiculata,uti uidemus, fuisset,nisi à se orbiculatim planetę mouerētur?nihil sanè ineptè,nihil frustra,nihil absurdè , natura unquā instituit : quin ueriùs omnibus optimè (quoad eius fieri potuit cōsultū ac prospectū uoluit: unicuique rei mūdi,quod ex eius usu esset,libenter impertiens. Vnde si orbibus suis planetas infigi uoluisset, credibile est,q̄ illos exactè omni ex parte,uti sunt,orbiculatos nūquā ædidisset:sed uel acuisset,uel in proprijs orbibus(ut sunt in cælatis tēplorū testudinibus, lāpades,& in cubiculorū laquearibus,orichalcea candelabra).appēdisset,uel cōplanasset, perpolitisq; cœlorū cōmissuris glutinasset:qđ secus esse,uel de aspectu oīb⁹ cōstat. Ex quo, & alijs paulò antè scriptis,facilè,opinor,mihi cōcedes:q̄ neq; cœlo,neq; suis orbibus īfixa sunt planetarū corpora,quæ quotānis,imò

Quonam pacto ferātur, ac moueantur planetæ.

Cur planetis & stellis orbiculata figura.

Stellarū corpora cœlis nō infixa esse.

uerò quotidie per Zodiaci longitudinem, & latitudinem pro insita cuiq; ui. liberè ire, atq; uagari, nisi es talpa, aut fungus saltem in Luna) perspicuè uides, Sed de his impræsentiarum satis, uel fortasse plura quàm opus fuit. Nunc demum restat, ut propositum curriculum seriò ingrediamur, hoc est, planetarum (qui præcipua sunt mundi ornamenta) cum humanis corporibus concentum, medicè eque ac astronomicè explicemus: à Sole stellarum omnium principe auspicantes. A quo reliqui planetę omnes, nisi breuibus sic satis deambulationibus (ceu satellites à suo Rege & magistratu) abesse nequeunt. Qui si fortasse longius processerunt, retrò confestim recurrunt. Nec temere mea quidem sententia.

Parasceue ad sequentia.

Nam medios cœli tractus, mediam ætheris oram,
Fons lucis Sol auricomus, Sol igneus, ambit.
Sol qui terrarum flammis opera omnia lustrat.
Sol qui cælicolûm est princeps, ductorq́ choreæ:
Ad cuius numeros totus componitur orbis:
Atque capit leges, præscriptaq́ fœdera seruat.

Sed encomio Solis dimisso, quod equidem ut etiam reliquarum stellarũ, poëticum nostrum opusculum de mundi sphæra, & rebus cœlestibus propediem latius decantabit, promissa explere satagamus.

ASTRONOMICA æquè, atque medica, & philosophica de Sole narratio.

CAPVT IIII.

SOLEM uariis appellationibus (ut hinc ordiar) & iisdem sanèquam appositis, priscos rerum cœli & naturæ interpretes meritò insigniuisse semper existimaui. In quibus, ut po‸ticas omittam, celebres

lebres habentur, Phœbus & Apollo. Illa, quòd φῶς τοῦ βίου, hoc est, lumẽ uitę omnibus infundat. Hęc, Eusebio teste, quòd ἀπαλλάττειν τοὺς νόσους, id est morbos deleat. Vnde primam medicinæ originem, ritè sibi inauthorare, seq́; opiferum, apud Nasonem, iure uocare, mihi uidetur. *Cur Sol dicatur phœbus & Apollo.*

Inuentum (inquit) Medicina meũ est: opiferq́ per orbem
Dicor.

Nam salutaribus suis radijs, adhæc uitali motu, & tempore planè diuino, quęcunque de uastissimo telluris utero prodeunt: & materiam curandis, abigendisq́; morbis idoneam sufficiunt, desuper uegetat, fouet, ac facultatibus partim cognitis, partim abstrusis, aspirante reliquo stellarũ choro, efficaciter illustrat. Ex quo fit, ut apud eũdẽ Poëtam de se etiã meritò dicat, *Cur Sol, siue Apollo medicinæ inuẽtor.*

herbarum subiecta potentia nobis.

Ille enim unus est, qui & luce, & uiribus, & calore, adhæc magnitudine, energeia, ac spiritu, uniuersa tam in superiori, quàm inferiori mundo excellit: leniter calefaciens, & fouens: cum effectione sensibus manifestiore, quàm reliquorum planetarũ. In quam rem fidissimum accersam testem Claud. Ptolem. sua sic lingua nobiscũ loquentẽ, ὁ ἥλιος κατείληπται τὸ ποιητικὸν ἔχων τῆς οὐσίας ἐν τῷ θερμαίνειν καὶ ἠρέμα ξηραίνειν. ταῦτα δὲ μάλιστα τῶν ἄλλων ἡμῖν εὐαισθητότερα γίνεται διά τε τὸ μέγεθος αὐτοῦ, καὶ τὸ τῶν κατὰ τὰς ὥρας μεταβολῶν ἐναργές. Quod est: constat Solem uim habere calefaciendi, & leniter desiccãdi: quæ effectiones facilius sensibus percipiuntur, quàm aliarum stellarum: propter eius magnitudinẽ, & euidentes mutationes in anni uicibus ac temporibus. Hæc ille. Quæ dum argutissimus inter Peripateticos Auerrhoës, præclarè, ut multa, intelligeret, cum antiqua philosophia, uitæ & generationis seminaria, pe- *Ouid. Lib. i. Meta.* *Claud. Ptolem. libro i. ἀποτελεσμάτων.*

Sol, quomodo vitæ & generationis author.

nes Solem cõstantissimè deponere nihil est ueritus. ut, qui moderatum calorem, primigenium rerũ humidum, modificantem, foueat, & excitandum, uegetandumq; suscipiat: sicuti succisiua rerum mundi generatio quotannis indicat. Quotusquisque enim est, qui naturæ seriem contemplans, non uidet de Solis accessu & recessu, uitæ, ac interitus signa in omnibus infundi? quid inquã signa? imò uerò uitã ipsam, & interitum præsentissimè immitti? Quis non obseruat quotannis exporrectissimum telluris gremium, solares radios (in quibus tepor ille æthereus, & aura planè cœlestis omnia exhilarans delitescit) tanquam semen aliquod uitale, & prolificum, non dicam excipere, sed uteri muliebris modò, ad rerum generationem, quasi emulgere, ac pertinacissimè retinere. Quod in animalium, nedum uegetabilium generatione, & per certos gradus incremento, cum Peripateticis locum etiam habere tibi persuadebis. Nam Sol & homo, ut scribit Aristoteles, hominem generant, Sol & planta, plantam. Qui homo, (nam de illius corporis sympathia, & ὁμονοίᾳ cum cœlis hîc maximè agere institui) quia quandiu spirat, uiuere dicitur, ideo spiritus (quos pro innato calore incomparabilis ille Galenus quandoque agnoscit) corpus mouentes, sensus excitantes, & cogitationes, mentemq; fouentes, Soli qui uniuersa mouet, agitq;, & uiuẽtium omnium, post Deum, est causa, iure optimo ueneranda ascripsit antiquitas. Qui spiritus, Homero omnis philosophiæ fonti uberrimo, tales quotidie nobis inesse traduntur, quales Sol, planetarum princeps ac dominus, afflat, mouet, irradiat, & p mediũ aërẽ apparat, excoquit, ac elaborat. Quẽ unũ (aërẽ dico) q̃a Hippocrati & Galeno, qualis

Terram solis radios meretricari.

Aristoteles lib. i. de physica auscult.

Soli spiritus ascribuntur, quorũ est fautor & excitator.

qualis qualis est, uelim' nolim', cōtinēter, ac necessa rio inspirare cogimur: & pulmonū adminiculo, per os, & asperā arteriā, attrahere: & hinc rursum in sini strū cordis uētriculū, spirituū corpus uegetātium, & animalē uim, ut alibi docuimus, instaurātiū, & fouē tium plenissimū, emittere: Adhæc in cerebrū, per na res, & i corpus uniuersum, quod totū est cōspirabile & cōfluxile, per arteriarū anastomoses, & poros ex cipere: mirū uideri nō debet, si pro aëris motu & tē peratura, de Sole & uniuersa cœli facie pēdente, uno die, quàm alio hebetiores nobis spūs, aut acutiores inesse deprehēdūtur. Præsertim animales, & q ab his manāt sensus, rationi perinde seruiētes, atq; sanguini spiritus ipsi. Vnde, illi tales nobis adesse solēt, quales sunt spiritus, & spiritus tales, qualis est sanguis hu mores reliquos cōplexus. Quos humores, ab aëre, & his quæ itra corpus inijciūtur, sic uel sic tēperari, ac modificari, docet medicus, assentiē philosophus. Ex quo, rectè dixisse mihi semper sunt uisi Hippocrates, & illius σύγχρονος Democritus, cū plerisq; oībus medi cis & philosophis, permultū referre, sub quali celo & solo corpora locentur ac uiuant. Quod in plantis, nedum in solis hoībus etiā locū habere existimabis.

Aëris necessitas & summain nostrū corpus ἐνέργεια.

Spiritus nostros aëri subseruire.

Hîc segetes (inquit Poëta) illic ueniunt fœlicius uuæ:
Arborei fœtus alibi: atque iniussa uirescunt
Gramina. Et rursum.

Virgilius in Georgicis.

Nec uerò terræ ferre omnes omnia possunt:
Fluminibus salices, crassisq; paludibus Alni
Nascuntur: steriles saxosis montibus Orni.
Littora Myrtetis lætissima denique apertis.
Bacchus amat colles, aquilonem, & frigora Taxi.

In brutis præterea, & auium oī ferè genere, idipsum etiā tibi licebit, dum uoles explorare. Quibus natu-

rale hoc esse solet:ut per serenũ aërem & lympidissimum cœlum,exhilarentur,cantillent,&(ut sic dicã) rideant:per obscurum uerò & pluuium, tristentur & gemant:uel fidem faciente eodem Poëta.

Volucres ut etiam homines aëri subijci.

Verum(inquit) ubi tempestas,& cœli mobilis humor
Mutauere uias:& Iupiter humidus,austris
Densat erant quæ rara modò,& quæ densa relaxat:
Vertuntur species animorum,& corpora motus
Nunc alios,alios dum nubila uentus agebat,
Concipiunt. Hinc ille auium concentus in agris,
Et lætæ pecudes,& ouantes gutture Corui.

lib.Georg.ij.

Sed de his copiosius leges ĩ nostris Phęnomenis,aut (si mauis)Ephemeridibus aërijs. Erit itaq; Sol, ut eò redeam unde abij,spirituum,corpus & animum per aërem modificantiũ,& impellẽtium, fautor ac illustrator. Qui,quandiu suã symmetriã,seruabunt,mẽtem sanã in corpore sano,tantisper tuebũtur, donec cũ innato calore utrũq; deserere cogentur. Qui sanè calor cõmune hoc habet cum solaribus radijs (unde ignẽ cœlestẽ,& radiũ alicubi uocat Galenus)ut quaquauersum citò,nisi fortasse in refractaria materia, penetret:sensuumq; titillatiões uarias,& motiones cũ corporis,tum animi multiplices, excitet. Quod, uel rusticæ mulierculæ ad colũ & pensa natæ, cognouerũt stupidos, hebetes,& obtusos,nõ sine graui nota, eos iclamãtes,qbus calidũ hoc paucũ ad est:& proinde paucos è sanguine spiritus educit:quos Hippocrates,Galeno teste,ὁρμοῦντας, hoc est impetum facientes, scita appellatiõe omniũ primus nuncupauit. Cęterũ qa in humanis corporibus sedẽ aliquã esse oportuit, in qua calor ille uerè diuinus,tanquam in prætorio, ius suũ exerceret,& in reliquum corpus aurigante spiritu,radios suos uitales effunderet, familiáq; uniuersam

Calor innatos,quid commune habeat cũ solaribus radijs.

uersum foueret, & totam moueret: prisci rerum corporis nomenclatores, illam ipsam sedē cor dixerunt: Soli, ut alibi monuimus, destinatum, eiq; sanèquam simile, (in quo triste iacet hoc uiuere nostrum, partim cauum, & sinuosum, ut sanguinem caloris hospitem, dextro suo sinu contineat, & artificiosa naturæ œconomia, per uenā arteriosam, quasi per canalem & tubulum à prædiuite fonte, & uere aureo manantem, pulmones nutriat, ac refocillet, partim etiā spissum, & pariete crassiore, sinistro sinu obuallatum: ne dictus calor, unà cum spiritu (cuius est comes) diffletur & exhalet: præpediatq;, ne hac & illac, ob partiū tenuitatem, adminiculante ualuarum multitudine, totus sensim effluat: & corpus moribūdum, frigidū ac inutile relinquat: non secus atque Sol terram: dum ab ea uiuificos suos radios longius euocat: agit, & subducit. Sed hîc me dies poti9 deficiat, quàm uerba. Itaque à Sole ad Lunam, aut (si placet) à fratre ad sororem, uiam præmōstrante mihi natura opportunè trāseo. In qua parcius calamum exercebo, cùm ob alia, tum quòd de uarijs eius effectis in hæc inferiora sensui manifestissimis, fusissimè in nostra Lunę & oceani cōcordia, tibi sum propediè scripturus. Verùmenimuerò, priusquàm hinc abeam, monuisse non pigebit, quòd Sol & Luna in humanis corporibus peculiare quicquam propriè non agnoscunt. Nam uniuersales rectores rerum omnium mundi, nedum corporis, secundum Deum, antiquis, & maximè Trimegisto habentur. Vnde particularia quęque dedignantur. In reliquis planetis, secus accidere audies. His positis, institutum nostrum, aspirante Mercurio, hunc in modum & sequor, & perficio.

Cor humanū Soli destinatum sedes est & fundamētum caloris natiui.

Cordis pulchra anatome.

Sol & Luna, uniuersales sunt rerum mundi & corporis rectores.

DE LUNA medica ſimul & aſtronomica narratio.

CAPUT V.

LVNA à primis Græcorum nomenclaturis σελήνη dicta eſt, quòd τὸ σέλας, hoc eſt lumen, ἄνω deſuper, habeat: uel, quòd παρὰ τὸ σέλας ἀεὶ νέον ἔχειν, quia lumen ſemper nouum habet. Sed omiſſa nominis ratiõe, medicè & aſtronomicè de Luna philoſophemur. Poſteaquàm perfectum hominem uitalis aura ſuſcepit, ſeq; diuinæ mẽtis ſpiritus, corpori infudit,
Humanũ corpus motui Lunæ ſubijci. certum eſt (ut ſcripſit Firmicus) quòd cõpoſiti natura, pro qualitate curſus Lunę moderatur, eiuſq; motum ac uires agnoſcit. In quã rem uerba Claud. Ptolemæi Firmico ſubſcribentis, tibi profero ἡ σελήνη (in-
Aphor. lxi. quit) δηλοῖ τὰ τοῦ σώματος, ὡς ὁμοιοῦνται αὐτῇ κατὰ τὴν κίνησιν: qđ eſt. Luna ſignificat ea quæ corporis ſunt: ut quæ ei pro motu ſimilia cenſeantur: profero & Claud. Galeni, Ptolemæo concinentis ſententiam alteram, ex tertio dierum decretoriorum libro, ne quis conmẽ-
Galeni ſententia medicis ſummè aduertenda. tum putet. Porrò illud (inquit) denuo repetendum, quod nos obſeruantes ueriſsimum eſſe comperimus ab Aegyptiis aſtronomis inuentum, Lunam non modò ægris, ſed etiam ſanis, dies quales tandem futuri ſunt poſſe præmonſtrare. Omitto reliqua tibi in ſequentibus fuſiſsimè deſcribenda. Eſt itaque Lunæ progreſsio ſagaci inquiſitione cum aliis, tum medicis non indigna: cuius ſtatum niſi ad unguem tenuerint, propriæ cæcitatis duces, & ſtolidæ mentis pręcones, in errores quàmplurimos prolabentur, ut author eſt Maternus. Quod uiderint ſcioli aliquot, rerum

rum cœli uniuersarum, nedum solius Lunæ derisores, & contemptores: de quibus per occasioné alibi. Constat sané quòd Luna in rerum generatione, ob humidum cui præest, materiæ subministratrix habetur: perinde atque Sol, ob calidum, formæ: quorum alterum sine altero, indiuiduo, & fraterno societatis uinculo, quàm ægrè stare posit, uel philosophiæ tyrunculo tam notum esse arbitror, quàm est cocis suum (quod dicunt) piper. Adducam tamẽ Ptolemęi testimonium. ἡ Σελήνη (inquit,) τὸ μὲν πλεῖον ἔχει τῆς δυνάμεως ἐν τῷ ὑγραίνειν, διὰ τὴν περιγειότητα δηλονότι, καὶ τὴν τῶν ὑγρῶν ἀναθυμίασιν καὶ διατίθησιν, οὕτως ἀντικρυς τὰ σώματα πεπαίνουσα τὰ πλεῖστα, κεκοινώνηκε δὲ ἠρέμα καὶ τοῦ θερμαίνειν διὰ τοὺς ἀπὸ τοῦ ἡλίου φωτισμούς. Quod sonat. Luna quidem humectando antecellit, quia terræ proxima est, & humidis uaporibus uicina: manifestè igitur hoc modo corpora afficit, mollia reddit, & plerunq; putrefacit: aliquantum uerò & calefacit propterea quòd à Sole lumen accipit. Quam rem dum primi rerum cœli obseruatores animaduertissent, proxima & coniuncta in Zodiaco domicilia, utrisque appositissimè statuisse mihi semper sunt uisi: Soli in Leone masculino signo, diurno, calido & sicco. Lunæ uerò in Cancro, fœminino, nocturno, frigido, & humido, cuiusmodi Luna esse perhibetur. Vnde illa matris uices, ob humidi prouentum, & Sol patris, ob calidi largam manum, in rerum generatione, non ineptè sustinere traditur. Quibus addes, quòd queadmodũ natura negatũ est animal nasci, nisi ex utriusq; gignẽtium (maris, inquam, ac fœminæ (copula & cõsortio (putrediné excludo) ita ubi Solis & Lunę cõgressus ac pręsentia desiderãtur, in íferiori hac rerũ materia produci cómodè potest nihil. Quod egregiè intelle-

Luna materia est subministratrix, et Sol forma.

Lib. i. Apotel.

Solis & Lunæ proxima in cœlo domicilia.

xisse mihi uidetur Orpheus in suis hymnis: utrunque uiuificos & prolificos mundi oculos nũcupans: & ue rè ter maximus Hermes, duo rerum naturæ organa præstantissima, Mosi κατ᾽ ἐμφασιν Luminaria dicta, itidem inscribens. A quibus non longè recessit Plato: Solem & Lunam maguos mundi deos alicubi nominans, & legislatori Mosi acquiescens Ptolemæus, τὰ φῶτα, hoc est lumina, & hãc & illum perappositè dicens ac uocitans. Ergo, ut è diuerticulo in uiam redeam: sicuti se habent in generatione materia & forma, ad hæc genus, quod è mare constat & fœmina, insuper tempus, quod die & nocte metitur, sic se habere solent Sol & Luna, generationis rerũ omnium post deum authores, & penè dixerim, parentes. Nam Luna materiam aptat & prestruit, Sol formam inducit. Hic, quia mas, diurnum tempus moderatur: illa, quia fœmina, nocturnum. Rursum, hæc corpori alimoniam præstat, ille, animalitatem, ut ita dicam, seruat ac tuetur. Nihil ille negligit eorum quæ spiritui & sensibus, quæque animato corpori conferunt, hæc, nihil eorum quæ ipsi corpori, & eius materiali compagini debentur. Quæ, & alia multa, cùm erudita antiquitas animaduertisset, Lunã Solis sociam, uicariam, & sororem, (unde ut ille Phœbus, ita hæc Phœbe dicitur) necnon uitæ rerum omnium cum illo custodem rectè admodùm statuisse mihi semper est uisa. Nec temere meo iudicio. Nam ex eodẽ partu eodémque utero, ut egregiè sunt philosophati poëtæ, utrunque in Delo edidit Latona, mater, & parens. Vnde, fraternis ligari legibus, pariaq; habere multa, & furtiuam copulationem olim admisisse, ut hodie singulis mẽsibus manifestam, non est quòd legendo, imò uerò uidendo, posthac mireris: nec admodùm

Solis & Lunæ præstantia, ac dignitas.

Sol & Luna generationis rerum authores & fomites.

Luna Solis socia, vicaria, & soror.

modûm mouearis, si Lunam morborũ testem, ac indicẽ esse audis: adhæc eorũ ferè omniũ quæ incidũt, in his, aut alibi, sociam, & causam cum Sole, penè dixerim magistram. In quam rem duorum in rebus cœli & naturę exercitatissimorũ uirorũ, testimonia, ne quicquam à me hîc commẽtum putes, in medium tibi proferã: Galeni primûm, deinde Ptolemęi. Quæ incidunt (inquit Galenus) omnibus his quæ subsistunt, horum causam Luna habere obseruata est, maximeq; in tetragonis, & diametris stationib⁹ ea immutans. Nam si in Tauro existente illa, semen concipiatur, uel partus, uel alterius cuiusdam principium contigerit, magnas eius mutationes inuenias, cûm in Leone, Scorpio, & Aquario signiferum ambiuerit. deinde hęc subnectit. Porrò, illud denuo repetendũ, quod obseruantes uerissimum esse comperimus ab Aegyptiis astronomis inuentum, Lunam non modò ægris, sed etiam sanis dies quales tandem futuri sunt posse prænuntiare. Si enim cum planetis temperatis steterit, (quos etiam salutares Latini, ἀγαθοποιοὺς Græci nominãt) illos faustos, ac bonos producet, si cùm intemperatis erit (quos Latini maleficos, Græci κακοποιοὺς dicũt) graues ac molestos experietur. Fingamus (inquit) homine quodam nascente, salutares planetas in Ariete, malignos uerò in Tauro esse. Is homo, cùm Luna in Ariete, Cancro, Libra, & Capricorno fuerit, pulchrè deget. Cùm uerò Taurum ipsum, uel eius tetragonum aliquod, uel diametrum signũ occupabit, malè, & molestè uitam trãsiget. Atque morborũ initia huic cum Luna in Tauro, Leone, Scorpio, & Aquario fuerit, pessima erunt: sine periculo autem, & salutaria, cùm Arietem, Cancrum, Librã, & Capricornum permearit. Hactenus Galenus. Se-

Luna morborum testis est ac index.

Lib. iij. de diebus decre.

Galenus rerum cœlestiũ peritissimus.

quitur Ptolemæi testimonium, quo in rebus cœli
Lib. 1. Apotel. (quod sciam) nullus φυσικώτερος. Si quis rectè considerauerit (inquit) facilè intelliget non modò constitutiones rerum affici, à Solis, Lunæ, & stellarum motibus necesse esse, sed etiam seminum initia, & perfectiones fingi ac informari. addit paulò post. Quicquid in uniuersum accidit, hoc non contemplatione naturę, sed sola obseruatione de euidentibus Solis & Lunæ, necnon reliquarum stellarum configurationibus manare solet. Hæc summi illi uiri: qui quãtum Lunæ tribuant: nisi ad illorum sententias, ceu ad ἐπῳδὰς uocem obsurdescis, uel me tacẽte, audire facilè potes. Quæ si paruam adhuc fidem tibi faciũt, unum atque alterum eiusdem Galeni testimonium tibi rur-
Lib. eodem. sum depromam. Luna (inquit) ut princeps non mediocris inter Solem & nos medius constitutus, terrestrem regionem meritò gubernare cẽsetur, nõ potentia modò cæteros planetas, sed uicinitate etiam superans: crescente ea, augmenta in corporibus sentimus, decrescente uerò, damna & detrimenta. Hanc
Lib. suæ matheseos. 4. Galeni sentẽtiam Iulius Firmicus, cęlestiũ interpretum, apud Latinos primus & princeps, tibi hunc in modum obfirmabit. Scire (inquit) debemus, quid humani corporis Luna susceperit: & quid illius potestati deputatum sit. Nam & crescentis in ea luminis augmenta: & deficientis, dãna sentimus. Medullæ humani corporis cum illa crescunt, cum uerò luminibus cœperit inanis destitui, tenuati corporis fatigatione languescunt: sed & humanum corpus deficien-
Testimoniorum multitudo ad faciẽdã fidem est efficax. te ea, deficit: & crescente, solennibus complementis emundatur. Fitq; ut omnis substantia terreni corporis, istius numinis prouidentia gubernetur. Hæc ille, ubique sanè magnus: quo dimisso, Claud. Galenũ,

& item

& itẽ eius cõtẽporaneũ Ptolemæum repeto, ne tibi tota (quod dicunt) testimoniorum plaustra desint: ex quibus, ceu de quodã copiæ cornu, leuiter accipere poteris quas uires, & quantam energeiã Luna in has inferiorum corporum substantias exerceat, & suo sibi iure meritò arroget. Luna (inquit Galenus) una est quæ menstruorum statum tempus in mulieribus cõseruat, comitialiũ circuitus custodit, prout radiorum Solis plus, minúsue sibi uendicarit: omnia siquidem quæ facere nata est, ubi falcis figuram repræsentat, languida fiũt, dum plena fuerit, cõualescũt. quapropter, & fruges interea adauget, maturatq; celerrimè, ferarum occisa corpora in tabẽ uisu suo resoluit, somno sopitis sub eius lumine, uel aliter diutiùs immoratis, pallorem & capitis dolorẽ conciliat: in summa humifico spiritu omnia replet. Galeno sic Ptolemæus subscribit. Luna inquit, ut proxima terris, manifestè in terrena influit: cum illa enim consentiunt & commutantur pleraque omnia, & animata, & inanimata, Germina, & animantes, aut omnino, aut aliqua ex parte, unà cum ea incrementa, & decrementa sentiunt. Vis iterum, imò uerò tertiò, & quartò, Galenum Ptolemæo concinentem, ceu ἐκ τρίποδος (quod Græci dicunt) audire? Cæterũ (inquit) quòd aliæ res uniuersæ à Luna quoque mutentur, omnibus non perinde constat, sed ijs dũtaxat, qui huiusmodi accuratè obseruarunt: Addit paulò post. Hoc axioma nõ Astronomis tãtùm, uel naturalibus philosophis, sed agricolis quoq;, & nautis, hominibusq; omnibus receptum est, Lunam terrestrẽ plagam, ueluti principẽ quẽdam magni regis Solis immutare. In posterioribus enim & ultimis cœli regionibus, ut scribit Firmicus, collocata, & terræ imperiũ ex uicinitate sortita,

Lib. eod.

Vires Lunæ in hæc inferiora magnæ.

Lib. eod.

Lib. eodem.

Lunæ cursum sentiunt omnia.

omnia corpora quæ diuinæ mentis inspiratione animãtur, cursus sui multiplici uarietate afficit, mouet, ac cum Sole fœcundat. Nam & occulto spiraculo, & assidua peruagatione, uisione, ut ita dicã, ac reuisione, cum Sole primùm, deinde cum reliquis stellis, uia omnem sensum fugiente, humiditates corporum, prout illas inuenerit fermentat, & cum prouentu in hũc, uel illum statum, exagitat. Quod omnium maximè, uel inuiti confitẽtur, qui fluxionibus ad articulos tentari solẽt. Sed in Lunę uiribus uers. tum satis, de quibus in nostra Lunæ & Oceani h. rmonia (ut dictum est) ampliorem commẽt. tionem, cum fusissima exemplorum demonstratione aliquando es habiturus. Itaque reliqua ad institutũ nostrũ pertinentia commodùm sequor & expedio. Luna in humano corpore, partes peculiares, & propria org. na sibi uendicat. In quibus uterum ac uuluam connumerant: eamq; humani diuersorij cellulam, quæ hodie à Latinis medicis matrix, à Græcis uerò μήτρα, dici consueuit, in quibus & fœtus concipitur, & cõceptio ipsa fouetur, donec imperãte Lucina, partus materna claustra ruperit. Quod uel de Claudij Galeni uerbis tibi constabit; quem unum de medicis omnibus, honoris, & eruditionis nomine, tibi multoties obijciam. Post seminis conceptionem (inquit) omnis impregnatio, & post partum adauctio, magnas alterationes in septimanos Lunę per Zodiacũ circuitus retinet. Mãmas præterea sibi inauthorat luna: è quibus, tanquam ex lympido fonticulo, lac infantulorũ alimentum manat. Quæ, ut muliebria sunt membra, ita muliebri planetæ appositissimè destinata fuerũt. Porrò quia Luna soloris luminis (ut toties cecinimus) est uicaria, &, ut scripsit Aristoteles, paruulus quidam

Luna, quas partes in corpore sibi vendicet.

Galenus lib. iij. de dieb. decre.

Luna parvulus quidam Sol.

quidam Sol, idcirco in humano corpore, ſiniſtrum oculum, perinde atque Sol dextrum, de antiquo ſibi uendicat priuilegio. Vt enim dextra maſculina eſſe traduntur, ita ſiniſtra, fœminina. Volunt inſuper illam eandem cum Sole dominari ſtomacho, omnium quibus corpus alitur receptaculo nobiliſsimo: uel ob id unum, quòd coctio fit à calido in humido. Adhæc cerebro, quod qui malè affectum habent, & Lunæ metamorphoſes de inconſtantia ex interuallis agnoſcunt, Lunatici uulgò nuncupari ſolent. Ex facultatibus humanum corpus diſpẽſantibus, Ptolemæus naturalẽ illi adſcribit. ἡ σελήνη (inquit) τῆς φυσικῆς δυνάμεως ἐστὶ πηγή. qđ eſt. Luna naturalis facultatis fons eſt. Eidẽ ex humoribus corporis, antiqui pituitam addixerunt: quæ creſcente Luna, creſcere plurimùm ſolet, decreſcente uerò minui, aut ſaltem minùs moleſta eſſe. Sed de Luna, quòd ad hunc locum attinet, paucula hæc de multis erunt ſatis. Itaque, ab imo planetarum ad ſummum & ſupremum me confero: nimirum à Luna ad Saturnum falciferum uetulũ tardigradumq; Deum.

Lunatici unde dicti. (margin, beside "Ad-")

Aphor. 86. (margin, beside "τῆς φυσικῆς")

DE SATVRNO medica ſimul & aſtronomica narratio.

CAPVT VI.

SATVRNI ſtellam, Chaldæi, Arabes, Græci, & Latini rerum cœli interpretes peritiſsimi, cum Claudio Ptolemæo & Galeno, intemperatam, ac maleficam, ubique nuncupant, for taſſe ob melancholicum humorem, moleſtum ſanê

Saturni ſtella quare malefica. (margin, beside "for")

& grauem:cuius prouectum,ui occulta, in humanis corporibus uberrimum promouet:& hinc illa aggrauat,& saturat(unde Latinis Saturnus fortasse dictus) necnon senio ante tempus, ac uetustate conficit: ex quo κρόνος,etiamdici Græcis potuit. Illius, aridum simul & frigidum, modò sui iuris fuerit, in his inferioribus, nedum in solis hominum corporibus souet abundè,& excitat. Cuius rei testimonium dabit

Libr. i. Apotel.

Ptolemæus ὁ δὲ τοῦ κρόνου ἀστὴρ (inquit) πλέον ἔχει τὸ ποιοτητος ἐν τῷ ψύχειν, καὶ ἠρέμα ξηραίνειν. quod est, Saturni stella maximè frigidifica est,sed & nonnihil arefacit. Quæ duo uitæ humanæ calido & humido temperatæ, quantùm incommodent:imò uerò quantùm ex diametro pugnent, nemo est qui nesciat. Est itaque ad corrumpendū procliuis stellæ huius natura. Verùm in omnibus,& per omnia,ut etiā humor ipse melancholicus,suas uires æquè non exercet:nec tam obstinatè agit,quin suum aliqua ex parte cōmodum non habeat. Nam ut ex uenenis arte tēperatis, citra noxā magna aliquādo commoda proueniūt,ita de sideris huius(quanquam inauspicati)proba cum aliis stellis temperatione, mistura, & radiatione, non uulgaria manant emolumenta. Ex quo factum uideas, ut ad quam artem melancholici plæriq; animum appulerint,in ea præter cæteros, uel leuisimo labore, ualeant plurimum. In quam rem, post Platonem fidissimus accersetur testis Aristoteles:scribens melācholicos fuisse omnes qui ingenio floruerunt, uel in philosophia, uel reipublicę administratione, uel cudēdo carmine, aut artibus aliis excolēdis. De quorū classe cū Socrate, Pericle, Demosthene, Archimede, Vlisse, Scipione, Aiace, Aenea,& aliis, Democritū, Platonem, Galenum, Cæsarem, Virgilium, Herculem, & huius

Saturnus ubiq; malus non est,sed sua aliquando habet commoda.

huius plumæ innumeros tibi proferã: quos de lucubrationibus,& laborũ,ęrũnarũq; pertinaci tolerãtia, ingẽti cogitatione,& inuẽtionũ miro studio,ceu de tabella quadã,tales fuisse,historiarũ & uitarũ scriptores diligẽtissimi repręsentarunt. Verũm de his alibi. Tacẽdũ tñ nõ arbitror,quòd melãcholicus humor, cui,ut diximus,præsidet Saturnus,cogitatiõis firmitate,studiorum assiduitate,& pertinaci labore,ubiq; comites ferè secũ ducit uoluptatẽ ac delectationem: quæ tãta illi inest,ut ĩ unius eius rei adeptiõe quã semel animo cõceperũt melãcholici,summũ ac peculiare bonũ existimẽt collocatũ:prӕterq; illud, aliud nihil aut expetãt,aut sequãtur:etiã neglecta re familiari,neglectis ciuibus,neglecta uxore & liberis. Vnde paupertas,ceu de uoto,illis familiaris esse solet,ac domestica. Cæterum,hîc etiã ignorãdum nõ est,quòd Saturni defluuiũ cũ suo humore,ĩ oĩbus corporib' suas uires ex æquo nõ erigit,perinde atq; uinũ: quod ob corporũ ἰδιωτροπίας,& naturarũ uarietates,à se inebriatos omnes uno modo non afficit,nec eodem motu agit. Nam quosdam ad garrulitatem, & hinc ad risus,alios ad uomitum,nonnullos ad taciturnitatem, somnũ,uel risum , plærosq; ad strepitũ & gladios rapit. Sic Saturnus,& sub illo militans melancholicus succus,quosdã ad risum mouet,ut Democritũ: alios ad lachrymas,ut Heraclytũ:nõnullos ad loquacitatẽ, ut Thersitẽ: aliquot ad facundiã,ut Nestorẽ:ad silentium & patientiam,ut Socratem, & Vlissem : ad metum,ut Pisandrum:ad hylaritatem,ut Lucullum:tristitiã,ut Crassum:cogitationẽ,ut Archimedẽ:in summa,alios ad alia,pro sua qualitate & quãtitate cõponit ac excitat. Quæ oĩa fuligini , fumis ac uaporibus de saturnino sanguine,hoc est melãcholico, ꝑ uaria

Lucubratiões sunt veluti tabella vitæ & studiorum.

Philosophi ex plurimum pauperes.

Pulchra vini,cum melãcholia comparatio.

maioris & minoris sua latitudine (quòd ad limum & crassitiē attinet) ascribere si uidebitur, per me liberū tibi erit. Qui fumi, quia arcem animi recta petunt, spiritumq́; animalem illi remisti obturbant: atq; cerebrum, (in quo sensuum, & principū animę actionum officina latet) longè lateq́; occupant, ac obsident: ideo uarias imaginationes, apprehensiones, cogitationes, ratiocinationes, studia, ac phantasmata cient, fouent, & mentiuntur: pro uaria, ut dictū est, natura in qualitate & quantitate dicti sanguinis melancholici, hos uel illos spiritus, & fumos sursum exhalantis non secus atque ex ignita & incensa materia fieri solet. Ex abiete enim, uel picea, fumos crassiores & turbulentiores, peiusq́; olentes attolli constat, quàm ex aluo, aut carpino. Sic ex querno stipite, quàm populeo, ex lapideo carbone, quàm ligneo: ex sulphure, quàm thure: fæce uini usta, quàm calce, & ita deinceps. Quarum rerum imaginem in melancholico succo, & ex eo fermentato sanguine, utcunque potes agnoscere: simulq́; fateri, Saturnum cum suo radio, ui abstrusa, humores in hominum corporibus altius infixos, atque ob id perniciosos sępenumero excitare, qui tales esse solent, ut tardissimè, sicuti illorum author Saturnus, moueantur: moti tamen & incensi, grauiter sæuiant. Quod cum suis periodis indicant morbosę dispositiōes hinc cōciliatæ: cuiusmodi sunt quartanæ, cancri, melancholiæ, & similes. Citra morbum, summam nonnunquam, & inexpugnabilem præstant cōtemplationem: adeò, ut pœnas Saturnini pendere mihi uideantur, non dissimiles his, quas ob cœleste furtum Prometheus rerum cœli contemplator indefessus, adhuc soluere in Caucaso fabulatur. Itaq; ex Saturnino humore, hoc est ex atra bile, ubi

Vnde melancholici varijs cogitatiōibus & studijs tenentur.

Saturnini & melācholici humores & ex ingenia tardè mouentur.

vbi cōcaluit,tanquā è quodā seminario,pullulāt,tum simulacrorū,tū cogitationū germina,quæ deinde i hoim ingenijs ceu in agro quodā,fruges,ac fructus vberrimos proferūt. Addam quod etiam stella hęc cum suo humore & fermento,nonnunquam audaciam conciliat, vt in Hercule:& ob adustionē, formidabilem quandoque ferocitatem,vt in Aiace,longo tempore, propter stabilitatem terrenæ qualitatis,perseuerantem. Quòd si extremè refrixerit,aut ad frigiditatis latus potius quàm caliditatis & siccitatis deflexerit, timorem etiam sibi adiungit, cum extrema ignauia, vt in Pisandro, Therfite, & alijs. Ex quibus manifestum euadit,quòd sideris huius defluxus,cum suo limoso succo,in crassa materia intempestiue exceptus, fit quasi venenum,quod equidem in viuentibus quibusdam corporibus latet sopitum, ceu sulphur à flamma remotum.In alijs verò flagrat, atq; vt sulphur accensum,non cōburit tantùm,sed vapore etiam noxio oīa circumplet ac propinquātia inficit.Saturnus sui iuris factus,& in natali cœlo fortis ac potens quia Ptolemęo & Galeno,maleficus esse solet cū suo humore melācholico:& quādoq; anceps,idcirco cùm animis,tū corporibus nūc mala,nūc bona,quādoq; variavt antea dictū est, quadātenus appingit.Vnde homines reddit natura odio plus quàm nouercali prędìtos: semel cum Crasso in vita ridētes,de fæce,exhausto ab alijs dolio,bibentes,lentè in omnibus festinantes: acetum in pectore gestantes: spem pretio ementes: lupum vbique auribus tenentes: κακοζηλίᾳ laborantes: metū ex conscientia sustinentes: sinapi victitantes,& cepas olfaciētes,in occipitio multos oculos gestantes: de proximo nihil curantes:in amicitia querulos, &,vt solent edentuli,edentium dentibus inuidentes:curru vtentes neglectis bobus: Heracliti familiā agnoscentes:in Areopagitarū schola educatos,& qui sapiētū octa-

Humoris Saturnini & melancholici varia natura.

Melancholia vt sulphur.

Saturninorū hominum mores & natura.

ui sibi videantur, aliud stando, aliud sedendo cogitantes: ratò cũ ãnosis simijs laqueo sese inijciẽtes, odia amicitijs præferentes: ex eodẽ ore & frigidũ & calidum sufflantes: dextrã cuiuis non facilè cõcedentes: Rhadamãto inexorabiliores: in re certa incertos: duro alloqo Scythis morosiores: defixis in terram oculis cõtuentes: superciliũ vbiq; contrahentes: cœnam Hecates plerũque cœnãtes: in nocte consilia capientes: vt vultures cadauera expectantes: â frõte & tergo, vt Ianus, videtes, aureis machinis omnia oppugnãtes: oculatas man⁹ habẽtes, quę nihil credãt, nisi quod vidẽt: nihil, nisi quod Aristophanis & Cleãtis lucernã oleat emittẽtes: habẽdi cupiditate insatiabiles: oĩa trutina pẽsantes: ad viuũ cũcta resecantes, & oberatos ad ossa vsq; rodẽtes: spẽ vultu simulãtes, & altũ dolorẽ corde premẽtes: noĩe potius q̃ cõsuetudine notos: anethũ & mentã decimantes: quot verba, tot sensus plerũq; habẽtes: cũ Fabio cũctãtes, rosam quę prætérijt rursum quærẽtes: panẽ lapidosum mãducãtes: vltores animos occultãtes: oĩa, vt Midas, ĩ aurũ vertẽtes: dissimulãdi æquè ac simulãdi artifices: pilũ, vt lupi, ægrè mutãtes: cũctãdo Scipionẽ imitantes: salsuginosam viciniã amãtes: dicẽda & tacẽda callentes: altera manu panẽ, altera lapidẽ circũferẽtes: veluti ab asino delapsos: ignauos, qb⁹ feriæ semp esse solẽt: cẽsores, castigatoresq; virorũ: sordidos, & vt hyrũdines, ingratos: veluti auro suberatos: pro perca scorpiũ reddẽtes: cumini sectores: amicũ, quàm verbũ perdere charius habẽtes, societatũ osores: nihil nisi cùm moriunẽ benefaciẽtes: lucri ex re qualibet odorẽ bonũ & suauẽ existimãtes: vel â statuis, & mortuis tributa exigentes: multas aures & oculos habẽtes: lucrũ pudori preferẽtes: ĩexplebile doliũ animo gerẽtes: cũ laruis luctãtes: ingeniũ, mori farina variegatũ, sustinẽtes: sardonio risu omnia condientes: magis mutos quàm pisces: pauperculũ Christi pecus deglubẽtes, potius quàm

Mira melancholicorum pictura.

Melancholicus humor variacorporibus & animis impingit.

quàm tõdẽtes:caput ſine lingua circũferẽtes,ne gry q̃dẽ ĩ mẽſis et cœtu dicẽtes:ſuos loculos,vt mẽdici,inanes vbique prędicãtes:ſuſpẽdio arborẽ plerũq; deligẽtes: Herculeos labores p̃fectos:ſilẽtij tutũ p̃miũ agnoſcẽtes:ſemẽtẽ ab alijs factã metẽtes:quod ſciunt,neſciẽtes: tribus vel bis oĩa abſoluẽtes:futura ceu de ſpecula prævidentes, rebus aliorũ,vt lupi inhiãtes:tineas veſtimẽtis, & gurguliones leguminib⁹ paſcẽtes:vmbrã ſuã,& prætervolãtes muſcas metuẽtes:ſalem lingẽtes,& lapſana victitãtes:ante tubam trepidãtes:pilos pro lana reddẽtes:Tantali pœnã ſuſtinẽtes:in pulicis morſu Deũ invocãtes:ſpem dum aĩa eſt,habentes:vbiq; ſcrupulũ inijciẽtes:cochleæ vitã agentes:ſacrũ ſine fumo faciẽtes &c.Quod hîc reliquũ eſt,ignorãdũ nõ venit,ſaturnini cũ ſuo hũore,de ãtiquorũ pręceptis & obſervationib⁹ peculiares habẽt morbos,qb⁹ ſuã ſobolẽ plerũq; tẽtat,in quorũ catalogo ſunt quartana, epilepſia,elephãtiaſis,morphea,cancer,ſcirrhus,hydrops,paralyſis,hæmorrhoides,dyſenteria,coli& renũ dolores ac huius notæ alij:qui vel de humoris melãcholici,cuius author & motor eſt Saturnus,largo p̃ventu & effuſione,vel de ſanguinis facta ab eo corruptela,cacochymia itẽ,flatibus,cruditatibus,imbecillo calore,vel abũdãte pituita, oboriri plurimũ ſolẽt:adverſus quos præcautiões cũ idonei remedijs q̃ſq; volet à rerũ cœli & medicinæ perito opportunè exigat.Quòd ad alia p̃tinet,melãcholici,pulſus habẽt tardos & parvos:ſudorẽ acidulũ & gravẽ, deiectiones ſubatras:ſõnia terribilia,vt mortis,cadaverũ, ſepulchrorũ,tenebrarũ,cruciatuũ,dęmonũ,& rerũ nigrarũ.Ex facultatibus hũanã vitã cũ corpore diſpẽſãtibus, ob innatã malitiã Saturnus nullã agnoſcit:quãquam nõ deſunt q̃ in retẽtrice quæ naturali ancillatur,nõ nihil illi aſcribãt:ſed de Saturno feſtinãti mihi ad aliorũ planetarum maieſtatem,paucula hæc ſatis erunt.

Saturnini morbi de antiquorum obſervationibus.

Notæ Saturninorũ ab his quæ excernũtur & alijs.

DE IOVE medica simul & astronomica narratio.

CAPVT VII.

IOVIS STELLA, vires non dicam naturales, sed cum Sole omnes penè, in humanis corporibus (si quę est alia) clementissimè fouet. Quod poëtæ tam Græci quàm Latini cognouerunt, Iouem vbique decenti epitheto, sospitatorem, seruatorem, fructiferum, satorem, hospitalem, beneficum, salutare numen & benignũ, necnõ patrem hominumque Deûmque nuncupantes. A quorum vestigijs non longè declinauerunt Grammatici, poëtarum interpretes diligentissimi; & linguarum Quintilian. custodes doctissimi: quibus ecquid aliud sonat Iupiter, quàm iuuans pater, & ζεὺς, vt alibi dixi, quàm ζωὴ, hoc est, vita? Iouis, vt ex Arato trãstulit Maro, sunt omnia plena: ille colit terras: ille de superis omnibus solus est, qui ob beneficia, vt in Clodiũ testatur Cicero optimi titulum, & ob vim, maximi sibi demeruit. Quod elogium reges, quos à Ioue nasci & educari vult Homerus, nõ temere sibi adoptasse mihi videntur. Nam benefacere primùm, & non subditos expilare, deinde viribus regnãdi illis à Deo concessis vti nõ abuti, illorum maximè proprium esse debet. Quid est quod in planetę huius mense altero, nimirum à cõceptu secundo, vitam, vt tradunt ἰατρομαθηματικοί, fœtus in vtero accipit, & in altero, nono scilicet, in lucẽ vitalis emittitur, nisi quòd propter summum radiorum temperamẽtum, vitę, quam in calidi & humidi symmetria positam esse diximus, cum sole præesse creditur? Est itaque Iouis stella, naturæ temperatx. Quod ex Claud. Ptol. hunc in modum confirmabo, ὁ δὲ τοῦ Διὸς ἀστὴρ, εὔκρατον ἔχει τὸ ποιητικὸν τῆς δυνάμεως μετ

Iouis appositissima epitheta.

Mirè benefica Iouis natura.

Regum officium de Iouis numine.

Lib. 1. Apot.

πρὸς γινομένοις τῆς κινήσεως αὐτοῦ, τοῦ τε κατὰ τὸν κρόνον ψυκτικοῦ, καὶ τοῦ κατὰ τὸν ἄρεα καυστικοῦ, θερμαίνεται καὶ ὑγραίνει. Quod interpretamur Stella Iouis temperatæ est naturæ, propterea quòd media fertur inter frigidificũ Saturnum, & æstuantem Martem, vnde calefacit & humectat. Cæterum, pulmonibus qui cordi aërem attrahunt, cõdiunt, & elaborãt, præsidere traditur: necnon arterijs, quę pulsatorium continent spiritum: partem in vitali facultate cum Sole habés & in animali, cum Luna. Sed omnium maximè in naturali se agnoscit, quæ sanguifica est, & ex his quę naturali ancillantur coctricẽ fouens. Nã coctio est à calido temperato, in humido: quas re vera qualitates, vna Iouis stella suas esse prædicat. Sed vegetatricẽ vim, ad quam incrementa referũtur, etiã sibi inauthorat vel ob id vnũ, quòd qui crescunt, vt ἀρχίατρος ille Hippocrates præclare admodùm scripsit, calidi plurimum habent. His addere πάρεργον, nõ erit, quòd Iuppiter sui iuris factus, sicuti Ptolemęo & Galeno salutaris est planeta & beneficus, necnõ temperatus, ita temperatã reddit sanguinis miscellaneã. Vnde tam animis quàm corporibus, quæ laudabilia sunt & probata, ac tẽperata instillare solet. Efficit itaque homines, qui, non vt volunt, sed vt possunt libenter alijs benefaciunt: insuper, quod adest, boni consulunt, & pro suis opibus mœnia conficiunt: messe tenus propria viuũt: amicis fidi sunt amici. cæra tractabiliores, & columba mitiores: genio indulgent, & sine riuali diligunt: ficulissant quãdoque, & pergrecãtur: sermonibus festiui, dubiã mensam instruunt, omnia cum amicis habent cõmunia: benefactorum sunt memores, alia dant, alia negant: equis & canibus gaudent, necnon aprici gramine campi: ad vindictã procliues videntur quãdoque, rectã viam ingrediuntur, genuinum habent pudorem: digni sunt, quibuscum in tenebris mices: tempori seruiunt, & mutuas tra-

Iuppiter quibus corporis partibus præsideat.

Iouialiũ hominũ mores & natura.

Vera picturа hominum vidicum sanguineorum.

dunt operas: de vultu vtcunque iudicant, & vicissim iudicantur: gestus habent magna cum dignitate spectabiles: laudis & gloriæ studiosi apparent: sunt vxoris, ac liberorum amantissimi, & publici boni procuratores soliciti: fores tritas habent, ac nullos à se rejciunt: risu omnia cōdiunt, duabus ancoris nauigant: in suo luco & fano gaudent: extra lutum pedes perpetuò gerunt: & in vtranuis aurem ac vtrunque oculum securè dormiunt &c. Cæterū hisce morbis plurimùm tētari solēt: synocho, ophthalmia, capitis grauitate, colicis cruciatibus, peripneumonia, homoptoe, calculo, pleuritide, apoplexia, phlegmonis, exeuthematib⁹, cōuulsionibus, gonorrhea, lethargo, lyenteria, & alijs huius plumę: qui de sanguine, in qualitate aut quantitate peccante, vel de plethora aut cacochymia, necnon obstructionibus, putrefactione, item ac cruditatibus promanare solēt. Iuppiter ex quatuor humoribus corporis sanguinē habet cū Sole, ob qualitates cum illo communes: ex sensibus, auditum, qui, vt ille, planè est aërius. Iouiales homines leui quacunque occasione, sanguinem è naribus, vel de opportuno corporis meatu alio, identidem excernunt: & quia calidi sunt & humidi facilè sudant, atque hinc grauiter hircum olent, pulsus plenos habent, & quandoque vndantes: somnijs lętis, & rerum pulchrarum plenis gaudent: in quibus plurimum, vel rubra vident: vel hemorrhagias, & natationem in sanguine, aut similia sibi repręsentari sustinent. Sed hæc de Ioue plus satis esse, gradiuus Mars cōqueritur: ad quē nunc demum transire & iuuat, & expedit: ne ille sua in nos tela contorqueat.

Morbi Iouiales.

Iuppiter ex reb⁹ corporis quidnā sibi agnoscat.

Notæ ab interioribus & excretis hominum Iouialium.

De

DE MARTE medica simul & astronomica narratio.

CAPVT VIII.

Martis stella ignea & æstuans.

MARTIS STELLAM, igneæ naturæ esse & planè æstuantis, vel de epitheto annuerût Greci, quibus Mars ipse πυρόεις dictus est. Nam vrentem calorem, & ob intemperantiam maximè noxium habet: quapropter flauæ bili, omnium quæ in corpore sunt calidissimæ, præesse meritò existimatur: & qualitates vnà cum radio, propter naturalem malitiam, ad perdendum quàm generandum procliuiores deorsum refundere. Quod Græcorum antiquissimi, posteritatem latere noluerunt, apud quos ἄρης id est Mars, ἀπὸ τοῦ ἀναιρεῖν, hoc est à sustollendo & corrumpendo: aut, ἀπὸ τῆς ἀρῆς, vt Phurnitus scribit, id est, à damno, & interitu, nomenclaturam est adeptus. Propterea inauspicatum sidus, & cum Saturno maleficum esse, rectè cum Ptolemæo asseuerat Galenus. Nam huius caloris, vt dictum est, vrere & perdere proprium est magis, quàm fouere. Id quod in humanis corporibus flaua bilis præstat, & agnoscit. Quid enim ex igni producas ac generes? Hinc vitia & mala cùm corporis, tum animi quamplurima inducit: de quibus postea. Ex intemperato enim ardore, & bilis vehementi commotione, intemperatas perturbationes innumeras excitari, certum est: quas incompositæ quoque actiones, & violenti, inconsideratique affectus sequuntur: In quorũ acie militãt rixæ, cõtentiones, homicidia, bella, & similia. Vnde Mars belli, & armorũ deus, à Poëtis non

Martis certa ex epitheto natura.

Mars plurimorum malorum est author & conciliator.

temere dici ac fingi mihi censetur: nutricem habens Belonam, vel, vt alijs placet, matrem, aut sororem. Quid enim à calore immodico qui iam efferbuit, ac suapte natura vrendo cuncta conficit, & in flammas euolat (qualis est biliosus, æstus merè martius) sperari, aut expectari queat? nihil me hercule, nisi immoderatum & præceps, breuique periturum. Est itaque ad vrendum, arefaciendum, & perdendum in primis apta Martis stella: modò non aliunde impedita, sui iuris fuerit. Quod Ptolemæū, summum rerum cœli philosophum innuisse audies.

Lib. 1. Apotel. ὁ δὲ τοῦ ἄρεως ἀστὴρ (inquit) ξηραίνειν μάλιστα καὶ καυσοῦν ἔχει φύσιν, τῷ τε πυρώδει χρώματι οἰκείως, καὶ τῇ πρὸς τὸν ἥλιον ἐγγύτητι ὑποκειμένης αὐτῷ τῆς ἡλιακῆς σφαίρας. quod verti potest. Martis stella, & arefacit, & vrit, sicut congruit igneo ipsius colori, & Solis vicinitati, vt qui illius sphere subiectus sit. Hinc factū facilè crediderim, quod ex facultatibus corpus humanum, & vitam dispensantibus, ob innatam malitiam, Marti nullam ascripserunt antiqui: sicuti etiam nec Saturno, vt suprà est dictum. Sed ex his quę naturali subseruiunt, attractricem ei tribuerunt: & ex visceribus hepar, aut potius fellis vesiculam eidem appendulā: quam Græci, κύστιν χοληδόχον nuncuparunt, Latini bilis folliculum, seu biliosi humoris, cui Mars præsidet, armariolum. Ille in natali cœlo potens, & sui iuris factus, quia Ptolemæo, & Galeno maleficus esse censetur, ac bilem flauā æstuātem, ac præcipitem sibi inauthorat, idcirco homines cū animo, tum corpore tales agnoscit, qui gladiatoriè & minaciter loquuntur ac incedunt: perq; enses, perque ignes irruunt: non mouenda mouent: caput cerebro vacuū gestant: alterius potestatis, æquè ac iniuriarū sunt impatientes: præposteris consilijs omnia agunt: sese periculis temere præcipitant: propositum sæpenumero mutant: sui sunt profusi, & alieni appetētes: summis viribus res arduas tentant:

Ex rebus corporis quęnam sibi vendicet Mars.

Martialiū hominum mores & natura.

tant:arcem ex cloaca faciunt:cornua & ſupercilium ubique attollunt:cœlum,ceu digito attingentes, omnia territant:tragicè,ut Gygantes,loquuntur:fœnũ in cornu habent:cœlum terræ miſcent: pennas nido maiores ubiq; extendũt:pugnis ac calcibus in omnes, & per omnia graſſantur:plauſtra cõuicijs onerata circunferunt:in fermento iacẽtes frenum mordent: ceu œſtro quodam perciti,cędunt omnes, inq; uicem cõmittunt crura ſagittis,Manliana & Phalaridis imperia ſuſtinent:litem ubiq; mouent:nec magis humilibus,quàm lupi parcunt:currẽti ad iras calcar addũt: corpus ſine pectore geſtãt:infreni ore colũnas rũpũt: ferrũ ferro exacuunt,& litẽ lite cõponunt:ignẽ igni addunt,et oleo incendiũ extinguunt:ſunt ubique ut Martis pulli:fel in ore habent,& ignem in corde: iura ſibi data negant:de alieno corio liberales ſeſe præſtãt:&c.Quod ad morbos attinet huic ſtellæ familiares,& cõgeneres,talẽ de priſcorũ obſeruatione illorũ habeto catalogũ,Tertiana febris, icterus,phrenitis,cauſus,eryſipelas,hemoptoẽ,dyſenteria,urinę ardor,hemicrania,huius notę alij:q de bilis flauę quãtitate, uel qualitate,ut dicũt,peccãtis, adhæc de ſanguinis aduſtione,igneis ſcintillis et uaporationibus, bilioſis,necnon totius corporis incẽdio, & ſimilibus cauſis emergere plurimùm ſolẽt:aduerſus quos tum præcauẽdo,quàm curando , peritus aliquis medendi magiſter,te prorſum immunẽ reddere poterit.Cæterum qui Martiam naturam agnoſcunt, hi pulſus habent magnos & celeres,urinã flauam,igneã,ac mordacem:ſudorem acrem,ſalſum,uel amarum:dejectiones flauas:linguam ſiccam:narium muccum paucũm, eumq; ſubflauum,cum ſimili oculorum lippitudine: aurium ſordes multas & bilioſas: ſomnia , ignis , in-

Mira bilioſorum hominũ pictura.

Morbi Martiales & cholerici.

Nota tã internæ quàm externæ mar tialium hominum & bilioſorum.

cendiorum, homicidiorum, litium, armorum, & huius picturæ aliorum. Sed de Marte, quod ad hunc locum attinet satis.

DE VENERE medica simul & astronomica narratio.

CAPUT IX.

Venus unde appellata, cũ sua natura.

VENERIS stella, quòd ad res omnes ueniat, Ciceroni simpliciter est dicta. Alijs genitale astrum, & prolificum, ob humidi tẽperaturã, insitamq; uim beneficã, quã habet ac infundit. Cui ea inesse fertur natura, ut corporibus, & substantijs inferioribus, tantisper dũ generantur, uel fouentur, succum blandũ, & humidulũ suggerat: ita tamen, ut irroret, magis quàm mergat & inundet: sequaturq; roris potiùs naturam, quàm imbrium. Quæ res (opinor) effecit, ut Venus decenti epitheto apud priscos poëtas, homines re uera φιλοσοφωτάτους καὶ ἀστρολογωτάτους, ab alendo, alma paßim nũcupetur. Quod attinet ad alteram illius qualitatẽ, nimirũ frigiditatem: quẽadmodum ex calore, alium posuimus qui foueat & alat, qualis est Solis, deinde Iouis, & qui illum æmulatur calidi innati: alium insuper qui urat & perdat, qualis est Martis, & qui illum agnoscit flauæ bilis. Sic in frigidi natura, unum utcunq; temperatum statuemus, quale est in Veneris radio, & pituita dulci, cui præest Cypria: alterum corrumpens & intemperatum, quale est in Saturno & melancholico succo. Ex quibus facilè moueor, ut Ptolemæo assentiam, ac Galeno subscribam, qui de numerosißimo stellarum choro, duas simpliciter adiutrices, beneficas, & natu-

Venus quomodo frigida esse intelligatur.

Duæ stellæ beneficæ, & totidem malefi cæ.

ræ amicas dixerunt, Iouē ſcilicet ac Venerē: duas uerò alias, Saturnum inquam & Martē, corruptrices, naturæ inimicas, ac maleficas. Sed ipſius Ptolemæi ſententiam Latinam, ne nimiùm ſim longus, hîc adſcribere conſultiùs erit. Cùm quatuor ſint humores (inquit) ſeu primæ naturæ, duæ fœcūdæ & uiuificę, nempe calidi & humidi, ex quibus omnia coaleſcunt ac roborantur: itemq; duæ exitiales & detrimentoſæ, aridi & frigidi, unde rurſum diſsipantur & debilitantur omnia: tradidere ueteres ſtellas beneficas eſſe, Iouis, Veneris & Lunæ, eò quòd temperatæ naturæ ſint: & in quibus plurimum inſit calidi & humidi. Stellas uerò Saturni & Martis maleficas, quòd cōtrariæ ſint naturæ & effectus: alterā enim frigidiſsimam, alterā feruentiſsimā eſſe uoluerunt. hactenus ille. Exiſtimabis itaq; Veneris ſpiraculum humidum eſſe ſed abſque ullo exceſſu, cum pauco, eoq; temperato tepore. Quòd antiqui poëtæ, fortaſſe reſpexiſſe uoluerūt, dū Venerē è ſpuma (quæ eſt ueluti aquarum ſpiritus & medulla) genitam fabulati ſunt: à qua ἀφροδίτη nomen habet. Vel, quòd ſpumoſa ſint animalium ſemina, uel quòd omnia humore gaudeāt. Vel, ut uerè commentus eſt Euripides, quòd ἄφρονες ſint, & parùm ſanæ mentis, qui ſe à Venere ſuperari ſinunt. Quibuſdam, hepar inter alias corporis partes, illi cū Ioue aſcribere uiſum fuit: in quo concupiſcibilē facultatē, cupidineſq; omnes pharetratos (quibus Venus mater eſſe creditur) necnon titillationum, & appetituum ſedē ſtatuerunt Plato, & Galenus: ſine quibus, an animal ullum ſentiens eſſe poſsit, quum materia ex qua aliquid fit, formæ ſit appetens, iudicabunt philoſophi. Sed genitalia animalium membra illi rectiùs addicta exiſtimarim: unde uoluptatum

Lib. 1. Apotel. ſub finē.

Veneris tēperamentum & qualitas.

Venas, quibus corporis partibus præſit.

Quibus corporis ſenſibus imperet Venus.

miniſtra,& libidinis dea ſuo quodã iure eſſe cenſetur. Cum his etiam in odoratu, & guſtatu partẽ habet: in quibus cùm animi, tum corporis delitias ſitas eſſe, ambigit nemo. In quam rem alluſiſſe mihi uidetur Lucretius poëta in omni philoſophia ſummus: apud quem Venus, hominum, diuûmq; uoluptas, or natur titulo conueniente rei. Habet inſuper de facul tatibus appetitricem, & ex humoribus pituitam, ut dixi, dulcem, inſipidam, ac naturalem: quę in ſanguinem uitæ amicum tranſire, &, niſi omnes mentiuntur Aſclepiadæ, à natiuo calore excoqui facilè poteſt. Cæterum, quia Venus cum ſuo radio, planeta eſt ut diximus, temperatus, idcirco homines agnoſcit, in quibus eſt cygnea cantio & atticus lepos: qui mores amicorum noſcunt magis, quàm odio habent: floribus gaudent & unguentis: munditiarum ſunt amantiſsimi. Cupidinis crumenam porri folio uinctã circunferunt: uno digitulo caput ſcalpunt: melle perun ctileſbiantur ac corynthiãtur: ſummis unguibus incedunt: lentiſcum mandentes, Lydio more uiuũt, au ricula infima & quauis ſpõgia, ſunt molliores ac delicatiores: cuticulam ſplendidè curant, ac ſibipſis placent: mellis medullas ubiq; in ore habẽt: caput demul centes cauda blandiuntur: oleum in dextra auricula geſtãt: ſtatum corporis & oculorum decorum habẽt: molliculo ſunt capillitio, & cute delicatula, gignendæ proli, & propagãdo generi deditiſsimi: rebus ama torijs ac cantilenis uacant: pietatis, miſericordiæ, & fauoris ſunt ſtudioſiſsimi: omnibus gratiis inſignes habentur, in utrãuis aurem, & utrunque oculum dormiũt, &c. Huius ples, peculiares & ſuos morbos habet, in quibus ſunt catharri, coryzę, brãchi, lethar gus, paralyſis, apoplexia, gonorrhea, obſtructiones, renum,

Venereorum hominum mores & natura.

Morbi Veneris & pituitoſorum.

renũ,uesicę,uteri,& pudendorum dolores,quotidianæ febres,capitis affectus,Lyenteriæ,diarrheæ, hydrops,diabete,saliua stomachalis,& huius farinæ alij,qui de cruditatibus,cacochymia,abundante plus satis pituita,flatibus,imbecillo calore,perfrigeratione,& similibus prodire plurimùm solent:quorum omniũ & præcautionem & curationem,à præstantissimis medicis,ceu à Deorũ manibus,opportunè exiges. Quòd ad pulsus attinet,paruos,tardos,& molles habent:muccum per nares copiosum emungunt:ructus acidulos expectorant:sudorem insipidum exhalant:lotium album pallidum & tenue reddunt, crassum nonnunquã & turbidũ in alui deiectiones albas excernũt,humidas:muccosas,lentas,& cruditatũ plenas. Aquas plurimùm somniant,balnea, piscationes,colubros, & similia. In quibus hanc de Venere commentatiunculam tibi claudimus.

Nota tã interna, quàm externa venereorum.

DE MERCVRIO medicina simul & astronomica narratio.

CAPVT X.

SVPEREST de uniuerso septem planetarum theatro sanèquam uenerãdo, unus Mercurius:cuius stellã uersatilis esse naturę,& Protheum quẽdam imitari,cum Ptolemæo, & priscis rerũ cœli interpretibus omnibus,fidem facit experientia. Nam alio tempore frigidum esse illius spiraculum,alio humidum, quandoque calidum, & retorridum,nonnũquam uentosum, ex commotionibus quas in aëre ciet,facile est deprehendere. Nunc

Mercurij stella inconstãs, versatilis & varia.

enim Solis naturam, nunc Lunæ, nunc aliorum quibuſcum miſcetur, celerrimè induit. Vnde factum uideas, ut nunc uir, nunc fœmina fiet, quẽadmodũ ſcripſit poëta. Quæ res, locũ fortaſſe dare potuit his quę de Hermaphrodito apud Naſonẽ ſub cortice ænigmatico circũferuntur. Habet itaq; hic planeta naturam mirè uariam: quod de Ptolemæi uerbis probare

Libr. 1. Apot. aggredior. Mercurii ſtella (inquit) uim ferè parem habet in deſiccãdo & abſorbẽdis humiditatibus: propterea quòd nõ ualde lõgè à Sole recedit. Aliquãdo uerò in humectãdo, quia uicina eſt Lunæ: quæ terrę proxima uehitur. Subitarũ autẽ mutationũ in utranq; partem eſt effectrix, concitata celeritate ſua, qua mouetur circa Solẽ. Hęc ille. Itaq;, quia cõcitatioris motus eſt, idcirco eam concitationẽ in corporum qualitatibus, & humoribus eorundem permiſcẽdis, ac alternandis retinere fertur. Vnde, quia ubiq; dubitant Mercuriales, undecunq; etiã quærunt ac ſciſcitabundi perſcrutãtur ſingula, perſcrutãdoq; ad ſecretiora penetrãt: & quæ prius erãt obſcura, aperiunt. Quinetiã proficiſcũtur ulterius ad intẽtata, dum nõ ſolùm ſuos, legẽdo, audiẽdo, & ſcribendo, exacuũt ſpiritus: ſed etiã fidẽtiores faciũt, reddũtq; indefeſſos. Cæterũ, humor ipſe quẽ Mercurii ſtella ciet, mirũ in modũ eſt acutus, & penetrabilis. Qua ex re fit, ut hominũ, cogitationes ad eloquendũ, ſcribẽdũ, & ex tẽpore dicendũ ac diſcendũ uehemẽter promoueat: atq; animum ad rerum ſubtilium, & ingenioſarum peruestigationẽ prõptiſsimè exacuat: adeò, ut quærẽdo Mercuriales quduis facilè inueniãt, inueniẽdo cognoſcãt, & cognoſcẽdo ſciẽtes euadãt. Hinc rationalẽ animæ uim, quam Peripatetici artiũ omniũ artẽ & officinã dixerũt, (propterea quòd ſola reliquas poteſtate cõprehen-

Mira Mercurialis ſtellæ natura: & ingeniorũ quibus præeſt.

Mercurius quibus rebus corporis præſit.

prehendit, unà cum intelligẽtia, & phãtasia, (quæ receptaculũ est eorũ omnium quæ sensibus offerũtur) illi meritò sacrarũt antiqui. Insuper, facundiã (unde Gratiarũ dux fingitur) cũ oratione, quæ cõceptæ rationis est explicatrix. Rursum & linguã, quæ cũ uocalibus instrumẽtis, orationis est artifex, & intelligẽtiæ ministra. Ex quo ἑρμῆς à Græcis Mercurius dictus fuit: quòd ἑρμηνείαν, hoc est interpretationem auspicatum stellæ illius defluuiũ ingeneret. Fel præterea eidem nonnulli addixerunt, quod Aristoteli purgãtis sese iocinoris, uel, ut alijs placet, efferuescẽtis sanguinis, est excremẽtũ: Cuius natura penetrabilis & acris, quantas ad inueniendum, intelligendum, disserendum, & eloquendum, uires habeat, docet, post Aristotelem, uetus prouerbium hoc, animum non habet, qui iram non habet. Quanquam non sum nescius de animositate etiam intelligi posse. Sed hîc non omittẽdũ, quòd stella Mercurii, melancholicæ quãdoq; est naturæ, aut, si mauis, melãcholiã efficit, sed celerẽ & subtilẽ, qualis est in apibus, & formicis: unde, in his prouida diligẽtia, in illis uerò, sedula industria cõmẽdatur. Saturnus cõtrà, grauẽ & pigrã efficit: qualis in asinis & bobus apparet: ex quo in utrisq; laborũ tolerãtia mirè probatur. De facultatibus corpus humanũ regẽtibus, i. aĩali, & eius sobole, quæ ratiocinatrix dicit, ꝑpter causas prius expositas partẽ sibi uendicat, Stilbon, aut si mauis Mercurius, cuius stella cũ suo radio (ut antea scripsimus) q̃a naturæ est uersatilis & ancipitis, nũc flauã bilẽ mouẽs, nũc atrã, sed dilutiorem tamẽ, idcirco uarij tẽperamẽti hominẽs, & naturæ sic satis cõ. usæ, figurare solet: de quorum pictura sunt, ut hinc exordiar, aureos mõtes pollicentes: quæ difficilia sunt, pulchra existimantes,

Mercurij stel la qualem melãcholiã quãdoq; efficiat.

Mercurialiũ hominum mores & natura.

fallaciā fallacia trudentes, tanquā in speculo multa vidētes: in vtrūque parati, aut versare dolos, seu certæ occumbere morti: cretissantes cōtra Cretensem: nodum vbique in scirpo quærētes: fumos vendentes: oua subuētanea parientes: duos parietes de eadem fidelia dealbātes: Chameleonte mutabiliores, ventorū campos circūferentes: duabus sellis plærumq; sedentes: vulpinæ pelli leoninā subsuentes: bullatas nugas plenis loculis gerentes: somnia sibi fingentes: animis pegaso velociores: nunc de toga, nunc de pallio rixantes: ad omnia, ceu nauibus & quadrigis festinātes: ante victoriam triumphum canētes: vias quibus effugiant multas habentes: omnes naso suspendētes: libēter & facile discentes: gręcam fidem possidētes, proprijs ingenij viribus confidentes: sciendi cupiditate à publicis negotijs abstinētes: ab augenda re domestica, & promouendis liberis ob mirum sciendi desyderiū, animū prorsus alienū gerentes: vnde pauperes in paupere tecto sæpenumero moriūtur: nōis immortalitatē perituris diuitijs

Morbi Mercuriales. præferētes &c. Morbi quos Mercurij stella agnoscit, & suis immittit, sunt epilepsia, phrenitis, cholera morbus, quādoq; causus, melācholia, dysenteria, angina, phthisis, pleuritis, tenesmus, vertigo: in summa affectus oēs q̄ partim sunt Saturnini, partim Martiales, aduersus quos, optimus medicus: optimis remedijs, si maturè illū cōsulueris, te peropportunè præmuniet, & immunem reddet. De pulsu, excrementis, & insomnijs, & alijs, quæ hæc stella suæ soboli cōmunicat, nihil peculiariter hîc possum scribere: propterea quòd vnius naturæ, (vt iā admonui) haud quaquā esse solet: quare cōfusè varia ei omnia adscribes: de qua stella & reliquis sex in cœlo primarijs, hoc est, de planetis septē, quod ad medicā & astronomicā de illis cōmentantiuculā attinet, verbū non amplius adda, alijs suū locum ex ordine daturus, modò mihi placidè cōcesseris

ex his quæ hactenus & alibi scripsi: rerum cœli, cũ rebus corporis magnũ esse cõmerciũ. Adhęc peritũ astronomũ, cũ perito medico, admodũ cõuenire, quod, vt facilius accipias, & agnoscas, veluti de auctario, sequentia duo capita, candidè, vt omnia tibi impertio. *Res cœli, cũ rebus corporis magnum habent commercium.*

QVOD peritus rerum cœli philosophus corpori humano admodùm consulere poßit, ac magnũ cum perito medico habeat consortium: insuper quomodo, & quatenus de morbis liceat ex astris seriò philosophari.

CAPVT XI.

QVEMADMODVM prudens natura medicus (qualẽ in suis præsagijs esse cupit ter maximus Hippocrates) sedulò disquirit apud suos ægrotãtes, quænã corporis particula primario affectu corripiatur, vel alteri cõsentiat: deinde quale sit laborantis tẽperamentũ, quæ morbi species, & qualis natura, quæ decumbẽtis ætas, quæ studia, quæ regio, quæ anni tẽpestas, qualis victus quo per sanitatẽ vti cõsueuit, quę artes ad quas animũ appulit: quo vsus sit aëre, vtatur: adhęc quomodo se gesserit erga cibũ, potũ, sõnũ, venerem, & alia, ex qbus rectè, tutò, iucũdè, & citò veras curandi iudicationes, vnà cũ aptis ac idoneis remedijs, ceu de speculo videt ac colligit. Ita, qui prudẽs, & peritus rerũ cœli philosophus (qualẽ desiderat Ptolemæus) esse volet, earũdẽq; cũ hũano corpore, & inferioribus substãtijs coaptator eximius dici, multa tẽperet, plurima misceat, & innumera animaduertat necesse est: nã fieri nõ potest, quẽadmodũ ille idẽ Ptol. scripsit, ut quis stellarũ mixturas percipiat, nisi prius naturales differentias, temperaturasq; cognouerit. Ergo, qui seriò de morbis ex astris phi- *Prudẽtis medici officium ac partes.* *Prudẽtis rerum cœli philosophi partes & officium.* *Ptol. Apo. 7.*

losophari studet, is imprimis, rerū & naturalium & medicarum causas, naturæ effecta differentias, & alia, multo studio ac longis obseruationibus comparata, veluti ad manum habere debet, deinde duodecim imaginum Zodiaci, & septem planetarum, necnon reliquorum astrorum, præsertim insigniorum loca, vires, positus, schemata, motus, temperaturas, radiationes, exortus, occasus, cœli mediationes, progressiones, ascensiones, descensiones, latitudines, declinationes, regressiones, stationes, tarditates, velocitates, climatum distinctiones, locorum naturas, ventorum futurorum, præsentium, & præteritorum rationes, regionum situs, cœli ad easdem habitudines, stellarum ad illas inclinationes, radiorum proiectiones, emergentium supra horizontes, & labentium siderum certas obseruationes, & denique fortuitarum, ac statarum tempestatum signa, vnà cum his, quæ Ptolemæus vbique magnus, ἀιτίαμα, est secundaria nuncupat: in quorum classe militant Cometæ traiectiones, ignita aëris spectra quæcunque (de quibus fusissime in nostra Cometographia) & diuturni pluuiarum, necnon siccitatū ac ventorū flatus, aliorūq; de quibus apud Hippocra. in Aphoris. morbis vulgaribus libro de aëre, locis & aquis, ac alibi: quæ omnia à motibus, & radijs cœlestium corporum, exortuque & occasu illustrium siderum, naturas, elementorum, & rerum omnium inferiorum per aërem agitantium prodire, tam confessum esse debet, quàm est manifestum. Hæc qui semel nouerit, & philosophicis, medicisque rebus prudenter aptauerit, & cōtemperarit, modò sibi deesse noluerit, verè magnum, & planè admirādum præstabit medicum. Quem ex Aegyptiorum nomēclatura, qui astronomiam medicinæ, vbique copulauerunt, Ptolemæus ἰατρομαθηματικὸν, scita admodum appellatiōe inscribere voluit: ac si dicas, medi-

Res sanè quā est ardua ex astris seriò philosophari.

Aphor. 13.

Sectione 3. Aphoris.

medicastronomũ, seu, virum medica astronomicis perapposite coniungentem. αἰγύπτιοι (inquit) συνῆψαν πανταχῆ τῷ δι' ἀστρονομίας προγνωστικῷ, τὴν ἰατρικήν. subdit paulo post, διὰ τῶν καλουμένων παρ' αὐτοῖς ἰατρομαθηματικῶν συντάξεων μέθοδον, &c. quod est. Aegyptij prædictionibus astronomicis vbique medicam artem adiunxerunt, vnoque verbo aptationem illam & medicinę, cùm astronomia cõiunctionẽ Iatromathematicem dixerũt, vt astronomia declararet subiectarum constitutionum proprietates: & quid casuum, cœlum nos circundans intentaret, cum proprijs quorumque causis: sine quibus opem certam ferri posse non sunt arbitrati: qui scirent eadem omnibus corporibus, & morbis non conuenire. Medicina verò efficeret, vt & futuri mali auersio, & præsentis curatio, quoad eius rectissimè fieri posset, de concordibus, aut contrarijs singulorum effectionibus existeret. Hactenus Ptolemæus. Ex quo, nisi planè es talpa, facilè audis astronomiam medicinæ plurimum opitulari. In qua sententia fuisse diuinum Hippocratem intelliges. ἴστω (inquit) ὅτι οὐκ ἐλάχιστον μέρος συμβάλλεται ἀστρονομίη ἐς ἰατρικήν. hoc est. Sciendum, quòd ad medicinam non minimùm confert astronomia. Cui subscribit eius interpres Galenus, his verbis: qui astronomiæ (inquit) imperitus est medicus, hunc cælatum nolim, ipsum haud quaquam obsequi Hippocrati ad illam cohortanti. Ex quibus summotum virorum summis verbis, & testimonijs, quid aliud amabo te, colliges, quàm medicinam & astronomiam fraterno fœdere, & sociali vinculo vbique, & semper apud priscos copulatas fuisse? Certè quisquis vtrunq; vt par est iunxerit, exquisitè didicerit, & probè temperauerit in physiologiæ prognosticis prophylactice, simiotice, & therapeutice (præcipuis & summis medicinę partibus) hoc est in tẽperaméti consideratione,

Claud. Ptol. lib. 1. Apotel. seu Quadrip.

Hippo. statim in initio libr. de aëre, locis & aquis, & Gal. in 1. tempestat. epidem. Hippoc.

consideratur, in præsagiendo, præcauendo, signorum perscrutatione, & curando, ciuitatibus ac regnis, ęgris atque sanis, sibi & amicis, notis ac ignotis, felicissimè, vt postea ostendam, & summa cum laude prodesse poterit.

Elegans demonstratio societatis medicinæ & astrologiæ.

Sed iucundum, & (vt opinor) vtile erit, si vtriusque (medicinę, inquam, & astronomię) familiaritatem ac cõiugiũ, crasso aliquo exemplo ostendero. Hoc demonstrationis gratia, tale esto. Peritus rerũ cœli & naturæ philosophus, q̃a initiãte verè nouo (erectis duodecim cœli tẽplis) obseruat Martẽ morborũ significatorem in humido signo cum Saturno anni collega, hospitari, & bonã planetarũ partem cum aquosis octaui orbis stellis, de pluuia significeri statione, oriri, occidere, & cœlum mediare, sed omniũ maximè lunam, quæ in corpora, & humorũ fermentatione summum habet imperiũ,) ex eóque contubernio, & ex ea cœli constitutione, cũ australibus ventis imbres diuturnos, sub crassiuscula aëris caligine, suffragantibus nouilunijs & plenilunijs effundendos ac refundendos.

Hippocr. Aphor. 16. & 23. Sect. tertiæ.

Ille certè, serio prædicere poterit ex ea cœli & aëris inclementia, ad futuras magna ex parte (quemadmodum scripsit bonorũ omniũ nobis parens Hippocrates) febres lõgas, alui profluuia, putredines, comitiales morbos, apoplexias, anginas, pleuritides, peripneumonias, coryzas, tusses, bronchos, dolores pectoris, laterũ, capitis, ac lumborum, & vertigines, rationẽ subdet physicam, quòd nouella terra proximę adhuc hyemis larga humiditate exsaturata, aquosam illã veris superfluitatem, imperante cœlo conquisitam, imbibere, & exsorbere non poterit. Imò verò, Sol ipse ob radiorum imbecillitatem, coquendis, absumendis, aut diripiendis tot aquosis vaporibus, longè ac latè sursum & deorsum refusis, satis esse non poterit. Ex quo continget, vt ipse aëris tractus, ob maleficam dominantium stellarũ naturã, citò ac facilè ex diuturnitate vitium

vitium trahat,& vnà etiam corpora,quæ velint nolint in illo,qualis qualis erit,viuũt & ſpirant,adhæc ſtirpes(quibus alimur)in corruptionem,& putrilaginem,de ſympatheia leuiter adducat. Vnde ſummum erit periculum, ne præter cõnumeratos morbos,peſtiferam auram aliquam alicubi etiã enomat. Addet ex medica obſeruatione,quòd hyeme ſpirauerunt auſtri,ſeq́ue homines multo cibo, & vini recentis potu liberiore,necnon fructibus autumnalibus à meridianis ventis educatis,ad hæc oleribus, & alijs cruditates affatim generantibus cum profundiſsimis ſomnis,ſeſe genialiter ſaburrarunt:nec omittet neglectas ob intemperiem aëris exercitationes, vnà cum ichthiophagia,& profuſo leguminum vſu. Quæ omnia in paratis corporibus & præcautiõe deſtitutis,præter obſtructiones,ingentem pituitam,& deploratã cum putredine cacochymiam(morborum multorum ſeminaria)coaceruarunt. δῖα,μυσ̃έρων philoſophe,ecquid iſta tibi placẽt? Nũ verè ἰατρομαθηματικὰ eſſe exiſtimas? hoc eſt medica aſtronomicis(priſcorum more)coniuncta: In his certè qui ſe vt dixi,diligenter exercere perrexerit,à futuris morborũ prognoſticis euentis,præcautiõe,caſibus & curatione rarò decipietur:ſuoſq́ue ab improuiſis morborum inſultibus tutò vindicabit. Quod Claud. Ptolomeũ innuiſſe audies. Qui ſciens eſt(inquit) poteſt multos ſtellarũ effectus auertere,quando naturam earum nouerit,ac ſeipſum, & alios,ante euentum præpararit. Et alibi, Sapiens anima cœleſti operationi confert,queádmodum optimus agricola arando,& expurgando naturæ confert. Hic ego te appello medice mihi ex animo amice,cui vſqueadeò ſordet ſacratiſsima rerum cœli philoſophia. Ne(amabo te) poſthac illam à te,& tua(vt loqueris)profeſsione alienam eſſe tam temere contende:nec ſuperciliosè,ceu formidabili ſummi Pontificis decreto,tam facilè excommunica:

Medicis aſtronomica prædictiones cõfirmãtur, & contrà.

Ptolomæus Aphoriſ. 5. & 8.

deq́ue tuis ſcholis, quaſi prætoriano edicto, tam leuiter relega: nec arrogantia, cum neſcio qua ignorantia coniuncta (quod vitiū eſt indelebile) à tuis principibus, Hippocrate, inquam & Galeno, tam citò deficē: à quibus ſollicitè ad eius ſtudium cohortaris. Sed quorſum, inſtituti mei oblitus, rapior? quorſum feror? Itaque, vt à diuerticulo in viam redeam, prudens rerum cœli & corporis philoſophus, ſtellas quo dictum eſt modo, ad aërem primùm (qui inter cauſas ſalubres medicis principatum obtinet, deinde ad corpora, cùm præſagiendo, tum præcauendo, & medicando, excuſsis hinc inde cauſis, & particularibus, & vniuerſalibus (vt par eſt) coaptabit, & circunſpectè attemperabit. Demonſtrationem alteram, & exēplū tale proponā, Quia fortaſſe ille idē rerū cœleſtium & medicarum philoſophus anno aliquo animaduertit radios æſtuantis Martis, æſtiuę conſtitutionis moderatoris, de igneo Leonis ſigno, cum Sole, & retorrida Serrij ſtella permiſceri, ac conuenire: atque in aërem geminato calore excoqui, idcirco bilioſas febres, & ardētiſsimas: vel his cōgeneres morbos in via eſſe prænuntiabit: addetq́ue periculū eſſe, ne TARQVINIVS (exempli gratia) bilioſus natura, & merè Martius, in illas collabatur: ob incenſam bilem ab ambiente aëre qui intus per os, nares, & arteriarum anaſtomoſes æſtuantiſsimus recipitur vel ob ſuperaffatum hinc ſanguinē, aut aliter. Ratio ex medica obſeruatione hæc erit: quòd victus, & vitæ ratione calefaciente, ac ſiccante, cum vehementi exercitio, & inedia, vti ſileat, omniaq́ue per ſumenda, admonenda, & facienda tentet, quæ internum æſtum augeant: qui grauiter ab exteriore ſtimulatus, & veluti incendium oleo ſuffuſo, auctus, ex ſtulto inſanus euadet: ac totus in ignē furiaſq́ue (ni maturè proſpiciatur) vnà cū ſanguine corruet. Quid tum? huic tempeſtiuè interdicta omni exercitatione,

Erudita hic admodū exhortatio.

Exemplū alterum & demonſtratio ſane quàm appoſita.

Medicina quid facturum: oſtendit aſtronomia quid futurū.

tatione, interdicto alto Sole, imperatisque rebus, & causis omnibus refrigerantibus & humectantibus, cum cibis & potionibus idoneis, cum balneo frigidæ, & machinamentis alijs salubribus, in sumendorum admouẽdorum, faciendorum, & educendorum ratione positis: prohibita insuper Venere, & omni violẽta animæ cõmotione, propinatisque (si opus erit) cholagogis medicamẽtis, necnon misso de vena sanguine, aut aliter, furias illas martiales, per æstuantem aërem in tale corpus grassari paratas, prophylactices præsidio demulcere, imò vero eludere poterit. Atque ita periclitantem TARQVINIVM præmunire, vt vrens, ac plane ignea Martiæ stellæ vis, cum suo satellitio, in perfrigerato, & humectato illius corpore, incendi nequeat, nec suam tyrannidem vllo modo exercere. Eadem methodo in prędictis ex cœlo, & aëre pituitosis, aut melancholicis affectibus se omnino gerere meditabitur: ex multo tempore singula, longè ante quàm irruant, consultò perpendens: quæ demum vera est prudẽtia, quam prouidẽtiam Seneca vtique interpretatur, qua & futura quis videt, & his maturè prospicit. Hác viam quisquis circunspectè ingressus fuerit medicus laudẽ sine inuidia sibi cõparabit, & amicos vbique pares. Nã salutarẽ curationẽ, vt habet Hippocrates in suis prę sagijs, imò verò prę cautionẽ, & futurorũ morborũ præuisionẽ, vt ille idẽ i libro de aëre locis & aquis testatur, in oĩbus, & per oĩa adhibebit. Qui studiosè (inquit) rimatus fuerit tẽporis, ac anni futuri cõstitutionẽ, prædicere tutò poterit, qui morbi cõmuni aëre & ciuitatẽ sint īuasuri tũ ęstate, tũ hyeme: & quęcũq; pericula vnicuiq; timẽda, nõ minima artis suæ gloria. Verũ enimuero (inquiet aliquis) vnde hæc noua prædicendi & medicãdi methodus? aut vbi à principibus medicis Hippocrate & Galeno scripta? vel probata? Tametsi longũ esset loca singula proferre quæ hisce de rebus adnotãtur apud

Prudentia quæ & prouidentia in rebus omnibus optima.

antiquæ medicinæ uenerandum magistrum Hippocratem, nihilominus, ut gustũ aliquem curiosis exhibeam, vnum, & item alterũ exemplum ex historia uulgarium morborum deprõptum huc proferre nõ grauabor. In Thaso (inquit) Autumno circa Aequinoctium, & sub uergilias pluuiæ erant multæ, continentes, lenes, ut cùm spirat Auster. Hyems austrina, parui uenti aquiloni, similisq́ue ueri omnino fuit. Ver austrinum, frigidum, pirum pluit: Etesiæ paucæ partim spirarũt. Subdit deinde, ac colligit. Cũm esset autem totus hic status austrinus & squallidus, ante uer ex priore cœlo qđ huic aduersariũ fuerat, aquiloniumq́, paucos ardentes febres, &c. & alibi. In Thaso ante autumnum, frigora non tempestiua, sed repentè spirante multùm Aquilone, & Austro humida, & ante tempus coorta sunt. Hæc autem durabant usque ad uergiliarum occasum, & sub uergilijs. Hyems aquilonia, imbres erant multi, largi, magni, niues, mixta suda plurima. Atque hæc habebat omnia, frigora uerò non admodũm erãt intempestiua. Iam uerò post brumale Solstitium, & ubi fauonius spirare cœpit, aspera erat extrema hyems, Aquilo multùm spirabat, ningebat, pluebat multùm & continenter. Cœlum procellosum, atque nubilũ, quæ durauerunt, nec remissa sunt ad æquinoctium usque &c. subdit. Cùm totus fuisset humidus annus, & frigidus, & aquilonius, per hyemem ferè commodè habebant. At sub uer, multi, adeoq́ plurimi laborabant. Primùm igitur cœperunt lippitudines manãtes, dolorificæ, humidæ, crudæ, &c. Porrò, & alio loco. In Thaso paulò ante Arcturum, & sub Arcturo, multi & magni imbres spirante Aquilone. Circa Aequinoctium, & usq; ad uergilias austrini imbres parui

Prima tempestas. Lib. 1. Hipp. de morbis vulgar.

Secunda tempestas. Lib. 1. Hipp. de morbis vulgar.

Tertia tempestas Lib 1. Hipp. de morbis vulgar.

parui & modici. Hyems aquilonia, frigidi uenti, magnæ niues. Iam sub æquinoctiũ, frigora maxima, uer aquiloniũ, squallores, pluuiæ paucæ, & frigidæ. Circa Solstitium æstiuum, imbres pauci, magna frigora usque ad Canem. A Cane, ad Arcturum usque, æstas calida, æstus magni, non illi ex interuallo, & sensim crescentes, sed perpetui, uehementesq́; non pluit, spirauerunt Etesiæ. Circa Arcturum uerò, pluuiæ ad æquinoctiũ usq; uernum austrinæ. Hac in tempestate hyeme paraplegiæ cœperunt, multosq́; corripuerũt &c. Rursum alibi. Annus austrinus, pluuius, à uẽtis in totum silens: cũ superioribus tẽporibus squallores præcessissent. Sub Arcturũ flante Austro multũ pluit. Autũnus umbrosus, nubilosus, largè pluit. Hyems erat austrina, humida, & lenis: multò post Solis reuersionem, circiter æquinoctiũ aspera erat extrema hyems: & iam sub æquinoctium Boreas spirauit, & ninxit non ita diu. Ver rursum sine uentis, pluit multũ & continenter ad Canem usq;. Sub arcturum rursum spirãte Borea, multùm pluit. Deinde sic colligit. Cùm esset totus hîc annus austrinus, humidus, & lenis, per hyemẽ quidem salubriter egerũt, præter tabidos. Ante uer, &c. Vides optime, quãtùm rerum omnium bonarũ nobis parens ille Hippocrates, aëris cõstitutiones, & tẽporum statas, fortuitasq́; tẽpestates, in morbis, & illorũ prædictione, præcautione itẽ, ac curatione, probauerit. Præterea, quàm fuerit sedulus rerũ cœli perscrutator, & emergẽtiũ, labentiumq́; syderum obseruator accuratus, qui, & Vergilias, & Arcturũ, & Canem adhæc Solstitia, & æquinoctia, & syderum quæ illorũ statũ uel regunt, uel fouent, uel excitant, non tam noscere, quàm alijs (si noscantur) usui maximo esse iudicauerit. Omittã

Hippo. lib. 3. de mor. vulg.

Hippocrates rerũ cœli studiosus ac peritus.

quæ in libris de aëre, locis, & aquis, in lib. de flatibus, de uictus ratione, de octimestri partu, de carnibus, de insomnijs, & alibi pasim tam de stellis, quàm planetis inculcat. Quāquā illius seculo aliquid cōdo natū uelim, in quo res cœli suā adhuc infantiā habebāt. Nā lōgè uixit ab ętate Clau. Ptol. qui primus & res cœli, & motus cœlestes in harmoniā redegit: cœlestiaq; philosophicis: ac medicis cōciliauit. Cui, tametsi Galenus σύγχρονος fuisse cēsetur, (uterq; em̄ sub Antonino & Traiano floruit) nihilominus multa in suis cōmētarijs, quæ ad Mathematica attinebant, de industria omittere nō tā uoluit, quàm coactus fuit: quēadmodū multis in locis nō sine iureiurādo profitetur. Ex quibus, hîc unū ne prolixior fiā, proferre satis erit. Testis est mihi Deus (inquit) me nō hîc modò, uerū etiā in multis alijs meorū Cōmentariorū locis, sponte demōstrationes quāplurimas omisisse, aut Astronomię, aut Geometrię, aut Musicę aut alterius cuiusdā speculationis: ne medici libros meos penitus auersarētur. Quin in omni uita (inquit) millies id mihi cōtigisse sum expertus, ut qui iucūdè, & libenter mea cōsuetudine uterent̄, postq̄ me quoq; in Mathematicis uersatū cognouerūt, mihi insultabant, neq; amplius meo cōsortio admodùm delectabātur. Hactenus ille. Ex cuius uerbis, nisi me aliò uocaret īstitutū, & crabrones (ut est in puerbio) irritare pertimescerē colligere mihi liceret multa, quibus uolēs libēter supersedebo: satis superq; suasus, Galenū rerum cœli & naturæ peritissimū, supra modū timidū fuisse: & nescio an etiā pusillanimū ea ī re, dicere illū debeā: qui pluris fecerit familiaritatis, quàm ueritatis nomen. Quāq̄, de cœlo & stellis quędā alibi emisit: ut cōmentari, s in historiā morborū uulg. tertio de diebus decret.

Claud. Ptol. & Clau. Galenus.

Galenus li. 10. de usu et natura partium corporhum.

Vbi de cœlo & stellis scripserit Galenus.

cre. de usu partium, de natu. hu. tertio aphor. de mẽb. cõpag. de spermate, de infirmorũ decubitu: & alibi. Sed hæc (quòd ad hũc locũ attinet) erũt satis: quibus degustatis, ad se, opinor, redibũt curuæ multorũ in terras animę, & cœlestiũ inanes: à q̃bus uenerãda rerũ cœli philosophia: quã ne de limine quidem saluta rũt, perinde irridetur, ac si nullũ cũ medicina cõmercium prorsus haberet, & nequaquã illi uspiã subscriberet. Cõtra ueterũ omnium, atq; adeò Hippocratis, Galeni, & Ptolemæi inexpugnabilia testimonia, de quibus abũde suprà. Deinceps itaq;, astronomiam & medicinã, ac si sorores essent, indissolubili uinculo colligari prudẽter existimabis, sed ita tñ, ut illa, quid futurũ sit, doctis, & peritis præmõstret: hæc uerò q̃d factũ. Quæ omnia, ut facilius rursum, imò tertiò & quartò intelligas, intellectaq; pro ueris, & cõfessis posthac habeas, historiam unã uiris fide & doctrina multiplici spectatissimis, ac mihi imprimis amicis cognitam & probatam, hîc tibi describere nec grauabor, nec detrectabo.

Astronomia & medicina sorores indiuiduæ.

ASTRORVM peritiam, cum physiologicè, prophylacticè, prognosticus, & semeioticè, partibus medicinæ non ignobilibus cõuenire: ubi de Fato: & quid, quantumue possint in humana corpora, cœli ac stellarum decreta paucis differitur.

CAPVT XII.

ROGATVS plus millies à multis summis, & eruditis uiris, ut unam, atq; alteram historiam eorum quæ passim de cœli themate (quod ad morbos attinet) circunferuntur, scriptis meis aliquandò asserem: oborta hîc occasione, precium operæ

factùrum me putaui, si illis hunc in modum utcunq; obtemperarem. Paucis antè annis, redierat ex Italia adolescens quidã, Græcè iuxtà, ac Latinè non illiberaliter institutus, & mihi imprimis amicus, Is, ut erat rerum cœli studiosus, oblato natali cuiusdam cœlo, quod secũ im paruula scheda perferebat, amicũ utrique nostrũ (qui tum me fortasse inuiserat in eruendis, explicãdisq; astrorũ decretis pro sua ætate ad unguem factũ, necnõ medicinæ peritum, per illud sanctum & uenerabile amicitiæ numẽ, magis quàm aut uellet, aut pateretur, anxiè sæpenumero rogauit, ut quid in infirmitatũ apotelesmatis ex natali illo schemate sentiret, uideretur seriò, & ex animo deprome re dignaretur. Quod cùm detrectaret, atq; ad eos qui talia profitentur, non sine apposita præfatione relegaret: precibus magis atq; magis sollicitatus, ut fieri solet, tandem eluctatur. Accipit itaq; cœlestem figurã sanèquam accuratè, ut uidi elaboratam, & fideli calculo concinnatam, nam patrem adolescens ille (si nescis) & medicũ, & mathematicum præstantissimũ habuerat. Quid tum? ibi omnia din defixis oculis intuetur, sed Lunã imprimis, quam temperaturę corporis, & eorũ quæ circa illud accidunt (maximè in morbis) ducem ac moderatricem ubiq; cũ Ptolemæo statuit Galenus. Hãc, quia ab inauspicato cõtubernio Martis, octaui loci ab Horoscopo hospitis, ad Saturni tetragonismũ: aut si uis, quadrãgularem aspectũ, de cœli culmine exactè ferri uidet (qui Saturnus sextũ cœli templũ morbis deputatũ, in humido signo obtinebat, Martisq; cõsors in mortis & morborũ decretis erat) & Iouem malorũ propitiatorem, de minaci radiatione à Saturno, in deiecto loco, nimirũ duodecimo pulsari (nimium ibi ualẽte beneficæ Veneris salutari

Historia infirmitatis alicuius vera & certa.

Cœlestis figura ratio, pro infirmitate cuiusdam.

tari ſpiraculo, ad iſtorum furioſas furias temperandas, niſi quòd Horoſcopum, & Solem benignè, ſic ſatis, intuebatur, ſedulò admonet, eum cuius talis eſſet geneſis, aut cui natale cœlum ſic affulſiſſet, grauiſsimis morborum periculis, (ſiquidem ſuperſtes eſſet) obnoxiũ fore, & maximè fluxionibus, in thoracem & pulmones, parteſq; capiti ſubiectas, clàm deerrantibus: quibus, niſi maturè de conſilio periti ſsimi alicuius medendi magiſtri proſpiceret, periculum eſſe ne tabidus aliquis affectus partium reſpirationi ſeruientium tandem ſuboriatur. Quo ſeuiéte, neglectis medicorum auxilijs, certiſsima mors certò intentari poterit. Sic fuit ratio. Saturnus, Ptolemæo & Galeno planeta infelix, de pluuioſo ſigno locum infirmitatum calcans, & Lunam fabricæ corporis dominã pernicioſis radijs, à Marte receptus, grauiter oppugnans, efficitur congerendis humoribus longè ualentiſsimus: quos à Luna in humido ſigno conſtituta, ueluti à puteo quodam exundantiſsimo eſt hauſturus: auxiliares manus, ob ſignorum permutationem, & locorum familiaritatem, etiamnũ præbente Marte. Vnde deſtillationes ſenſim, ob pigram & tardigradam Saturni naturam erumpentes, expectandæ erunt: idque è ſummo, hoc eſt à capite, cum ob Lunam cœli faſtigium tenentem, tum etiam propter Martem infirmitatis, ut dictum eſt, conſortem in altitudine ſua poſitum. Cęterùm, ſtillicidium hoc (inquit) de Lunæ, ut ſic dicam, manibus, cerebro cõmiſſum, & à Saturno planeta frigido, quaſi de ſpongia indidem expreſſum, penetrabilius & exitiale magis atque magis reddet, ignea Martiæ ſtellę natura, hoſpiti; iure ab eodem Saturno ex inſana furioſa facta: Vnde & hepatis calorem augebit, ex quo maior

Pulchra & merè philoſophica ἰατρομαθηματικὴ

Mira rerum medicarum cũ cœlo harmonia.

fiet ad tollendos in cerebrũ noxios uapores accessio: sanguineq́;, ob deiectũ & lãguẽtẽ αἱματώσεων Iouẽ, fermẽtabit: acuet ac extimulabit: qua ex re διαζώσεως magnũ erit periculũ. Addẽdũ, ait, quòd ille idẽ Martis radius, quouis igne rapacior, intactã pituitã nõ prætermittet, nã & illã exacerbabit, & ut salsa, mordax atq; rodens euadat, quasi felle quodã suo, longè lateq́; etiã cõdiet: molieturq́;, cõspirante Saturno, ut ex his omnibus talis cõmixtio fiat, talisq́; fermẽtatio elaboretur, & stillicidiũ ipsum eò furoris perueniat ut ulceret, erodat, & tãdẽ perdat (nõ solùm partes in quas decumbat, sed etiã quidquid succi, & humidi a'i nẽti in corpore erit reliquũ. Ex quo mirũ uidebitur, nisi etiã in carniformẽ, ut loquutur medici, substãtiam grassetur: fiatq; hectica paulatim depascẽs & uitalẽ oẽ ex parte calorẽ depopulans atq; exhauriẽs. Hæc cùm amicus ille noster nõnihil cõmotus audisset, uide, inquit, uir optime, quid pronũties: nã hęc fati mei uera est tabella, hoc natale meũ cœlũ. Quæ uox, cũ silẽtiũ simul & dolorẽ, ĩterpreti amico ex tẽpore indixisset, nullũ uerbũ amplius addere proponebat, nisi multò acrius ille institisset, bonoq; animo secũ esse iussisset: dictitãs se ex eorum Christianorum militum esse numero, qui quoties imperatori uisum esset, aliò immigrare libentissimè sustinerent: Adiiciebat, se oĩa seriò scire percupere, ut cõsilio, pręcautione, remedijs, & ope cùm humana, tũ diuina, sibi maturè prospiceret, ac uiatico parato sarcinas in tempore colligeret. Quẽ ex animo loqui cùm ipse obseruarẽ, uigilantiã Christiano adolescente dignam, ut laudaui, ita prudentiæ nonnihil ibi desideraui. Ostendi quicquid astra de nobis pollicerentur, id totũ in humana positum esse coniectura. Nam astrologorum, medicorũ,

Mirũ Christiani adolescentis exemplum.

nauta-

nautarum,& agricolarum ars omnis,ut apud Ciceronem Quintus frater loquitur,opinabilis est, & in coniecturis posita. Cogita,inquã,imò uerò tibi certo certius promitte,sidera ipsa nullum malum nobis facere posse,sed & nequire,quia nolunt:uelle autem & posse,apud cœlestes idẽ esse, tuus te docuit Plato. Qua ratione,amabo te,inquã, nos summi Dei filios lædent,qui à summo bono unà cum illis originẽ traximus: An æquum censebis,fratres fratribus obesse? Quòd si secundus & terrestris hîc pater,tantùm diligit filios suos,qui cõparatione cælestis,uix semipater dicendus est,quantum primũ illum, & uerum cœli ac hominis parentem nos amare existimabis? Ergòne lædemur ab his qui cõuiuunt in domo patris nostri? patietúrne suos filios pater,quorum gratia cœlũ stellarum domicilium præstantissimũ fabricauit, detrimentum à prouidentiæ suæ ministris ullũ accipere? Caue, Huldrice,caue,inquam,si meus esse uoles, ne posthac quicquam sinistri de cœlo & stellis in animũ inducas tuum,nec astrorũ decreta tanti facias,quanquàm omnino negligere te nolim: quæ quia magnifacis,ideo times. Probabilia(inquit)adfers Mizalde, propriis oculis mihi charior, sed quorsum igitur poëtæ,rerum cœli & naturæ peritissimi,fatũ inclamãt ineuitabile,inexpugnabile,ineluctabile, irreuocabile,& inextricabile? Quod equidẽ,cum recentioribus multis,antiquissimus ille Mercurius uerè Trimegistus(quẽ Lactantius,& diuus Augustinus inter Sibyllas & Prophetas adnumerandum censent)nihil aliud esse uult,quàm septem planetarum, quos mũdi rectores instituit dominus, decreta: quæ idem tuus & idem noster hîc Iolainus, scitè admodùm ex meo Genethliaco mihi palàm hodie fecit. Bene inquam

Pulchra de stellarum decretis disputatio.

Elegans de fato commentatiuncula.

& bene, sed heus tu, num aliquādo apud eundē Mercurium in Pimandro etiam legisti, humanam mentem omni fato superiorem esse? uirosq; rationales, quibus Deus illā, ceu currus corporei aurigam dedit: non eadem modo quo cętera animantia fato subijci? Certè prudens, qui uera Dei est imago, non solùm fato, sed & cæteris rebus uniuersis dominabitur. Fato, inquit poëta, prudentia maior: cui subscribit Ptolemæi plebeium hoc, (nam aliter sonant Græca) sapiens dominabitur astris. Dubium nō est, quòd astrorū decreta neminem condemnant, ut quæ prætoria non sint, nec homines, ut pareāt, ullo modo cogunt, quamquàm propensionem quandam infundere, & afflare: obstinatè tibi negatum nolim. Pręterea, non existimabis, omnia à supernis causis, significata uel promissa, in res humanas rectà deriuare, quasi inuiolabili edicto, ut nulla alia ratio, seu uis, quin ita grassentur obsistere posit. Nam ab antiquis didicisti, quòd in augurijs. auspicijsq;, multa per aues portendebantur, quæ nec per illas agebantur, nec ab illis emergebant, nec ut fieret, homines ullo modo cogebant. Maximè, inquit, unde me Plato in Timeo docuit, stellas nullo modo quidquā facere, sed prænuntiare tantùm, ac significare. Hinc Hebræorum sapiētissimus Legislator, in signa positas esse scribit: non quidem omnibus, sed his duntaxat, qui ratione illa assequi possūt. Porrò, quid quòd Trimegistus meus, in Pimādro, me cōmonefecit, humanū animū negligere nō debere, quæ fatū intentat? Quid quòd tuus Ptolemæus dixit rerū cœli peritū, multos stellarum effectus posse auertere, si se aliosue ante illorū aduentū præpararit? Quæ sententia pro me quantū faciat, propiùs, si placet, expende. Certè si stellarum, mea-

Quid et quātū in nos possit cælum.

Aphor. 5.

mearũ natalitiarũ decreta, antequàm accidát, ceu de specula præuidero, si minus illa amoliri, saltem præmollire vtcũq; potero, meq; ad eorũ aduentũ cõstanter excipiendũ opportune cõponere. Quare ne incautus opprimar, si rem gratissimã mihi ex animo tibi amico, es facturus, imò verò quia facturus, sublata omni isthac disputatiõe, permitte, obsecro, vt noster hic ἀνθρωπογνώμων Iolanus, morborum meorũ prognostica ex natalibus stellis, astronomicè ac modicè, vt cœpit, absoluere satagat. Quid tandem? hîc obstinatè illum operam dare cùm videremus, omnia vt seriò intelligeret, propositum fuit. Itaque ad physiologiam & simeioticen, medicinæ, & astronomiæ partes non ignobiles, commodùm diuertimus: corporis habitum in primis cum totius tẽperamẽto excutiẽtes: deinde ad vitæ, & victus rationem cùm præsentẽ, tum præteritam, ad aliaq; multa artem vtranque spectãtia & mentem & oculos conuertentes. Paucis deprehendimus in adolescente caput supra aliarum partium iustam symmetriam enorme, & cum oblongo collo, thoracem plus æquo angustũ: quæ in Phthisim, aut tabem procliuis hominis vera sunt signa, necnon ad excipiendas, reddẽdasq; fluxiones, organa sanequàm apposita. Dicimus insuper οἰνοποσίαν in multam quandoque noctem illi familiarem esse, fuisseq; : cum inexpugnabili in somnum propẽsione, statim à mensa, neglecta suo tempore cum animi, tũ corporis omni exercitatione: ex quibus quãtus cruditatum, vaporum, & effumationum fiat prouentus æstimandum relinquebamus. Hæc, & item alia multa (quæ prudens omitto) cum superioribus, verè ἰατρομαθηματικὰ hoc est medica astronomicis cõiũcta, cœlestibus decretis subscribere cùm intellexisset, atq; admodùm probasset: agite (inquit) amici, quando hucusq; progressum est, de tempore isti infirmitati dicto, nisi aliud vos distrahit, ex peragra-

Hæc videant Iatromathematices studiosi.

i. vini potionem

Magna rerũ cœli vtilitas peritis & prudentibus medicis.

tionum arte, quas vester Ptolemæus περιπάτους nuncupat, aliquid (obsecro) pronuntiate. Breuis erit historia: hîc directionum, vt vocant, abacum, quéadmodum ars exigit consulimus: ostendimusq́; septimum mésem post quartum & vigesimum annum à natiuitate, morbum illum promittere: sed qui mitissimus esset futurus, si adhibitis in consilium peritissimis medicis, sibi præcauendo prudenter prospiceret, victusq́;, ac vitæ rationem aliam à priore sibi institueret, bonoq́; animo ac infracto esset. Quod se facturum cùm libenter recepisset, non sine luctu & lachrymis, patriam breui post tempore reuisens, nos dimisit. Quid prætera? duobus abhinc annis, supra mésesaliquot, ecce literas ad nos scribit, quibus significat se hæmoptysi, tabis preludio, correptum, malè decúbere, atque sibi pessimè formidare: ná decretorijs ex calculo præsagijs, tempus illud respondebat: hinc nos, hinc grauiter casum miseramur amici. Rescribimus, monemus & hortamur, amicum ne despondeat, qui multûm in re mala valet, seq́ue non neglectis humanis præsidijs, totum, quantus est medicorum summo, sine quo est omnis medicina venenum, tutissimè cómittat. Addimus morbum ex eorum genere esse, quos sine periculo χρονικοὺς nuncupant: quàmquam rè vera aliter sentiebamus, dicam paucis: rescribunt amici, rem seriò inualescere, hoc est morbum radices altius in dies defigere: proinde præcari, vt fratres in fratris negocio non defatigemur. Quid facias? aut quid (obsecro) amicis neges honesta petétibus? obsequimur, authores bonos excutimus, decreta natalium stellarum iterum percurrimus, anni conuersionem exploramus, missam ad nos decubitus horam cum sua cœli facie obseruamus, præsentem anni tempestatem ac futuram animaduertimus, aliaq́ue nó pauca cœlestis philosophiæ præcipua in eam rem capita consulimus:

Amicus bonus, consultor optimus.

mus: quæ cùm Martium mensem de omnibus fatalem illi minarentur, & medicorum placita, atque adeò vnius Hippocratis, inclamantis ver tabidis perniciosum, subscriberent (tanta est cœli cum medicina harmonia) illico amicis rem eam literis indicamus. Quid tum? tristissimo huic prognostico, ô fata, suus luctuosus non defuit euentus: qui vtinam tam vanos & falsos nos habuisset, quàm veros reperit. Itaque sub finẽ Martij quo tempore Sol crisis eius moderator (nã chronicus seu longus erat morbus) primũ tetragonum loci, in quo fuit decubitus hora, attigit (vt in eam rem alia multa taceam) præsentibus amicis fœliciter in Christo obdormijt. Hæc sunt quæ, vt amicorum quotidianis efflagitationibus acquiescerem, hîc scribere visum fuit. Ex quibus, rerum cœli & medicinæ candidati ad similia perscrutanda, fenestram sibi apertam habebunt, faciléque in posterum intelligent, quid commercij & societatis secum vbique gerat, astrorũ peritia, cum rebus medicis. Adhæc, quàm legitimum sit Aesculapij & Vraniæ coniugium à nobis alio libro scriptum & demonstratum. Quod tum sanè dissoluẽdum arbitraberis, cùm Apollo ipse, aut, si mauis, Phœbus, medicinæ parẽs & autor, in cœlo (quod medicas materias vegetat) esse, ac lucere desierit.

Magna cœli cum medicina harmonia.

FINIS planetologiæ Antonij Mizaldi Monslucíani.

1550.

ANTONII

MIZALDI

MONSLVCIANI SATYRICA DE Μυσουράνοις EXPOSTVLATIO: QVAM DVM SACRIS VRANIAE HAVD ITA pridem initiaretur, præcipitauit veriùs, quàm elaborauit.

S.

Satyricũ exordiũ & abruptum.



COELVM, ô terra, ô maria Neptuni. Si humanũ corpus theatri cœlestis imaginem pulcherrimam circũfert? si dies & noctes cœlorum agitationi subiicitur? si ad imitationem cœlorum cõditum est? si eadem diuinitatis substantia, & cognationis ope, seu simile; à simili modificatur & viget? si animorum origo, si prima hominis formatio est verè cœlestis? si post cœlorum vsqueadeo venustam fabricam, vnus homo à Deo Optim. Maxim. erecta sursum facie, & patẽtibus ad astra oculis solus de omnibus mundi animantibus est æditus? Qua impudentia

ὁμυσου

οὐρανομάχοι. Gygantes irato cœlo nati, audetis rerum cœli, nō dicam peritiam,ſed & contemplationem vni homini inuidere?&(quod certè dolēdū magis)interdicere:Quid hoc eſt,niſi mera inſania eſt?Epicuri de grege porci,inter ſpumātes pateras,& ſuauiter fumātes lances diſtento pingui aqualiculo obgāniunt(ſi dijs placet)cœlorū hiſtoriā cum ſuis rebus fabulas olere:ac cœleſte illud theatrum omni admiratione ſuperius,inutile eſſe? ô talparum humi perpetuò defoſſarum cæca pectora?ô inutilem gregem?ô naturæ horrendiſsima monſtra,ferro & igni perdenda? quibus videre, nedū intelligere prorſus negatū eſt,'menti diuinæ propinquiſsima illa corpora, lumen amœniſsimum,& vitā caducis mūdi rebus quotidie accēdere.Quę quorſum,(obſecro)cœlo quā eminētiſsimo,quod omnia quidē tegit atque cōplectitur,miro ordine, meatibúſque indefeſsis ferrētur, niſi mūdo ſublunari aliquid quotidie irradiarēt & inſpirarēt?quod tū ſe prodit,cū res ipſę in lucē,quæ vita dicitur,exierūt.Quæ radiatio cū ſuo ſpiraculo,quia à poſitis cœli & terræ fundamētis cōtinua fuit,'& ex aſſuetudine niſi à doctis,'& bene natis neglecta, vel ſaltē parū animaduerſa,ideo ab iſtis in naturā quā rerū omniu parētē faciūt,vulgò reijci ſolet ac ſi natura & cœlū pugnarēt:& Sol,vt ſcripſit philoſoph⁹,&planta, plātā nō gignerēt. Nai iſti perinde atq; Vpupæ & Scarabei in fimo & ſtercore pepertuò verſantes,ſacrilega cogitatiōe ſibi pſuadēt,cœlos,opera manuū Dei in tā ſtupēda rerū mūdi multitudine ocioſos eſſe,quos Atiſtoteles diuinorū corporum,quæ ſidera appellat,plenos eſſe,ad Alexādrum regem & diſcipulum,ſcitè admodūm ſcripſit ad eoſqúe numeros quotidie moueri, quos Deus cœleſtis chori venerandus magiſter,& mūdi totius Coryphęus, καὶ οὐρανοβάμων, auſpicando ſua illis modulatur benignitate. Velim mihi dicant iſti,vel potius pro illis mihi reſpondeat alter,

Epicurei de reliquis omnibus, & Dei, & rerum cœli oſores ſceleratiſsimi.

Cœleſtiū corporum motum & aſpirationem inutilē ocioſamq́, non eſſe.

factũ né fortuito ſit,quòd homo inter omnes mũdi ani-
Cur homo erecta ad cœlos facie creatus & genitus. mátes,ſolus erecta corporis figura, & ab omni deiectióe aliena viuat ac ſpiret?nequaquã: quin potius vt cœlũ (ſic inſtituente diuina prouidentia)prima oculorum apertione,rectà, primóque intuitu aſpiciat atque illinc conceptos cœleſtes igniculos, & antiquum ſuum hoſpitium agnoſcat:in quo,ſi hęſitant proferre nihil cunctabor Naſonis elegãtes ea de re verſiculos.

Pronaque cùm ſpectent(inquit)animantia cætera terram:
Lib.1. Meta. *Os homini ſublime dedit,cœlumque videre*
Iuſsit,& erectos ad ſidera tollere vultus.

Hæc ſi minus iſti recipiũt:dicat pro illis quiſpiã,q̃d eſt q̃ ineffabilis ille δημιουργός, ambobus oculis ſedẽ in capite eminẽtiore corporis parte,potiꝰ addixit,quã ĩ thorace,vẽtre aut pedibꝰ?reſpõdebit,opinor,q̃ vnũ hoĩem quę ſurſum ſunt,nõ quę ſupra terrã,omniũ maximè ſapere vellet:ocu-
Hominis pulchra ἐτυμολογία. lorũq; radios, cœleſtibus radijs affines,in cœlũ antiquã patriã,& beatorũ ſedẽ cõuertere.Quod Gręci nomẽclatores innuere mihi vidẽtur, ἄνθρωπος, ἀπὸ τοῦ ἄνω, καὶ τρέπεσθαι nũcupãtes,ac deducẽtes:hoc eſt,à cõuerſiõe oculorũ ad ſuperiora.A qua ſentẽtia,nõ longè receſsit Mileſius Thales,vel,vt alij tradũt, Clazomenius Anaxagoras: qui aliquãdo interrogatus,ecquid natus eſſet,vt cœlos,(inquit) intuear,& quò me pedes ferre minus poſſunt,eò,viſu ſal-
Cur hominibus dati oculi. tem,& cogitatione perreptẽ.Nec multũ abfuit Plato,ſcribens hominibus oculos in erecto corpore datos fuiſſe, vt duces ad Dei agnitionẽ eſſent:viſo cœli lumine,& cognitis motuũ cœleſtiũ legibus. Quorũ pręſidio, pape:quãta voluptas nõ modò terras & maria, ſed & ſidera ipſa cognatóſq; cœlos pererrare?& celeri impetu per tenuiſsima queq; aeris ſpaciaferri?labẽteſq;, & emergẽtes,necnõ medij itineris ſui curſum tenẽtes cũ planetis cœleſtes imagines,ac alia pleraq; intueri?Quo tandẽ gaudio ſtolidũ,&

fruges

frugesconsumere natū pecus hoc Epicureū,affici credat eos,qui cū his curis,imòverò cū meris & solidis hisce gaudijs pernoctāt? interea dū vino,alee,sono,furto,calūnijs & homicidijs sese perditissimè dedit ac veneri (ne qd fœdius dicā)impia sacra facit. Nescit,ita me deus amet, nescit mens caducis mūdi sordibus obruta,omnia quæ vastissimus cœli circūflexus capit admirationi,spectaculo, significationi & vsui īprimis dicata esse. Idq; inuisibilē & sapientē rerū omniū cōditorē maximè voluisse:qui in tāta operū quę ędiditvarietate,vnū hoīem ex oībus animātibus sermonis & rō nis capacē,paululū supra terrā (hinc inde superstrato cœlo)rectā collocauit:vt sursum deorsumq; spectādo haberet quod admiraretur,quo vteretur, à quo signa exciperet: prȩterea,in quo se oblectaret, oblectādo miraculorū tantorū authorē agnosceret,agnitum amaret,amando frueretur,& fruendo vitam ęternā possideret. Animus ceı tè rerū cœlestiū studijs addictus(propterea quod diuinū nescio quid habēt,imò verò dei oīpotētis gloriā planè enarrāt)ea cōcupiscere nō pōt quæ sunt vitia: non illicitis distringi curis:tātū id qd' pulchrū est affectās,quod purū est amplectēs,quod diuinū sapiēs, & immortalitatis ardore,quod mortale est, ac peiturū, cane peius,& angue prorsum fugiens.

In studio rerū cœli,voluptas summa.

Vtilitas studij & cognitionis rerum cœli.

Lib. 1. Fastorum.

Fœlices animæ(inquit Naso)quibus hæc cognoscere primū,
Inque domos superas scandere cura fuit.
Credibile est illos pariter vitijsque,locisque,
Altius humanis exeruisse caput.
Non Venus,& vinum sublimia pectora fregit:
Officiumque fori,militiæue labor:
Non leuis ambitio,perfusaque gloria fuco:
Magnarumque fames sollicitauit opum.
Admouère oculis distantia sidera nostris:
AEtheraque ingenio supposuere suo.

Sed auida nescio quæ rerum interiturarum cura, à tam præclaro studio, tam diuinis lucubrationibus, & vtili cogitatione, quàmplurimos ineptissimè auertit: externę cuiusdam beatitudinis opinione: qua imbutus, atque etiam immersus animus suopte nutu sideris: quo tãdem modo existere, ac cœlũ suspicere potest? Scipionem fingit Cicero corpore in sublimem aëra traductum, quo loco cõfinia sunt cœli: & vbi cum maribus omnibus terra iam vanescit: illincqúe mundi vastitatem intimius perspicere, ac omnes mortales insanos clamare, qui rerum mũdi inferioris quidquam admirantur: cùm id solũ quod sursum est magnum sit, & spectaculo imprimis dignum.

Quid plerosque auertat à studiis rerũ cœlestiũ.

Tullius in somnio Scip.

Ergo, terq; quaterq; miseri cẽsendi sunt, quos tam iucunda contemplatio nõ oblectat, nec eximia hæc Dei & naturæ sursum lucentia miracula nullo modo permouent, & excitant. Stultum pecus est (inquit Plato) non homo, quicũque astronomiæ studio non tenetur: cuius neminem nisi Deum, authorem & repertorem faciũdũ puto. In qua heresi totus est Marcus Manilius in suo Astronomico ad Augustum Cæsarem: vbi negat potuisse fieri, vt res tam procul à nobis dissitæ, à quoquam mortaliũ deprehensæ fuerint, sine demonstratione aliqua diuinitus oborta. Deo itaque charus est, & vt ille idem canit.

Deus astronomiæ vt rerum aliarum author.

Felix, qui ad sidera mittit
Sidereos oculos, propiusqúe aspectat olympum:
Cognatamqúe sequens mentem, se quærit in astris.

Quæ si sunt, vt re vera sunt, quid est quòd ad se non redit hoc ἐτώσιον vt cum Hesiodo loquar, ἄχθος ἀρούρης? Quid est quòd sterilis hæc hominum seges paulò altius, quàm ad cellas vinarias, granarias, pecuniarias non transit, ac peregrinatur? In quibus, quia dormiens vigilat, & vigilãs dormit, esuriens saturatur, & exsaturata esurit: nihil, nisi quod paruum est, mortale, & planè contemptibile admi-

Præpostera multorũ mortalium cura.

rari poteſt: omnia magna exiſtimans, quia nihil maius nouit. Sed omiſsis μισουράνοις ad φιλουράνους ſermonem conuerto. Hîc itaque te appello οὐρανοφύτευτε φιλούρανε, Hîc te inclamo animal uerè cœleſte homo: qui cùm cœlos quotidie in imagine parua tecum circunferas, cœleſtia ſapere perge, Εἶα, cœleſte domicilium tuum perluſtra: & patentibus oculis uenuſtiſsimam æquè ac uetuſtiſsimam, diuini operis fabricam, ſtellatis gémmis pretioſiſsimis decoratam intueri, ſi minus cœpiſti, ſaltem aggredere: ſat citò, ſi ſat bene. Illinc, mihi crede, commoda magna feres. Nam cœleſtium rerum contemplatione, ceu diuinitatis recordatione, à ſordidiſsimis rerum humanarum curis, & corporeis nexibus, tete exolues: ac mortalitatis huius commodis excuſsis, ad immortalitatem fœliciſsimè traduceris. Deinceps, iſta hominum, quid inquam hominum? imò uerò beluarum monſtra deride, & contemne: quæ te non ſolùm tranſuerſum agere omnibus modis ſatagunt, ſed etiam cœlum proprijs uiribus (ô ſcelus) ſpoliare, & nugaciſsimis calumnijs impetere antiquiſsimumq; philoſophorum, regum, ſacerdotum, & patriarcharum ſtudium abolere pertentant. Audi potiùs Iulium Firmicũ, uirum in cœli hiſtoria ſummum. Quum ſimus (inquit) cum cœlo & ſtellis, non parua cognatione iuncti, non debemus eas ſacrilegis diſputationibus, & calumnijs, proprijs priuare poteſtatibus: quarum quotidianis curſibus, & reformamur, pariter & refocillamur. Valebunt itaque in poſterum, & ad furcas tibi amandabuntur Epicurei omnes, cum ſuo porcorum grege: qui nec cœlum probant, nec illius inexplicabilem uim, & pulchritudinem admirantur, ſed inutilem, ubique prædicant: quos ne hominum.

Exhortatio admodũ pulchra, ad rerũ cœli ſtudioſos.

Cœlũ non debere peti & lacerari.

quidem uocabulo dignos, ob id iure bono erudita censuit antiquitas. Nam præterquàm quòd cum humana natura, quæ ad res cœli perscrutandas & suspiciendas est condita, obstinatè bellum gerunt, etiam impiè θεομάχοντα Dei enim Opt. Max. qui per ea quæ facta sunt, tanquam in speculo elucescit, contemplationem abolent, ac impediunt. Nec ponderis alicuius duces, quòd apud Pindarum extat: θνατὰ θνατοῖς πρέπει: quod est, mortalia mortales decent. Insuper, quod Antiphanes protulit, (quemadmodum à Gnomologicis Græcorum citatur) εἰ θνητὸς εἶ βέλτιστε, θνητὰ καὶ φρόνει. hoc est. præclare, si mortalis es, mortalia cogita. Quos post Democritum, tertius quidam ἀνώνυμος etiam est sequutus, uel potiùs interpretatus: paradoxi loco, ut multa, hunc in modum scribens,

Multi falsò res cœli olim damnauerūt.

Mitte arcana Dei, cœlumq́ inquirere quid sit.
Cùm sis mortalis, quæ sunt mortalia cura.

Quæ sententia, quàm Epicurismum oleat, iudicabunt docti. Sanè, quum animo situs uerè cælestes, & cœli, rerumqúe illius abstrusam imaginem nobiscum quotidie circunferamus, quæ cœlestia sunt rimari potiùs debemus, quàm quæ terrena, & mortalia. Vt interim non omittam, quòd ὅμοιον, (quemadmodum ex Empedocle scripsit Aristoteles) ὁμοίου ἐφίεται. Nemo me hercule sani & integri pectoris, unquam inficiabitur, immortalem & inuisibilem cœlorum & hominis conditorem, cœlestium corporum cognitionem ob nullam aliam causam deorsum misisse, nisi ut ad suæ maiestatis admirationem, sapientiam, & amorem

Simile oblectari simili.

ceu pe

ceu per summos gradus, & res totius uniuersitatis mundi præclarissimas, humanum genus alliceret. Quam cognitionem qui aspernatur, degenerem animam se habere non aliter prodit, quàm apud Homerum Polyphemus, negans se ullos deos reuereri, ac cœlum ullum agnoscere. Addam ex aliorum scriptis, quòd unum (de omnibus) rerum cœli studium, & contemplatio, aduersus publicas priuatásque calamitates, odia, rixas, bella, & similia: quæ homines inferiorem duntaxat mundum resipientes, solicitant, & pro meritis exercent, præsentissimum remedium adferre solet. Cùm enim ad ueritatis, & rerum uerè admirandarum agnitionem animos incendat, intellectúmque cum cogitatione ad ea quæ gloriam Dei enuntiant, dirigat, uiros bonos, & discordiarum fugitantes hinc parere dubium non est: quibus & domi, & foris, pax cordi semper esse consueuit. Sed de his alibi. Te itaque repeto cœlestis homo, cui ecquid superest, nisi ut Delphicum oraculum è cœlo iam olim tibi demissum expleas, quod in summa habet, γνῶθι σεαυτόν. Deinceps itaque te noscere, ac tecum habitare disce: commerciumque quod cum cœlo magnum & admirandum habes, propiùs agnosce. Casta placent superis: Ne itaque scarabeorum more, in fœdissimo telluris stercore, & rerum illius turpissima lacuna, te in posterum commaculа: quin potiùs summi Dei, cui soli regere uniuersa, pro imperio, ut scripsit Plato, datum est sapientiam, bonitatem & amorem in te respice. Hunc ama, hunc adora, cuius uerbo & nutu, totus quantus es, si tamen aliquid es, prodijsti: imò

Quid profit rerũ cœli studium.

Seipsum debet noscere homo.

Pulchra ad Dei uenerationem cohortatio.

uerò uniuersa mundi & rerum illius uniuersitas. Hîc rursum appello te humana mens: an faces erunt admouendæ, quæ te tanto bono indormientem excitent? Eia, radiat Phœbus, prælucet Luna, scintillat cœlum. Itaque sursum meare contende: die, noctequé perfacile tibi patebit iter. Nam in illo Apollo, in hac, Diana cum innumeris stellarum centurijs, eò te deducet placidè, ac reducet. Siccine tui Dei opus negliges? Siccine cœlum terræ postpones? Nihil sanè abiectius, nihil fœdius, nihil denique perniciosius, quàm terrena tantùm sapere, quum sciamus conditorem nostrum, Deum Opti. Max. nos ad altiora & præstantiora uocauisse. Ne itaque in posterum erubescamus ô homines, animal uerè sanctum, animal mentis capacius altæ, cœlos patriam nostram agnoscere, & exclusis omnibus dissimulationum trepidationibus, maiestatis nostræ authoritatem profiteri. Animum nostrum, cui origo est uerè cœlestis, ita componamus, ut per semetipsum numinis sui præsidio roboratus, dignum suo authore, & hospite, aliquid semper faciat; ac cogitet: ut sic institutus atque formatus, rectum, & incorruptum immortalitatis iter, origini suæ aliquando restituendus, fœliciter inueniat: nec errantibus gressibus, trepidantibusqúe uestigijs, sempiternis cruciatibus ob terrenæ cuiusdam beatitudinis curiosum cum pernicie studium, destinetur. Intueberis itaque posthac ô homo φιλόζωε, patentibus oculis cœlum uniuersitatis librum, & magnum naturæ seminarium: atque illuc (ut præsentem paraclesim tibi claudam) cum Pythagora cogitatione saltem, & pectoris oculis, alacriter, & ex animo perreptare contendes. Hîc (mihi crede) nihil nisi res sæculorum regis

Quæ sursum sunt, non quæ supra terram quærenda.

Pia admodũ & christiana paraclesis ad rerum cœli osores.

rum regis ſummam prouidentiam ſpirantes, perui-
gili contemplatione, & ſagaci aſpectu repe-
ries: quarum miraculo, mens tua maieſta-
tis ſuæ recordatione, & inuentæ ori-
ginis amore exhilarata, ab omni
uitiorum ſorde eluetur: ac tan-
dem authori ſuo beatiſsi-
ma reſtituetur.

Finis expoſtulatiunculæ, de Μυσουράνοις, *hoc eſt de cœli oſoribus, per Antonium Mizaldum Monslucianum.*

LVCIANI

QVERIMONIA, QVOD VETVSTVM DOCTRINAE GENVS DE COELO ET STELLIS NON EXERCEATVR, NEC VLLO IN PRECIO habeatur: cum præclara nomenclatura eorum, qui res cœli non sine immortali nomine, olim excoluerunt,

DESID. Erasmo Roterodamo interprete.

Iusta expostulatio in cos qres cœli negligunt.

DE COELO, DEQVE astris est nobis institutus sermo. Non de ipsis quidem astris, neq; ipso de cœlo, uerùm de diuinatiõe, ac ueritate, quæ ab illis in hominum uitã proficiscitur. Neq; rursum tibi hîc sum traditurus, quo pacto uinationẽ hanc assequi liceat. Sed illud conqueror, doctos omneis cùm in ceteris omnibus exerceãt sese,

ſeſe, ſolam Aſtrologiam nec habere in precio, nec exercere. Atqui hoc doctrinæ genus uetuſtum eſt, neque nuper ad nos peruenit: ſed inuentũ eſt priſcorum regum, quos Dij amabant. At huius ætatis mortales, non ſolùm inſcitia, ſocordiaq́; uerunetiam odio laboris, diuerſa ab illis ſentiũt. Cumq́; fortè inciderint in eos, qui falſa prædicunt, tum & aſtra culpant, & ipſam Aſtrologiam habẽt exoſam, neque ſalutarem eam, neque ueridicam arbitrantes. Sed artem magis falſam, atque inanem: haud rectè, ſicuti quidem mihi uidetur, ſentientes. Neque enim ob imperitiam fabri, ars ipſa culpatur: neque ob cantoris inſcitiam, ipſa Muſica parum eſt erudita: quin illi potius artium ſunt ignari. Cæterum, ars unaquæque ſuapte natura ſcita eſt. Primùm igitur Aethiopes hanc rationem mortalibus tradiderunt. In cauſa fuit, partim gentis eius ſapientia (nam cæteris quoque in rebus ipſi reliquos homines antecellunt ſapientia) partim etiam regionis quam incolunt opportunitas: propterea quòd apud eos perpetua ſit cœli ſerenitas, tranquillitasq́;: neque patiuntur anni mutationes, ſed eadem temperie uiuunt. Itaque cùm primùm uiderent Lunam non ſemper eodem uultu apparentem, ſed uaria ſubinde ſpecie, & in aliam, atque aliam uerti formam, uiſa eſt illis ea res admiratione, atq; diſquiſitione digna. Deinde cùm inquiſiſſent, repererunt, hanc eſſe earum rerum cauſam: quòd Lunæ non eſſet Lumen proprium, ſed à Sole mutuatum. Inuenerunt autem & reliquarum ſtellarum motus, harum quas nos errones appellamus. Nam ſtellarum hæ ſolæ mouentur, naturamq́; earum ac poteſtatem, & effectus quos unaquæque præſtet, nominibus quæque

Aſtrologiam ex ſe falſam non eſſe.

Primi aſtrologiæ inuentores & excultores.

Sedula æthiopum diligentia in perſcrutandis cœli rebus.

inditis,non illis quidem ut multis uisum est,cōfictis, sed quæ notæ rerum essent. Hæc igitur in cœlo perspexerūt Aethiopes,mox Aegyptiis finitimis artem imperfectam tradiderunt. Porrò Aegyptij diuinandi rationem,quam ab illis dimidiatam acceperant, in maius prouexerunt:quippe qui mensuram etiam, ad quam unaquæque stella moueretur, indicarint. Ad hæc, annorum, mensium, horarúmque numerum instituerunt. Ac menses quidem illi Luna metiuntur, atque eius recursu finiunt. Annum uerò Sole, & eius circuitu mensurant. Quibus etiam maiora ostenderunt. Nam ex uniuerso cœlo, reliquisq; stellis, & errantibus, & fixis, neque simul cum cæteris sese mouentibus, duodecim partes effecerunt in his quæ mouentur: & unamquamq; suis animalibus repręsentarunt:partim marinis,partim humanis, partim feris, partim uolatilibus, partim pecudibus. Vnde & sacra Aegyptiorum uariè fiebant. Neque enim omnes Aegyptij ex omnibus duodecim partib9 cœli diuinabant:sed alij aliis utebantur partibus. Itaq; Arietem colunt, qui ad Arietem spectabant, Piscibus non uescuntur, qui pisces adnotarant. Nec hircum mactant, qui Capricornum uiderant, atque alij item, alia uenerabantur, quæ quisque inuenerat. Quin Taurum etiam ob honorem cœlestis Tauri colunt. Nā Apis apud illos, res imprimis sacra, regionem sortitus est, & qui eam incolunt partem, oraculum quoque dicarunt, signum uidelicet diuinationis, quam à cœlesti Tauro petunt. Ac non multò post Libyes quoque artem hanc sunt aggressi. Siquidem & oraculum, quod est apud illos Ammonis, ad cœlum, & eius scientiam refertur: iuxta Ammonem, quem illi Arietis specie fingunt.

Aegyptiorū sedulitas in rerū cœli per uestigatione.

Aegyptij solertes in diuinationibus.

Libyes rerū cœli studiosi fuerunt.

C.llue. unt

Calluerunt autem & hæc omnia Babylonij: atque hi quidem affirmant ſe primos omnium fuiſſe. Verùm, vt ego exiſtimo, multò poſterius ad hos ſcientia hæc peruenit. At verò Græci, nec ab Aethiopibus, nec Aegyptijs de Aſtrologia quidquam audierunt. Sed illis Orpheus Oeagro & Calliope prognatus, primus iſta monſtrauit: non ille quidem admodùm dilucidè, neque rem clarè docuit, ſed præſtigijs, ac myſticis inuolucris obtexit. Sic enim illi viſum eſt. Nam concinnata lyra, Orgia inſtituit, ſacraſq; cantiones illa decantabat. Porrò lyra cùm ſeptem haberet chordas concentum mobilium ſtellarum repræſentabat. Hæc conquirens, atque agitans Orpheus omnia demulcebat, omniaque vincebat. Neque enim illam hominis lyram ſpectabant, neque illi alterius muſices ſtudium erat: verùm hęc magna illa Orphei lyra. Hiſce rebus cùm Gręci honorem habere vellent, locum illi in ipſo cœlo deſignarunt, & compluſculæ ſtellæ vocantur Orphei lyra. Quòd ſi quando Orpheum videris, vel ſaxo expreſſum, vel coloribus effictum, ſedet in medio canenti ſimilis, manibus tenens lyram. Circum hunc, animantium innumera multitudo, inter quæ & homo, & Taurus, & Leo. Cunque horum ſingula videris, fac horum mihi meminris, cuiuſmodi ſit illius cantus, cuiuſmodi lyra, cuiuſmodi Taurus, & cuiuſmodi Leo Orpheum audiant. Quòd ſi eorum quæ dico cauſas intelligas, certè in cœlo horum quodque contemplaberis. Fertur autem & Tireſia genere Bœotius, diuinãdi gloria multùm celebris fuiſſe Hunc ex Græcis, aiunt dixiſſe ſtellarum erraticarum alias eſſe fœminas, alias mares, non tamen eadem efficere. Vnde eundem ancipit quoque ſexu fuiſſe fabulantur: aliquando fœminam, aliquando marem. Por-

Babylonij.

Græci.

Orphei lyra.

Pulchra de Orpheo, & eius Lyra.

Tireſia Bœotius in diuinando celebris.

rō, Atreo, & Thyeste de regno paterno decertantibus, iā tum maximam Astrologię, cœlestisq́ue doctrinę curam fuisse Græcis, palàm est. Ac publico consensu statuerunt Argiui, vt vter scientia præcelleret, is imperio potiretur. Ibi Thyestes Arietem illis in cœlo demonstrauit: atque hinc aureū Arietē Thyestæ fuisse, proditū est fabulis. At Atreus de Sole, deq; vario illius exortu locutus est: ostēdens non eodem modo ferri Solem & mūdum, sed contrario inter se cursu rapi. Et q nunc videtur occasus, cùm sit occasus mundi, Solis exortum esse. Hæc locutum Argiui regem crearunt, magnāq; hinc doctrinæ laudem est assecutus. Equidem & de Bellerophonte similia sentio: nam alatum equum illi fuisse, non admodùm credo. Verùm arbitror illum hāc disciplinam sectantē, sublimiaq; cogitantem, & inter astra versantem, in cœlum nō equo ascendisse, sed animo. Eadem de Phryxo Athamantis filio dixerim, quem aureo Ariete, per aërem vectum fabulantur. Quin & ipsum sanè Dædalum Atheniensem etiam si res est noua auditu, tamen haud existimo eum ab Astrologia fuisse alienum. Sed cùm ipse ea maximè est vsus, tum filium suum eandem perdocuit. Ast Icarus cùm iuuentutis calore, & inscitia, non ea disquireret quæ conueniebant, sed ad ipsum vsque polum animo tolleretur, delapsus est à vero, totaq́ue aberrauit arte, & in rerum immensæ profunditatis mare præceps decidit. De quo Græci secus fabulantur, qui ex eius nomine sinum Icarium frustra vocant. Fieri potest, vt Pasiphaë quoque cùm ex Dedalo de Tauro audisset inter stellas apparente, deq́ue ipsa Astrologia, in artis amorem inciderit: ob idq́ue factum existimant, vt Dædalus illam Tauro copularit. Sunt autem qui scientiam in portiones partiti, in singulis parti

Atreus & Thyestes. *Bellerophon.* *Phryxus.* *Dædalus.* *Icarus.* *Pasiphaë.*

partibus, singuli elaborarint. Alij in ijs, quæ ad Lunam, alij quæ ad Iouem, alij quæ ad Solem pertinent, & ad illorum cursum, motum ac vim congerentes. Sic Endymion Lunæ rationem tradidit. Phaëton Solis cursum dephrehendit: non ille quidem verè, sed moriens imperfectam artem reliquit. Hæc qui ignorant, Phaëtontem Solis filium credunt: fabulamque de illo haudquaquam veram narrant: adijsse Solem patrem, ac postulasse ab eo, vt sibi liceret lucis currum moderari, illum id concessisse, monuisseque qua ratione foret aurigandum. Phaëtontem verò conscenso curru, partim ob ætatem, partim ob imperitiam ita egisse, vt aliquando esset vicinus terræ, aliquando longo semotus spacio à terra: interim mortales frigus atque æstus intolerabilis conficiebat. Ob id indignatum Iouem ingenti fulminis telo percussisse Phaëtontem: eum deiectum sorores circunstantes magno luctu prosequebantur, donec immutarent formas, quæ nunc sunt Populi, ac lachrymarum vice, quibus fratrem deplorabant, electrum destillant. Haudquaquam hæc ita gesta sunt: neque pium est his habere fidem, neque Soli fuit filius, neque illi filius interijt. Sed narrant Græci, & alia multa fabulosa, quibus ego non admodùm credo. Nam quî consentaneum est credere Aeneam Veneris fuisse filium, aut Minoa Iouis, aut Ascalaphum Martis, aut Antolycum Mercurij? Verùm hi homines pij, Dijsque grati fuerunt: eosque nascentes, hunc Venus, illum Iuppiter, alium respiciebat Mars. Etenim qui patresfamilias sunt mortalibus in hoc progignendi genere, ij veluti parentes sibi similia producũt omnia, & colorem, & formã, & facta, & animum. Atrex quidam Minos Iouis auspicijs,

Endymion. Phaëton.

Fabulosa esse quæ apud poëtas de Phaëtonte scribuntur.

Aeneas. Minos. Ascalaphus. Antolycus.

Aeneas formosus Veneris fauore natus est: fur Autolycus. At ea furacitas illi ex Mercurio contigit. Iam verò nec Saturnum Iupiter coniecit in vincula, nec in tartara præcipitem dedit, neque cætera machinatus est quæ putát homines: verùm Saturnus extremus mouetur, proculque à nobis semotus est. Segnis illi motus, neque facilis animaduersu mortalibus: atque hanc ob causam illum stare dicunt, ceu vinculis alligatum. Cæterum ingens aëris altitudo tartarus appellatur. Sed potissimùm ex Homeri poetæ, Hesiodique carminibus liceat intelligere priscorum fabulas cum Astrologia consentire. Siquidem vbi Iouis cathenam narrat, ac Solis iacula, quæ quidem ego radiorum ictus esse conijcio, tum vrbes quas in clypeo finxerat Vulcanus, præterea choream, & vineam, adhæc quæcunque de Veneris ac Martis adulterio dixit, deque detectione, haud aliunde, quàm ex hac scientia sunt confecta. Quandoquidem Veneris & Martis concursus, Homericę cantilenæ præbet argumentum: in alijs autem versibus vtriusque diuersum effectum descripsit Veneris, cùm sic ait.

Saturnus & Iupiter.

Iouis cathena, Solis iacula.

Venus & Mars.

Tute Venus iucunda magis connubia cura.

Porro de belli negotiis.

Cuncta citò hæc curæ fuerint Marti, atque Mineruæ.

Hæc cùm intelligerent veteres illi, maximè diuinationibus vtebantur: nec eam ociosam esse putabant: adeò vt nec vrbes conderent, neque mœnia circunducerét, neque quemquam occiderent, neque vxores ducerent, priusquàm de singulis, à vate responsum accepissent. Denique nec ipsa deorum oracula, ab arte astrologica erant aliena. Verùm apud Delphos virgo prædicendi munus administrat, quæ cœlestem illam Virginem repræsentat: ac Draco sub tripode vocem ædit, quoniam & inter stellas Draco conspicitur. In Didymis verò templum est Apollinis, & hoc

Nihil olim aggressum sine Astrologia.

& hoc ſicuti mihi videtur, ex his Didymis, id eſt Geminis qui cœlo ſunt, appellatum: vſqueadeò verò diuinatio viſa eſt illis res ſacra, vt Vlyſſes etiã cùm errando feſſus, vellet certò de rebus ſuis cognoſcere, ad inferos penetrarit: non quò videret vmbras, & locum inamœnum, ſed quòd cuperet cum Tireſia colloqui. Qui ſimul atque in locum peruenerat, quem Circe monſtrarat, foueam fodit, oues mactauit: cumq́ue complures eſſent vmbræ, atque inter has matris quęque ſanguinem bibere cupientes: non prius ille permiſit illi, ne matri quidem, quàm Tireſia guſtaſſet: coactuſq́ue eſſet ſibi vaticinium ædere: potuitque interim matris vmbram videre ſitientem Adhæc Lycurgus Lacedęmonijs omnẽ reipublicæ adminiſtrationem è cœlo temperabat: ac legem illis dedit, ne quando in bellum prodirent ante plenilunium. Non enim exiſtimabant eandem eſſe ciuitatis adminiſtrationem creſcente Luna, & euaneſcente, propterea quòd omnia ab illa regerētur. Porrò Arcades ſoli hæc nõ recepe runt, nec in precio habuerũt Aſtrologiã: ſed ĩdẽ ob imperitiam, & ſtultitiam aiunt ſe Luna antiquiores eſſe. Proinde cùm noſtri maiores vſqueadeò fuerint Aſtrologiæ ſtudioſi, huius ætatis homines partim aiunt fieri non poſſe, vt homines finem inueniant diuinandi ſcientiæ, propterea quòd neque certa ſit, neque vera: neque Martem, aut Iouem, noſtra cauſa moueri in cœlo: verùm illis humanarum rerum nullam eſſe curam, neque quicquam eſſe eis cum his negocijs commercij: verùm ſecundum hos neceſſitate circumaguntur: partim dicunt Aſtrologiam non eſſe quidem mendacem, at inutilem. Non enim mutari vaticinio quęcunque fatis decreta inſtant. At ego ſanè vtriſque reſpondere poſſum, ſtellas in cœlo, ſuo quidem motu volui: cæterùm obiter eius motus effectum ad nos peruenire. An vis equo currente, &

Didymi ſeu Gemini.

Vlyſſes.

Tireſia.

Lycurgus & Lacedæmoniorum ſtatus.

Arcades.

Quorundam pueriles obiectio.

Reſponſio cũ eleganti interrogatione.

Quid commodi ex astrologicis prædictionibus emergat.

gallinis, aut hominibus tumultuantibus, lapides subsilire, stipulasque moueri ventis cursu concitatis, & syderum vertigine nihil aliud effici, quàm pro motu proposito? Quum modici ignis ad nos calor defluat, nec prorsus nostra causa ignis ardeat (non enim curæ illi est nostra calefactio) cur syderum nullum recipiemus defluxum? Sanè fieri non potest, vt per Astrologiam ex malis bona faciamus, neque mutare quicquam earum rerum, quæ ab illis ad nos demanant. Sed hanc vtilitatem ars adfert venientibus. Bona multò antè delectant eos, qui ventura præscierint: mala verò facilè cum imprudentibus venerint, accipiuntur. Neque enim in illos irruunt, sed quia meditata, expectataque sunt, lenia, mitiaque videntur. Hæc mea est de Astrologia sententia.

IOANNIS

IOVIANI PONTA-NI DIALOGVS SANEQVAM VENVSTVS: QVO DOCETVR QVATENVS COELESTIVM PROGNOSTICORVM SIGNIFICATIONES PROCEDANT.

Et quòd voluntas solius hominis propria, illis nequaquam subijciatur: modò sensuum titillationibus, & cupiditatũ illectamentis non acquieuerit.

IOAN. Pardus, & Franc. Pudericus.

PVDERICVS.

Quid ni mihi cum Astrologis bellum sit Parde? cùm Iouianum hunc videam, qui tam multa scripsit de sydcribus, sæpenumero illis irasci, nec omnino satis bene de illorum dictis, atque enuntiatis sentire? cùm tamen eius disciplinæ sit ipse mirificè studiosus. Quamquàm, vt mihi semper visus est, non vt Ioannes Picus in ipsam disciplinam, armis equisq́ue (quod dicitur) irrumpit, cùm illam tueatur

Iouianus Pōtanus rerum cœlestiũ scriptor & fautor.

vt cognitu maximè dignam, ac penè diuiná. Sed Astrologos quosdam, vt parum cautos, minimeq; prudentes, insectatur, ac ridet. PARDVS. Non temere hoc quidem Puderice. Quid enim magis siue absurdum, siue temerarium, quàm quod coniecturis præcipuè constet, id necessarium esse velle? Cùm enim cœli, syderumque agitatione inferiora hæc (quod liquidò apparet) citatu moderentur suo: nequaquam tamen quæ ab illis innuuntur, iisdem numeris, eadem quoque quà portenduntur via vbique eueniunt: quòd res ipsæ inferiores superioribus illis causis, aut non omni è parte assentiantur, aut repugnent. PVDER. Sunt igitur illæ causæ agentes ac primæ, hæ verò patientes, ac secundæ. PARD. Nimirum sunt: nam nec calor ipse Solis vbique est æqualis, nec terrarũ situs idem, ac par omnium. Quódque ad communium res spectat, voluntates ipsæ nostræ, modò sensibus imperare voluerimus, liberæ quidem sunt, syderalibusque agitationibus aliquantò validiores. Quod quonam modo fiat, id si aperuerim, non indignum conuentu isto videatur. Quatuor hæc corpora, queq; alio nomine sunt elementa, & materiam generationi suggerunt, vel ipsa eadem potius sunt materia, quatuor humores subministrant, ex quibus hæc cõstant omnia. Hi, pro motu Solis, Lunæque, ac vtriusque habitu (ne de alijs nunc loquamur stellis) in assiduo vbique sunt, aut incremento, aut imminutione, qua è re generatio cietur atque corruptio: & proinde in eodem nunquam persistunt statu: quando & Solis, & Lunæ mutationes, ipsi quoque imitentur: ac Luna continenter penè fluctuet. Sol verò erraticis cum stellis nunc fit ipse propior, nunc contrà remotior ab regionibus quas incolimus. Quibus è rebus & incrementa sequutur humorum qualitatumq;, & item imminutiones. Has ad res permultùm etiam conferunt regionum tum

Quæ à cœlo portenduntur, nõ eadem via vbique eueniunt.

Voluntates humanas syderalibus agitationibus validiores esse.

Humores Solis & Lunæ mutationes sequuntur.

tum ſitus, tum habitus: cùm Apulia, Libya, Aegyptus aptior ſit calori, ſiccitatiq́ue augendę quàm aut Germania, aut Gallia: hæ verò quàm illæ frigori atque humectationi. Adhæc terrarum aliæ non multam quidem hominum exigunt aut operam, aut induſtriam in re frumentaria procuranda: aliæ contrà ſuapte natura parum ſunt feraces. Quid quòd habitus ipſe locorum alibi obtuſiora gignit ingenia, alibi magis acuta, eademq́ue verſutiora? Quò fit, vt tam multæ quoq; rerum earundem ſint varietates: quòd in ſaporibus potiſſimùm, ac ſuccis oſtenditur: itemq́ue in animalibus, ſiue feris, ſiue alitibus: actum in celeritate eorum, tum etiam in ſtatura & robore: vt humores ipſi non ſolùm cœli ac ſtellarum agitationes ſequantur, verumetiam agrorum naturas, ac regionum tum ſitum, tum habitum. Quod cùm ita ſit, ne ſtellarum quidem effectiones vbique aut eædem, aut pares eſſe poſſunt. Quæ, qui Aſtrologus probè conſiderauerit, vix ille longius aberrauerit à cœleſtium prognoſticorum ſignificationibus verè pronunciandis: quouſque tamen coniectura ipſa ſeſe tutò conferre poterit. Hæc igitur ipſa, cùm tantopere inter ſe diſſentiant, ac tam ſint cognitu difficilia, quàm profectò ſunt, nata eſt hinc obſeruatio: cuius proprium eſt intueri, quæ appareant ſigna: eaq́ue animaduerſa, multumq́ue retenta in mente, quid tandem adferant expectare: indeq́ue à re ipſa prognoſtica dicta ſunt. Non tamen vt ſemper præſtent quæ promittere videãtur: ſed quòd plerũq́ue tãtùm, cùm & medici, & nautę, ipſi quoq; agricolæ in curationibus, ægritudinibuſq́ue, item in pluuijs, aut ſerenitatibus, frugũq́ue prouentu, aut huberiore, aut modico, non rarò ſe à ſignis, obſeruationeq́ue deceptos querantur. Minus vt mirum videri debeat, ſi Aſtrologi quoque fallantur:

Habitus locorum & ſitus in cœleſtibus iudicijs non negligendi.

Vnde nata rerũ cœleſtiũ obſeruatio: et quid illi proprium.

Mirum non eſſe ſi aſtrologi plerunque fallantur.

M

cùm ipsę aliquando causæ inuicem pugnent, actionesq; ac passiones inter sese (vt dictum est) non vno modo dissentiant. Tertio ante anno Cāpanus ager æstiuis pluuijs plus solito laborauit: eodem tamen tempore in agro Brutio, ac Crotoniensi, de nimia siccitate atque æstu vineæ exaruerunt. Hinc igitur vanæ Mathematicorum prædictiones, quòd ad ea quæ portendi videntur à stellis, non omnes conueniant simul causæ: permultaq́ue eos lateant, quemadmodum & medicos. Et hi quidem frustra haberi solent, non solùm propter naturam morbi & humorum parum cognitā, verùetiam ægrotantium, & regionis, aërisq́ue ipsius, ob alias causas, atque alias, ac tum ventorum, tum exhalationum. Illi verò propter incognitas stellarum misturas: aut quòd in id tempus incidant significationes aliquarum siue copulationum, siue eclipsium, aut cometarum, multis ante annis eas portendentium, quæ parum quidem obseruatæ fuerint. Interdum, quòd regio ipsa perniciosis à ventis aut vexetur, aut à salubribus defendatur: plusq́ue venti ad prohibendum valeant, quàm ad nocendum hostilis stellarum irradiatio. An non Hetruriæ maritima pleraque pestilens est ora, propter paludes halitusq́ue malignos ab his afflatos, aurasq́ue illos agitantes: cùm collinę eius regionis sint quàm saluberrimæ? Itaque, & in locis illis palustribus salutiferæ stellarum configurationes parum prodesse per æstatem poterunt: & collinæ salubritati non adeò maligne nocebunt, ac pestilentes. Patrij quoque mores, consuetudinesq́ue, & municipales artes, necnon instituta tum publica, tum domestica, multùm in vtramque partem conferunt sydeˈralibus cōfigurationibus. Quid, quòd rerum certa cognitio eaque quæ scientia dicitur in generalibus perscrutationibus versatur? Quis igitur humorum ex quibus constamus

Permulta medicos & astrologos fallere.

Patrij mores, consuetudines, artes, & instituta syderalibus prędictiōibus cōferunt.

mus singulares adsequi posśit, siue cōmistiones, siue temperaturas? Quis rursus syderum particulares vires, quę tum abstrusisśimæ sunt, tum penè etiam infinitæ? Quis item aduersantium inter se causarum digladiationes particulatim cognitas, & obseruatas habeat, & quantum, & quousque? Itaque illi ipsi qui ad particulares prædictiones dilabuntur, ab ipso etiam Ptolemæo habentur derisui: cùm necesse sit eorum coniecturas, obseruationesque hac in parte vacillare: ipsasque nō solùm deerrare à via, verùm turpisśimè dilabi, deque vestigio ruere.

Rerum particularii astrologos, à Ptolemęo rideri.

Vides igitur Puderice, vnde tam multi Mathematicorum errores proficiscantur: coniectureq; tam fallaces: vt iure quidem irasci illis & posśis, & debeas, in pestilentijs prædicendis, itemque in sterilitatibus, tempestatibus, alluuionibus, atque euentis alijs. Veniamus nunc ad hominum voluntates, quibus si sese ipsæ sensibus dominandas permiserint, nihil est fluxius, imbellius, addam etiam fractius domabiliusque. Contrà, nihil quòd sit illis generosius, robustius, imperiosiusque, vbi sensus ipsos eorumque illectamenta nihili fecerimus, miserimusque sub iugum. Vendidit Marc. Cato confectum iam senio equum: qui cum ipse siue Consul, siue Prætor militauerat. Marcus, inquam, Cato optimus sui temporis Orator, optimus Senator, optimus Imperator, sic enim est habitus. Cur vendidit? quia voluit: quia plus apud eum attenuatisśima illa valuit parsimoniæ cura, quàm ratio, & Senatore, & Oratore, & Imperatore, tam validè etiā spectato digna. Quodq; vsurpare esset solitus, bonū patrēfamilias vēdacē esse oportere magis, quàm emacem, voluit etiā in re sua præceptū id pertinacisśimè tenere. At coactus est ad hoc ipsum ab natalitia cœli, stellarūq; cōfiguratione. O cœlū auarisśimū! ô stellas tā attenuatē, ac sordēter parcas, quæ

Marci Catonis elegans exemplum.

in hoc tam attentè, ac tantopere peruicaces. Potuit procul dubio cœli, stellarumque configuratio, Marc. Catonem facere ad parsimoniam propensiorem, propter humorum è quibus constaret compactionem: non tamen vt cum summa & Senatorum, & ciuium Romanorum siue accusatione, siue irrisione, militarem, vel consularem potius equum, vilissimo etiam precio captus venderet: ac si equus ille nascente Catone, sollicitas stellas sua etiam de venditione fecerit. Ptolemæus, Aegypti Rex sororem suam duxit vxorem, impulsus videlicet expugnatusque natalis cœli, ac stellarum themate. O prophanum cœlum cum themate etiam tam impuro, & inquinato: in quo tam immanis reposita esset libido.

Stellarum cõfiguratio in Catone quid potuit.

Ptolemæus Aegypti Rex

Quis vel etiam summè improbus, ac peruicax adseuerare hoc audeat? etenim configurationes illæ intemperantiam tantùm portendunt humorum ac concretionis corporeę, atque in re quidem venerea: detur etiam & in sororea coniunctione. An non fœlicissimus ipse rex ac potentissimus, poterat quod quidem noluit, sororem suam alij matrimonio locare, ipseque aliam sibi ducere?

At medici, vel modicis adhibitis medicamentis, humorem, qui nimius sit, temperant, coguntque sub regulam: qui nimius, atque attenuatus, eum exuscitant & attollunt. Tu verò Rex eximie, minimè potuisti nefariam istam libidinem continere: quòd videlicet noluisti. Patrauit igitur scelus hoc, quia voluit: nam si noluisset, qua diximus via euitare illud omnino poterat. Quod vt patraret, credibile est multas, variasque in ea re cogitationes cõsumpsisse, sed passus est à libidine tandem sese vinci. At apud Persas eiusmodi matrimonia erant & vsitata, & concessa: secutusque est finitimæ gentis exempla. Iam, qua promptitudine secutus est ipse Persas? Cur non Mace-

Persarũ matrimonia cõmunia fuisse, non verò Macedonum.

Macedones secutus est ipse suos laudatissimosque Macedonũ Reges? Nequaquam autem secutus est, quia noluit: quia imperari maluit sibi à libidine, quàm ipse libidini imperare. I nunc, & cœlum incusa, ac stellas, nefariasque stellarum configurationes. Tempestate hac nostra, qui apud Reges, regulosque magistri fuere epistolarum, vtque hodie dicuntur, Secretarij, summum in modum locupletati sunt omnes, præter Iouianum hunc, qui adest: quam ad rem ab amicis familiaribusque assiduè cohortatus cùm esset, nunquam à proposito dimoueri potuit; illud in ore semper habens. Egere nolo, opulentus esse recuso: qua ratione non modò cupiditati imperauit, pecuniarumque appetitioni, verùm ipsis etiam Regibus in Repub. moderandis: quam animi firmitatem his ipsis etiam diebus ostendit. Quum enim capto regno Neapolitano, Ludouici Gallorum Regis Præfectus, magistratum ei offerret, quò ex eius redditu senectutem opulẽtiorem duceret: at, inquit, non opulentiorem eam feceris, verùm occupatiorẽ: quando Dijs iuuantibus nullius honestæ rei indigeo. Voluntas certè hæc fuit, ratione temperata: eaque cupiditatum victrix, ac sensuum titillantium. Nero Augustus singulari fuit crudelitate nobilitatus: quis sanæ tamen cogitationis inficietur, in procreando Nerone seminis humorumque temperaturam, è qua totus ipse, & concretus est, apprimè malignam fuisse? stellasque ipsas eam ad rem adiumenti plurimum contulisse, vt suapte natura Nero procliuis esset, atque incitus ad sæuitiam? fuere igitur huius rei causæ, tum natura ipsa è qua Nero constitit, quòd malè esset fermentata, tum stellarum malus habitus, peruersaque configuratio, quæ aut humorem secuta est, malignum illum quidem, atque peruersè affectum: aut eum malignitate, ac deprauatione

Iouianus Põtanus opum, & honorum negligentissimus.

Nero singulari fuit crudelitate.

Impium Neronis ingenium aduersus matrem. affecit sua. Est, detur hoc quidem. At inuenire noua suppliciorum genera, inusitataque excogitare tormenta, & cum artifice conuenire, qua via ad maternum naufragiū nauicula opportunè strueretur, Neronis hoc fuit, sanguinariæque eius voluntatis, non stellarum ac cœli. Fuit autem Neronis, quia voluit. Voluit autem, quòd ab ambitione rapiebatur, qua expugnatus, conculcauit ipse rationem. Sed desinam pluribus iam exemplis vti, maximorum etiam virorum, quorum voluntates victæ cupiditatibus, aut sensuum captæ illecebris iere præcipites. Quocirca, his in hunc modum explicatis, quæramus eadem hæc aliquantò exploratius. Principiò, laus omnis vituperatioque versatur in voluntarijs actionibus, existitque ab illis. Quum enim natura duce moueamur, ad ea cupienda quæ boni alicuius speciem præseferant, eaque à sensibus repræsententur, de quorum titillatione animus sese excitat: non prius tamen ad ea peragenda quibus adsecuturum sese illa confidat, animus ipse expergiscitur quàm voluntas quò suscitetur: quæ initio quidem vt libera, ac sui iuris latius euagatur: pòst verò secum adhibita in consilium ratione, ac frenum sibi ipsa imponens, eo accepto sese ipsam moderatur, redigitque intra præscriptum: mox de liberando eligit, quæ pro facultate ac viribus suis eligenda videantur: quin ratione duce, illa ipsa perscrutatur diligentius, perpenditque maiore cum pensitatione, quæ à sensibus sunt oblata, an talia sint, qualis species eorum sese offert: sint necne vtilia ipsa & iucunda, an rursum inutilia & molesta. Post verò his perpensis, & cognitis euagatione que illa tam libera sub frenum coërcita, iter statim ingreditur, quo quæ eligenda esse duxit, peruenire ad ea possit. Iuris itaque, atque arbitrij eius fuit, vellet necne siue eligere, & persequi, seu nihil omnino

Philosophica & elegās de voluntate & voluntarijs actionibus disputatio.

Voluntas quā do seruire dicatur, & quā do imperare.

omnino curare. Eſt igitur ſuapte natura, ſtatimq́ue ex quo ſuſcitata eſt, libera: quæ rationem ſi ſequatur, libertatem vbique ſuam & tuebitur, & retinebit: ſin relicta ratione à ſenſibus delinita illis obſequatur, nimirum amiſſa libertate, captiua ducetur, & quæ imperare ipſa ſibi noluit, imperio ſeruiet alieno. Eſt igitur ſui iuris ac libera, quoties ſeſe à ſenſuum, malarumq́ue cupiditatum vi, ac captiuitate tuebitur. Tunc verò facilè tuebitur, quum excitata inter eam, ſenſuſq́ue ipſos controuerſia, bona ne ſint, an mala quæ à ſenſibus offeruntur, rationem ſequetur: illamq́ue ſibi in auxilium vocabit: cuius etiam conſilio vtetur ac ductu. An non tibi voluntas ipſa videatur libera, quæ cum ſenſibus in certamen deſcendat? quæq́ue victrix omnino euaſura ſit, præterquàm ſi illorum inſidioſis blanditiis capi ſe patiatur? Demum quia ad actiones tunc accingimur, cùm voluntas ipſa voluerit, & elegerit, & decreuerit ſuſcipiendum aliquod ſiue inceptum, ſiue negotium, meritò actiones ipſæ ad voluntatem referuntur: quæ ſi cum ratione progredietur, nimirum ipſæ laudabuntur: contrà, vituperabuntur, vbi & in eligendo, & in progrediendo, de rationis via aberrans ſenſuumq́ue delitijs emollita cupiditatem ſequetur ducem, ac illius inhærebit veſtigijs. Non ſolùm autem res ipſę, actioneſq́ue voluntatem liberam eſſe teſtãtur, verumetiã nomen ipſum deliberandi: quòd videlicet liberũ eius ſit in decernendo iudiciũ, velit né ſuſcipere, & proſeq́, an cõtrà deſiſtere, ac ſenſuũ ipſorũ monita dilabi ſinere. Legũ quoq; cõſtitutores, ac moderatores populorũ idipſum teſtãtur: cùm impunita dimittãt crimina, quę furẽtes admittũt, atq; inſania perciti: quòd voluntaria ea minimè ſint, nec furẽtes ipſi liberi aut ſint, aut haberi debeant. Poſtremò autem cõſiderandũ videtur, cùm ſenſus

Volũtas quãdoq; libera, quãdoque ſerua.

Furentium crimina cur impunita?

ipsi corporei sint, singuliqúe corporeis vtantur instrumentis, vt auribus ad audiendum, oculis ad videndum, naribus ad odorandum, palato, linguaqúe ad gustandum, manibus, siue alia corporis parte ad tangendum: voluntatem tamen ipsam nulla parte corporis vti, nullaqúe re corporea: quin aut deliberat, aut eligit, decernitqúe: quippe cùm vis ea, potestasque, tãtùm sit animi, atque ex omnibus animalibus, hominis vnius: quò fit, vt cæterorum quidem sit siue impetus, siue instinctus tantummodò: homini verò voluntas propria, ac peculiaris.

Voluntas est hominis vnius, reliquorũ animantium impetus.

Igitur, si stellarum effectiones versantur in corporibus inferioribus, & in his rebus tantùm quæ ex elemẽtis constant: ipsaqúe elemẽta cãpus quasi quidã sint, in quo stellæ vires suas exercẽt: quanam via voluntates hominum, illarum agitationibus subiectæ erunt? quarum iurisditio tantùm sit in elementis, rebusqúe elementaribus? animus verò & incorporeus ipse sit, & ab omni prorsus elementari qualitate, ac conditione vacuus: cuius vis potissima quidem sit ipsa volũtas: quæ actiones ad quas homo natus est, vel commendatione honestet, vel opprobrio damnet, ac contemptui proijciat. Iure igitur Puderice, mathematicis illis succenses & Astrologis, qui ad omnes res futuras prædicẽdas, hominumque mores, ac fortunas ab ipso ortu statim pronuntiãdas tam sint apti, ac si in eis nulla sit libertas, nullaqúe deliberandi, aut eligendi, siue ratio, siue authoritas: quæ quidem tanta est, vt homo sui iuris sit in his administrandis omnibus, in quibus animus imperare habeat: nec corporis ei opus sit ministerio, ac præsidijs. Possunt tamen cœlestes configurationes impedimento illis tunc esse, ac sese animo ipsi opponere: cùm corporeis atque externis auxilijs, ac fauoribus indigeat. Vbi verò actiones solius tantùm fuerint

Volũtates hominis stellis non subijci.

Quando sese opponant animo cœlestes configurationes.

rint animi, frustra tunc de stellarum actionibus, ac viribus disputatur: cùm, vt dixi, animus ipse liber sit, ac suopte arbitratu eligat, decernátque. Hæc habui tecum, tuámque in defensionem, qua Francisce Puderice hic dicerẽ: longius fortasse quàm portio dicendi ferret mea: breuius certè, quàm res ipsa exigit. Quamobrem finem his faciam: si prius tamen hoc subdiderim: Hominum illorum numerum oppidòquàm exiguum esse, animum qui colant, animiqúe arbitratu vtantur, atque imperio: cùm multitudo ferè vniuersa corpori sit omnino dedita, corporeisque illecebris: vt fortasse Mathematicis ipsis & Astrologis permittendum sit laxissimis etiam habenis currere ad Apotelesmata pronuncianda. *Cõclusio à pulcherrima sententia.*

FINIS.

N

Ride Epicure Deum, gere nescia pectora fati:
Finge nihil cœli significare faces.
Crede mihi, ad nigrum quando raptaberis orcum:
Hîc tua quod plectat scommata, Numen erit.

Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται
δόξαν Θεοῦ.

LVGDVNI,
Mathias Bonhomme excudebat.